

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

OĞUZ ATAY'IN “BİR BİLİM ADAMININ ROMANI”
ADLI ROMANINDA YÜKLEM VE YÜKLEMİ
OLUŞTURAN KELİME GRUPLARI

Aleyna AYGÜN

Danışman
Prof. Dr. Selma GÜLSEVİN

2025

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

OĞUZ ATAY'IN “BİR BİLİM ADAMININ ROMANI”
ADLI ROMANINDA YÜKLEM VE YÜKLEMİ
OLUŞTURAN KELİME GRUPLARI

Aleyna AYGÜN

Danışman
Prof. Dr. Selma GÜLSEVİN

İZMİR-2025

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAY SAYFASI

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : ALEYNA AYGÜN
Öğrenci No : 2021801409
Tez Başlığı : Oğuz Atay'ın "Bir Bilim Adamının Romanı" Adlı Romanında Yüklem ve
Yüklemi Oluşturan Kelime Grupları

Savunma Tarihi : 21.03.2025
Danışmanı : Prof. Dr. Selma GÜLSEVİN

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Prof. Dr. Selma GÜLSEVİN	-Dokuz Eylül Üniversitesi	
Dr.Öğr.Üyesi Nalan ŞANATA	-Dokuz Eylül Üniversitesi	
Doç.Dr. Selcen ÇİFTÇİ	-Uşak Üniversitesi	

ALEYNA AYGÜN tarafından hazırlanmış ve sunulmuş olan bu tez savunmada başarılı bulunarak oy
birliği ☒ / oy çokluğu() ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Zehra Nilüfer KARACASULU
Müdür

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Oğuz Atay’ın Bir Bilim Adamının Romanı Adlı Romanında Yükleme Ve Yükleme Oluşturan Kelime Grupları” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

26.1.2025

Aleyna AYGÜN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Oğuz Atay’ın “Bir Bilim Adamının Romanı” Adlı Romanında Yüklem ve

Yüklemi Oluşturan Kelime Grupları

Aleyna AYGÜN

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Türk Dili ve Edebiyatı Programı

Türkiye Türkçesinde yüklem kavramı, dil yapısının en temel bileşenlerindendir ve cümlenin anlamını şekillendirmede kritik bir rol oynar. Cümlede yargı bildiren ve diğer ögeler ile anlamı tamamlanan öge, yüklemidir. Bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde yüklem kavramı, yüklem özellikleri ve kelime grupları, dil bilgisi kitapları ve araştırmacıların çalışmalarından yararlanılarak incelenmiştir. Araştırmacılar arasında fikir birliği ve farklılık gösteren bazı noktalar belirlenmiş olup bu doğrultuda yüklem tanımı, yapısı ve kelime grupları örneklerle incelenmiştir.

İncelemeler sonucunda Oğuz Atay’ın Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanında yüklemi oluşturan kelime gruplarının yapısı ve bunların sayısı belirlenmeye çalışılmıştır. Romandaki bütün yüklemeler incelenerek Oğuz Atay’ın Bir Bilim Adamının Romanı adlı eserinde kelime grubundan oluşan yüklemelerin, birleşik fiil, isim tamlaması, sıfat tamlaması, isim-fiil grubu, tekrar grubu, edat grubu, ünvan grubu, kişi ismi grubu, bağlama grubu ve kısaltma grubu gibi kelime gruplarından oluştuğu tespit edilmiş ve sınıflandırılmıştır. En sık kullanılanların, birleşik fiil ve sıfat tamlaması olduğu; en az kullanılan kelime gruplarının ise kişi ismi, ünvan ve isim-fiil grubu olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmanın yüklemi oluşturan kelime grupları konusunda yapılacak araştırmalara katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi, Yüklem, Kelime Grubu, Oğuz Atay, Bir Bilim Adamının Romanı.

ABSTRACT
Master's Thesis
Predicate and Word Groups Forming the Predicate in
Oğuz Atay's Novel "A Scientist's Novel"
Aleyna AYGÜN

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Turkish Language and Literature
Turkish Language and Literature Program

The notion of predicate in Turkey Turkish is one of the most basic components of language structure and plays a critical role in shaping the meaning of the sentence. The element in sentence that expresses judgement and completes its meaning with other elements is the predicate. In this study, the notion of predicate, features of predicate and word groups in Turkey Turkish are analysed by using grammar books and studies of researchers. Some points that shows consensus and difference among researchers had determined and in this direction, the definition, structure and word groups of the predicate had analysed with examples.

As a result of the analyses, the structure and number of word groups forming predicates in Oğuz Atay's novel Bir Bilim Adamının Romanı were try to determined. By analysing all the predicates in the novel, it was determined and classified that the predicates consisting of word groups in Oğuz Atay's Bir Bilim Adamının Romanı consist of word groups such as compound verb, noun phrase, adjective phrase, noun-verb group, repetition group, prepositional group, appellation group, personal name group, connecting group and abbreviation group. The most frequently used word groups were found to be compound verb and adjective phrase; the least frequently used word groups were found to be person name, appellation and noun-verb group. This study aims to contribute to future research on word groups that formed predicates.

Keywords: Turkey Turkish, Predicate, Word Group, Oğuz Atay, Bir Bilim Adamının Romanı.

**OĞUZ ATAY'IN “BİR BİLİM ADAMININ ROMANI” ADLI ROMANINDA
YÜKLEM VE YÜKLEMİ OLUŞTURAN KELİME GRUPLARI**

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xix
TABLolar LİSTESİ	xx
ŞEKİLLER LİSTESİ	xxi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

OĞUZ ATAY'IN “BİR BİLİM ADAMININ ROMANI” ADLI ROMANI

1.1. OĞUZ ATAY'IN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ	4
1.1.1. Oğuz Atay'ın Hayatı	4
1.1.2. Oğuz Atay'ın Edebi Kişiliği	5
1.1.3. Oğuz Atay'ın Eserleri	8
1.1.3.1. Roman	8
1.1.3.2. Öykü	8
1.1.3.3. Oyun	8
1.1.3.4. Günlük	8
1.1.3.5. Diğer	8
1.2. BİR BİLİM ADAMININ ROMANI HAKKINDA	9
1.2.1. Romanın Konusu, Özellikleri ve Roman Hakkında Yazılanlar	9

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE YÜKLEM VE YÜKLEMİN ÖZELLİKLERİ

2.1. YÜKLEMİN TANIMI	13
2.2. YÜKLEMİN TÜRLERİ VE ÖZELLİKLERİ	14
2.2.1. Yüklemın Özellikleri	14
2.2.2. İsim Soylu Yüklem	16
2.2.3. Fiil Soylu Yüklem	16

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KELİME GRUPLARI

3.1. KELİME GRUBUNUN TANIMI	18
3.2. KELİME GRUPLARININ ÖZELLİKLERİ	19
3.3. KELİME GRUPLARI	22
3.3.1. İsim Tamlamaları	22
3.3.2. Sıfat Tamlaması	25
3.3.3. Sıfat-Fiil Grubu	28
3.3.4. İsim-Fiil Grubu	29
3.3.5. Zarf-Fiil Grubu	30
3.3.6. Tekrar Grubu	32
3.3.7. Edat Grubu	33
3.3.8. Bağlama Grubu	35
3.3.9. Ünlem Grubu	38
3.3.10. Ünvan Grubu	39
3.3.11. Kişi İsmi Grubu	40
3.3.12. Sayı Grubu	42
3.3.13. Birleşik Fiil	43
3.3.13.1. İsim + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller	44
3.3.13.1.1. Ana Yardımcı Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller	45
3.3.13.1.2. Asıl Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller	46
3.3.13.2. Sıfat-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller	47

3.3.13.3. İsim-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller	48
3.3.13.4. Zarf Fiil + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller	50
3.3.14. Kısaltma Grubu	52
3.3.14.1. Yükleme Grubu	52
3.3.14.2. Yönelme Grubu	53
3.3.14.3. Bulunma Grubu	54
3.3.14.4. Uzaklaşma Grubu	54
3.3.14.5. Vasıta Grubu	55
3.3.14.6. Eşitlik Grubu	56
3.3.14.7. İsnat Grubu	56

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. OĞUZ ATAY’IN “BİR BİLİM ADAMININ ROMANI” ADLI ROMANINDA YÜKLEMİ OLUŞTURAN KELİME GRUPLARI	58
4.1.1. Birleşik Fiil	58
4.1.1.1 İsim + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller	58
4.1.1.1.1. İsim + “et-, ol-, yap-, eyle-, kıl-, bulun-” Ana Yardımcı Fiilleriyle Kurulan Birleşik Fiiller	58
4.1.1.1.1.1. Tek Sözcükten Oluşan İsim + Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Yüklemler	59
4.1.1.1.1.2. Sıfat Tamlaması + Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Yüklemler	71
4.1.1.1.1.3. Belirtili İsim Tamlaması + Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Yüklemler	72
4.1.1.1.1.4. Belirtisiz İsim Tamlaması + Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Yüklemler	72
4.1.1.1.1.5. Farsça Tamlama + Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Yüklemler	73
4.1.1.1.1.6. Edat Grubu + Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Yüklemler	73

4.1.1.1.1.7. Kısaltma Grubu + Yardımcı Fiil Kuruluşundaki	
Yüklemler	73
4.1.1.1.2. Asıl Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller	74
4.1.1.1.2.1. Tek Ögeli Kalıplaşmış Birleşik Fiil Yapısındaki	
Yüklemler	74
4.1.1.1.2.1.1. Özne + Fiil Kuruluşundaki	
Yüklemler	74
4.1.1.1.2.1.2. Nesne + Fiil Kuruluşundaki	
Yüklemler	76
4.1.1.1.2.1.3. Yer Tamlayıcısı + Fiil	
Kuruluşundaki Yüklem	85
4.1.1.1.2.1.4. Zarf + Fiil Kuruluşundaki	
Yüklemler	91
4.1.1.1.2.2. İki Ögeli Kalıplaşmış Birleşik Fiil Yapısındaki	
Yüklemler	92
4.1.1.1.2.2.1. Özne + Yer Tamlayıcısı + Fiil	
Kuruluşundaki Yüklem	93
4.1.1.1.2.2.2. Nesne + Yer Tamlayıcısı + Fiil	
Kuruluşundaki Yüklem	93
4.1.1.1.2.2.3. Yer Tamlayıcısı + Belirtisiz Nesne	
+ Fiil Kuruluşundaki Yüklem	93
4.1.1.1.2.2.4. Zarf + Zarf + Fiil Kuruluşundaki	
Yüklemler	93
4.1.1.2. Sıfat-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller	93
4.1.1.2.1. “-mAz” Ekli Sıfat-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Yüklem	93
4.1.1.2.2. “-mİş” Ekli Sıfat-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Yüklem	94
4.1.1.2.3. “-AcAk” Ekli Sıfat-Fiil + Fiil Kuruluşundaki	
Yüklemler	95
4.1.1.2.4. “-Dİk, -DUk” Ekli Sıfat-Fiil + Fiil Kuruluşundaki	
Yüklemler	95
4.1.1.2.5. Sıfat-Fiil Grubu + Fiil Kuruluşundaki Yüklem	95
4.1.1.3. İsim-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller	96

4.1.1.3.1. “-mAyA başla-” Kuruluşundaki Yüklemler	96
4.1.1.3.1.1. Birleşik Fiil + “-mAyA başla-” Kuruluşundaki Yüklemler	99
4.1.1.3.2. “-mAk iste-” Kuruluşundaki Yüklemler	99
4.1.1.3.2.1. Birleşik Fiil + “-mAk iste-” Kuruluşundaki Yüklemler	104
4.1.1.3.2.2. Belirtili İsim Tamlaması + “-mAk iste-” Kuruluşundaki Yüklemler	105
4.1.1.3.2.3. Sıfat Tamlaması + “-mAk iste-” Kuruluşundaki Yüklemler	105
4.1.1.3.3. “-mAyA çalış-” Kuruluşundaki Yüklemler	106
4.1.1.3.3.1. Birleşik Fiil + “-mAyA çalış-” Kuruluşundaki Yüklemler	108
4.1.1.3.4. “-mAyA kalk-” Kuruluşundaki Yüklemler	108
4.1.1.3.4.1. Birleşik Fiil + “-mAyA kalk-” Kuruluşundaki Yüklemler	108
4.1.1.3.5. “-mAyA çabala-” Kuruluşundaki Yüklemler	108
4.1.1.3.6. “-mAyA bak-” Kuruluşundaki Yüklemler	109
4.1.1.3.7. “-mAyA dal-” Kuruluşundaki Yüklemler	109
4.1.1.3.8. “-mAk gerek-” Kuruluşundaki Yüklemler	109
4.1.1.3.8.1. Birleşik Fiil + “-mAk gerek-” Kuruluşundaki Yüklemler	110
4.1.1.3.9. “-mAk zorunda/mecburiyetinde kal-” Kuruluşundaki Yüklemler	110
4.1.1.3.9.2. Birleşik Fiil + “-mAk zorunda / mecburiyetinde kal-” Kuruluşundaki Yüklemler	111
4.1.1.4. Zarf-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller	112
4.1.1.4.1. “-Abil-” İle Kurulmuş Yüklemler	112
4.1.1.4.2. “-Agel-” İle Kurulmuş Yüklemler	117
4.1.1.4.3. “-Iver-” İle Kurulmuş Yüklemler	117
4.1.1.4.4. “-Akal- / -Ip + kal-” İle Kurulmuş Yüklemler	117
4.1.1.4.5. “Adur- / -Ip + dur-” İle Kurulmuş Yüklemler	117

4.1.1.4.6. “-Ip + git-” İle Kurulmuş Yüklemler	118
4.1.1.5. Çekimli Fiil + Fiil Kuruluşundaki Yüklemler	118
4.1.1.5.1. “-dI + dur-” İle Kurulmuş Yüklemler	119
4.1.2. Sıfat Tamlaması	119
4.1.2.1. Belirtme Sıfatıyla Kurulan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Yüklemler	119
4.1.2.1.1. İşaret Sıfatı İle Kurulan Yüklemler	119
4.1.2.1.2. Asıl Sayı Sıfatı İle Kurulan Yüklemler	119
4.1.2.1.3. Belgisiz Sıfat İle Kurulan Yüklemler	120
4.1.2.1.4. Soru Sıfatı İle Kurulan Yüklemler	121
4.1.2.1.4.1. Soru Sıfatı + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler	121
4.1.2.2. Niteleme Sıfatıyla Kurulan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Yüklemler	121
4.1.2.2.1. Unsurları Tek Sözcükten Oluşan Yüklemler	121
4.1.2.2.2. Unsurları Sıfat Tamlamasından Oluşan Yüklemler	125
4.1.2.2.3. Sıfat Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler	126
4.1.2.2.4. Sayı Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler	127
4.1.2.2.5. Tamlayanı Yönelme Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Yüklemler	127
4.1.2.2.5.1. Yönelme Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler	127
4.1.2.2.6. Tek Sözcük + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler	128
4.1.2.2.7. Belirtisiz İsim Tamlaması + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler	130
4.1.2.2.8. Tek Sözcük + Belirtisiz İsim Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler	130
4.1.2.2.9. Edat Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler	131
4.1.2.2.10. Edat Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler	131

4.1.2.2.11. Bağlama Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler	131
4.1.2.2.12. Sıfat Tamlaması + Bağlama Grubu Kuruluşundaki Yüklemler	131
4.1.2.2.13. Kısaltma Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler	132
4.1.2.2.14. Tekrar Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler	132
4.1.2.2.15. Tekrar Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler	132
4.1.2.3. Sıfat-Fiillerle Kurulan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Yüklemler	132
4.1.2.3.1. “-AcAk” Ekli Sıfat-Fiil Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler	132
4.1.2.3.2. “-Ar” Ekli Sıfat-Fiil Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler	132
4.1.2.3.3. “-An” Ekli Sıfat-Fiil Grubu İle Kurulan Yüklemler	133
4.1.2.3.4. “-An” Ekli Sıfat-Fiil + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler	133
4.1.2.3.5. “-An” Ekli Sıfat-Fiil Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler	133
4.1.2.3.6. “-mİş” Ekli Sıfat-Fiil + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler	135
4.1.2.3.7. “-mİş” Ekli Sıfat-Fiil Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler	135
4.1.2.3.8. “-DIK” Ekli Sıfat-Fiil İle Kurulan Yüklemler	135
4.1.2.3.9. “-DIK” Ekli Sıfat-Fiil Grubu İle Kurulan Yüklemler	135
4.1.2.3.10. “-DIK” Ekli Sıfat-Fiil Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler	136
4.1.2.3.11. “-mAz” Ekli Sıfat-Fiil + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler	136
4.1.2.3.12. “-mAz” Ekli Sıfat-Fiil Grubu İle Kurulan Yüklemler	136

4.1.2.3.13. “-mAz” Ekli Sıfat-Fiil Grubu + Sıfat Tamlaması	
Kuruluşundaki Yüklemler	136
4.1.2.4. “+DAn biri” Yapısıyla Kurulan Sıfat Tamlaması Yapısındaki	
Yüklemler	137
4.1.2.4.1. Sıfat Tamlaması + “+DAn biri” Kuruluşundaki	
Yüklemler	137
4.1.2.4.2. Belirtili İsim Tamlaması + “+DAn biri” Kuruluşundaki	
Yüklemler	137
4.1.3. İsim Tamlaması	137
4.1.3.1. Belirtili İsim Tamlamaları	138
4.1.3.1.1. Unsurları Tek Sözcükten Oluşan Yüklemler	138
4.1.3.1.2. Tamlayanı ya da Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan	
Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Yüklemler	139
4.1.3.1.2.1. Sıfat Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki	
Yüklemler	139
4.1.3.1.2.2. Tek Sözcük + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki	
Yüklemler	140
4.1.3.1.3. Tamlayanı ya da Tamlananı Belirtili İsim	
Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması	
Yapısındaki Yüklemler	140
4.1.3.1.3.1. Belirtili İsim Tamlaması + Tek Sözcük	
Kuruluşundaki Yüklemler	140
4.1.3.1.4. Tamlayanı ya da Tamlananı Belirtisiz İsim	
Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması	
Yapısındaki Yüklemler	141
4.1.3.1.4.1. Belirtisiz İsim Tamlaması + Tek Sözcük	
Kuruluşundaki Yüklemler	141
4.1.3.1.4.2. Belirtisiz İsim Tamlaması + Sıfat Tamlaması	
Kuruluşundaki Yüklemler	141
4.1.3.1.5. Unsurları Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan	
Yüklemler	141
4.1.3.1.6. Unsurları Sıfat Tamlamasından Oluşan Yüklemler	141

4.1.3.1.7. Ünvan Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki	
Yüklemler	142
4.1.3.1.8. Sıfat-Fiil Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki	
Yüklemler	142
4.1.3.1.9. Birleşik İsim + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklem	
	142
4.1.3.1.10. Tamlayanı Zamir Olan Belirtili İsim Tamlaması	
Yapısındaki Yüklem	142
4.1.3.1.10.1. Şahıs Zamiri + Tek Sözcük Kuruluşundaki	
Yüklem	142
4.1.3.1.10.2. İşaret Zamiri + Tek Sözcük Kuruluşundaki	
Yüklem	142
4.1.3.2. Belirtisiz İsim Tamlamaları	143
4.1.3.2.1. Unsurları Tek Sözcükten Oluşan Yüklem	143
4.1.3.2.2. Tamlayanı ya da Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan	
Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Yüklem	144
4.1.3.2.2.1. Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması +	
Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklem	144
4.1.3.2.2.2. Niteleme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması	
+ Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklem	145
4.1.3.2.2.3. İşaret Sıfatı İle Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması +	
Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklem	145
4.1.3.2.3. Tamlayanı ya da Tamlananı Belirtisiz İsim	
Tamlamasından Oluşan Belirtisiz İsim Tamlaması	
Yapısındaki Yüklem	145
4.1.3.2.3.1. Belirtisiz İsim Tamlaması + Tek Sözcük	
Kuruluşundaki Yüklem	145
4.1.3.2.4. Belirtili İsim Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki	
Yüklem	146
4.1.3.2.5. Bağlama Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklem	
	146

4.1.3.2.6. İsim-Fiil Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki	
Yüklemler	146
4.1.3.2.7. “-mAk” Ekli İsim-Fiil + Tek Sözcük Kuruluşundaki	
Yüklemler	147
4.1.3.3. Farsça İsim Tamlaması	147
4.1.4. İsim-Fiil Grubu	148
4.1.4.1. Bir Hareket İsmi ve Ona Bağlı Bir Tamlayıcıdan Oluşmuş	
İsim-Fiil Grubu Yapısındaki Yüklem	148
4.1.4.1.1. Hareket İsmi “-mAk” Ekli İsim-Fiilden Oluşan İsim-Fiil	
Grubu Yapısındaki Yüklem	148
4.1.4.1.2. Hareket İsmi “-mA” Ekli İsim-Fiilden Oluşan İsim-Fiil	
Grubu Yapısındaki Yüklem	148
4.1.5. Tekrar Grubu	148
4.1.5.1. Unsurları Anlamli Sözcükten Oluşmuş Yüklem	149
4.1.5.2. Zıt Anlamli Kelimelerin Tekrarıyla Oluşmuş Yüklem	149
4.1.5.3. Bir Unsurun Tekrarıyla Oluşmuş Yüklem	149
4.1.6. Edat Grubu	149
4.1.6.1. Tek Sözcük + Edat Kuruluşundaki Yüklem	149
4.1.6.2. Belirtili İsim Tamlaması + Edat Kuruluşundaki Yüklem	150
4.1.6.3. Sıfat Tamlaması + Edat Kuruluşundaki Yüklem	150
4.1.6.4. Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Edat Grubu Yapısındaki	
Yüklem	151
4.1.6.4.1. “-mİş” Ekli Sıfat Fiil Grubu + Edat Kuruluşundaki	
Yüklem	151
4.1.7. Ünvan Grubu	151
4.1.8. Kişi İsmi Grubu	151
4.1.8.1. Unsurları Tek Sözcükten Oluşmuş Yüklem	151
4.1.9. Bağlama Grubu	152
4.1.9.1. Unsurları Tek Sözcükten Oluşmuş Yüklem	152
4.1.9.2. Unsurları Sıfat Tamlamasından Oluşan Bağlama Grubu	
Yapısındaki Yüklem	152
4.1.10. Kısaltma Grubu	152

4.1.10.1. Yönelme Grubu Yapısındaki Yüklemeler	153
4.1.10.1.1. Unsurları Tek Sözcükten Oluşan Yüklemeler	153
4.1.10.1.2. Belirtili İsim Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemeler	153
4.1.10.1.3. Belirtisiz İsim Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemeler	153
4.1.10.1.4. Sıfat Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemeler	154
4.1.10.2. Uzaklaşma Grubu Yapısındaki Yüklemeler	154
4.1.10.2.1. Unsurları Tek Sözcükten Oluşan Yüklemeler	154
4.1.10.2.2. Sıfat Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemeler	154
4.1.10.2.3. İsim-Fiil Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemeler	154
4.1.10.3. Vasıta Grubu Yapısındaki Yüklemeler	154
4.1.10.3.1. Unsurları Tek Sözcükten Oluşan Yüklemeler	155
4.1.10.3.2. Sıfat Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemeler	155
4.1.10.3.3. Bağlama Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki	

SONUÇ	156
KAYNAKÇA	164

KISALTMALAR

be	Bağlama Edatı
bln	Belirtili Nesne
çe	Çekim Edatı
f	Fiil
i	İsim
ismt	İsim Tamlaması
KC	Kendi Cümlem
OA	Oğuz Atay
s.	Sayfa No
s.s.	Sayfa Sayfaya
st	Sıfat Tamlaması
Vb.	Ve Benzeri
Vd.	Ve Diğerleri
yt	Yer Tamlayıcısı
zt	Zarf Tümleci

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı Adlı Romanında Kelime Gruplarına Göre Yükleme Sayısı

s. 160

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1:** Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı Adlı Romanında Kelime Gruplarına Göre Yüklem Sayısının Yüzdeleri s. 161
- Şekil 2:** Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı Adlı Romanında Birleşik Fiil Grubundan Oluşan Yüklem Sayısının Yüzdeleri s. 162
- Şekil 3:** İsim + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiillerden Oluşan Yüklem Sayısının Yüzdeleri s. 162
- Şekil 4:** Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı Adlı Romanında Sıfat Tamlamasından Oluşan Yüklem Sayısının Yüzdeleri s. 163
- Şekil 5:** Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı Adlı Romanında İsim Tamlamasından Oluşan Yüklem Sayısının Yüzdeleri s. 163

GİRİŞ

Yüklem kavramı, cümlelerin temel öğelerinden biri olarak çeşitli dilbilimcilerin çalışmalarında oldukça fazla yer verdiği bir dilbilgisi unsurudur. Dil bilgisi kaynaklarında ve araştırmalarında sıkça ele alınan yüklem kavramının tanımlarında, yüklem tek başına bir kelimedenden oluşabileceği gibi aynı zamanda birden fazla kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan kelime gruplarından da meydana gelebileceği vurgulanmıştır. Böylece tek bir kelime ile ifade edilemeyen bir durum, olay veya hareket, kelime grupları kullanılarak aktarılabilir. Dolayısıyla da dilbilgisel yapıların çeşitliliği ortaya konmuş olur. Kelime grupları, birden fazla kelimenin belirli bir kurala göre sıralanmasıyla oluşan ve bir hareketi, kavramı veya niteliği karşılayan dilbilgisel yapılardır. Kelime grupları, cümle içerisinde diğer öğelerle etkileşim kurarak dilin anlam ve yapı açısından zenginliğini artırma özelliğindedir. Cümlede tek bir sözcük gibi işlem gören kelime grupları, cümlede yüklem görevinde de bulunabilir. Bazı kelime gruplarının cümlede yüklem olarak göre yapabilmeleri, çalışmamızın konusunu belirleyen önemli bir etken olmuştur.

Problem;

Çalışmamızın konusunu oluşturan yüklem ve kelime grupları üzerinde, araştırmacıların farklı bakış açıları benimsediği görülmektedir. Yüklem ile ilgili benzer değerlendirmelerde bulunan araştırmacıların yanı sıra, bazı kelime gruplarının isimlendirilmesi, kuruluşları ve yüklem olarak kullanılabilmeleri konularında fikir birliğine varılamayan noktalar da bulunmaktadır. Dolayısıyla, yüklem ve kelime gruplarının tanımı, yapısı ve işlevi üzerine araştırmacılar arasında ortak bir görüş sağlansa da farklı yaklaşımlar ve tartışmalı noktalar dikkat çekmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde yüklem kavramı ve kelime gruplarına dair geçmişten günümüze yapılan tanım, isimlendirme ve sınıflandırmalar incelenerek ortak ve ayrışan noktalar analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgular kısmında ise, Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı adlı eserindeki cümlelerin yüklemelerini oluşturan kelime grupları değerlendirilmiştir. Romanda yüklemeleri oluşturan kaç tane kelime grubu olduğu, bu grupların adlandırılması, sınıflandırılması ve yazarın hangi kelime grubunu kullanmada daha fazla yoğunlaştığı, hangilerine daha az yer verdiği tablolar ve sayısal veriler yardımıyla

tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda, eser üzerinden elde edilen bulgular, Türkiye Türkçesinde kelime gruplarının yüklemi oluşturabilme hususundaki çeşitliliği ve kullanım biçimlerini anlamaya yönelik önemli bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Amaç;

Oğuz Atay'ın *Bir Bilim Adamının Romanı* adlı romanını yüklem ve kelime grupları açısından ele aldığımız bu çalışmada, Türkiye Türkçesinin söz dizimi kaynaklarındaki yüklem kavramı ve kelime grupları, bunların türleri ve özellikleri incelenmiş, eldeki kaynaklardan edinilen bilgiler analiz edilmiş, ortak ve farklı noktalar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda Oğuz Atay'ın *Bir Bilim Adamının Romanı* adlı eserindeki kelime gruplarından oluşan yüklem ve bunların çeşitleri tespit edilmiştir. Söz konusu bulguların sayısal veriler ve tablolar yardımıyla değerlendirilerek hangi kelime gruplarının ne sıklıkta kullanıldığı ve kullanım dağılımlarının belirlenmesi çalışmamızın asıl amaçlarındandır.

Ayrıca çalışmamızda Oğuz Atay'ın *Bir Bilim Adamının Romanı* adlı romanından yola çıkılarak, Atay'ın yüklem bakımından kelime grubu tercihleri ve bunların çeşitliliği ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Sınırlılıklar;

Bu çalışmada, Oğuz Atay'ın *Bir Bilim Adamının Romanı* adlı eserinin incelenmesinde belirli sınırlar çizilmiştir. Roman ilk olarak 1975 yılında Bilgi Yayınevi tarafından yayımlanmıştır; ancak çalışmamızda kullanılan metin, İletişim Yayınları'nın 2020 yılında çıkardığı 68. baskıya dayanmaktadır.

Araştırma kapsamı yalnızca kelime gruplarını içeren yüklem ve bunların sınırlandırılarak daha derinlemesine bir inceleme hedeflenmiştir.

Yöntem;

Çalışmada toplamda 1875 adet kelime grubundan oluşan yüklem belirlenmiş olup, bu özellikte olmayan yüklem ve bunların analizinin dışında tutulmuştur.

Yüklem ve kelime gruplarının özelliklerinin açıklandığı bölümler de dahil olmak üzere örnek olarak verilen tüm cümleler, incelenen romanın içinde bulunan cümlelerdir. Ancak çalışmamızda bazı özellikleri karşılayan örneklere rastlanılmadığında tarafımızca oluşturulan cümlelere yer verilmiştir.

Çalışmamızın *Bulgular* kısmında yüklemi oluşturan kelime grupları, cümlelerin kalan öğelerinden eğik çizgi ile ayrılmıştır. Ancak eğik çizgiyle ayırdığımız kısımda yüklem görevinde olmayan kelimeler bulunduğu veya kelimelerin arasına başka kelimeler girdiği takdirde, yüklemi oluşturan unsurlar kalın yazı tipi ile gösterilmiştir.

İncelenen cümlelerde tespit edilen yüklemeleri oluşturan kelime gruplarının isim unsurları, başka bir kelime grubunu barındırması durumunda bu özellikleri dikkate alınmış ve ilgili gruplar ayrıntılı biçimde sınıflandırılmıştır. Ayrıca çalışmamızın *Bulgular* kısmında kelime grupları için yapılan sıralamada belli bir kurala uyulmamıştır.

Yüklemeleri oluşturan kelime gruplarının incelendiği bu tez çalışmasında, Birleşik Fiil grubunun alt başlıklarından olan isim + fiil kuruluşundaki birleşik fiillerden oluşan yüklemeler de ikiye ayrılmıştır. Kendi içinde ikiye ayrılan bu grubun, asıl fiiller ile kurulan birleşik fiiller alt başlığında ise anlamca kaynaşmış ve deyimleşmiş birleşik fiiller verilmiş ve grubu oluşturan kelimelerin birleşme özellikleri esas alınarak gruplandırılmıştır. Bu gruplandırmayı yaparken Zeynep Korkmaz'ın Türkiye Türkçesi Grameri-Şekil Bilgisi adlı eserinden yararlandık (Korkmaz, 2017: 201-204).

Çalışmamızın *Bulgular* kısmında her bir örnek, parantez içinde sayfa sayılarıyla birlikte verilmiştir. Bir kelime grubu romanın içinde yüklem olarak kaç kez geçtiyse parantez içinde verilmiş ve sayısal veriler içinde her bir parantez ayrı ayrı sayılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

OĞUZ ATAY’IN “BİR BİLİM ADAMININ ROMANI” ADLI ROMANI

1.1. OĞUZ ATAY’IN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1.1.1. Oğuz Atay’ın Hayatı

Oğuz Atay, Kastamonu doğumlu ağır ceza hâkimi ve milletvekilliği yapmış Mehmet Cemil Bey ile İstanbul doğumlu ilköğretmeni Muazzez Zeki Hanım’ın çocuğu olarak 1934 yılında İnebolu’da dünyaya gelmiştir (Ecevit, 2014: 23). Babası Cemil Atay, on yıl zabıtalık yapmış daha sonra hukuk eğitimini tamamlayıp Anadolu’nun çeşitli yerlerinde yargıç ve savcı olarak görev yapmıştır. Bunun yanında Sinop ve Kastamonu’da milletvekilliği görevi de yapmıştır. Annesi Muazzez Hanım ise modern eğitim anlayışıyla öne çıkan bir öğretmendir. Atay, ailesinin entelektüel birikiminden ve eğitilmiş çevresinden etkilenecek şekilde erken yaşlardan itibaren okuma ve öğrenmeye yönelmiştir.

Atay’ın çocukluk yılları, babasının milletvekilliği görevi nedeniyle Ankara’da geçmiştir. Atay, daha okula gitmeden annesi sayesinde okuma yazmayı erken yaşlarda sökmüştür (Ecevit, 2014: 29). İlk ve orta öğrenimine burada devam eden Atay, Maarif Koleji’ni 1951’de tamamlamış, aynı yıl içinde İTÜ İnşaat Fakültesi’nde İnşaat Mühendisliği Bölümü’ne başlayıp buradan ise 1957 yılında mezun olmuştur. Üniversite yıllarında mühendislik eğitimini isteksizce sürdürmüş, derslerden çok edebiyat, felsefe ve tarih gibi alanlara yönelmiştir. Atay, yıllar içinde birçok farklı ideolojik ve entelektüel çevrede bulunmuştur (Yalçın, 2010: 141). Mezuniyetinin ardından askerlik görevini yerine getirirken Ankara’da edebiyat dünyasından isimlerle yakın ilişkiler kurmuştur. Sosyalist/Marksist eğilimli bir arkadaş grubu ile görevden kalan süre içerisinde sık sık görüşme fırsatı olur. Bu grup ‘Pazar Postası’ dergisi etrafında toplanan insanların oluşturduğu bir gruptur. Yakın dostu olacak olan Vüs’at Bener ile de askerlik döneminde arkadaşı Cevat Çapan sayesinde tanışmıştır. Bu dönemde edebiyata olan ilgisi daha da derinleşmiştir. Askerlik sonrası kısa süreli mühendislik kariyeri devam ederken bir yandan İstanbul’a taşınan Pazar Postası’nın

yönetiminde görev almış, nerede eksik varsa oraya koşmuş, kısacası derginin her şeyiyle ilgilenmiştir (Ecevit, 2014: 90-106).

1959-1962 arasında Denizcilik Bankası İstanbul Şehir İşletmeleri Müdürlüğü'nde binalar bakım, tamir ve kontrol elemanı olarak eski Karaköy vapur iskelesinin yapımında görev almış, buradan istifa ettikten sonra İDMMA Harita Kadastro Bölümü Ölçme Bilgisi Kürsüsü'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır (Yalçın, 2010: 141). Bu yıllarda Atay, bir arkadaşıyla inşaat şirketi kurmuştur. Ticaretin kendisine uygun olmadığını anlayıp şirketten ayrılan Atay, kendisini tamamen üniversitedeki çalışmalarına adanmıştır (Baysal, 2002: 4).

1975 yılında Oğuz Atay, doçent olmuştur. Çeşitli dergi ve gazetelerde makaleler yayınlamış, Topografya isimli bir de mesleki kitap yazmıştır. Atay, ilk romanı olan Tutunamayanlar'ı 1971-1972'de yayınladıktan sonra yazarlığı ve eserliği oldukça dikkat çekmiş ve tüm edebiyat çevresinde yankı uyandırmıştır. Bu romanıyla yazar, 1970 TRT Roman Ödülü'nü kazanmıştır (Karaca, 2012: 999).

Oğuz Atay, 1976 yılında beyin tümörü teşhisi konmasının ardından tedavi için İngiltere'ye gitmiş, ancak hastalığına kesin bir çözüm bulunamamıştır. 13 Aralık 1977'de, henüz 43 yaşındayken hayata veda eden Atay, Edirnekapı Mezarlığı'na defnedilmiştir.

1.1.2. Oğuz Atay'ın Edebi Kişiliği

Atay'ın edebiyata olan ilgisi, kiraladığı romanları okumasıyla başlamıştır. Pitigrilli ile başlayan okumaların devamı Oscar Wilde, Gorki, Dostoyevski ile geldi. İlgi alanı daha sonra Kafka, Joyce, Laclos, George Eliot, Henry James'i de içine aldı. Yerli yazarlardan ise Sabahattin Ali ve Yusuf Atılgan'ı severek okuduğu bilinir (Yalçın, 2010: 141).

Oğuz Atay, Cumhuriyet'in kuruluşundan sonraki yıllarda sert bir modernleşme rüzgârı yaşayan Türkiye'nin insanıdır (Demir, 2015: 60). Türk edebiyatında modernist ve postmodernist anlayışın öncülerinden biri olarak kabul edilir. Eserlerinde bireyin kimlik arayışlarını, toplumla olan çatışmalarını işleyen Atay, toplumcu gerçekçi zihniyetin etkili olduğu bir dönemde bireyi esas alan anlatımıyla, kurgu ve biçim üzerinde denediği yeniliklerle edebiyat dünyasında farklı

bir duruş göstermiştir. Eserlerinde ironi, hiciv ve taklit gibi alay tekniklerini kullanarak bireyin iç dünyasındaki çelişkileri ve toplumsal baskıları yansıtmıştır. Roman, hikâye ve tiyatro gibi farklı türlerde eserler veren Atay, Tutunamayanlar ve Tehlikeli Oyunlar gibi romanlarıyla bireyin toplum içindeki yalnızlığını, yabancılığını, çaresizliğini ve tutunma çabalarını modernist ve postmodernist tekniklerle ele almıştır. Atay, romanlarında karakterlerinin yaşadığı yalnızlığı ve başarısızlığı anlatmaktan zevk alır (Baysal, 2002: 123).

Cumhuriyet sonrası modernleşme etkisiyle Doğunun gelenekselliği ile Batının modern zihniyetinin uyumsuzluğundan doğan çelişkiler Atay'ın düşünceleri ve ruhsal dünyasını belirleyici olmuştur (Demir, 2015: 60). Atay, doğuya da batıya da sahip çıkan bir tutum sergiler; birbiriyle zıt olan bu iki tarafı, kültürümüzü zenginleştirmede etkili unsurlar olarak görür (Baysal, 2002: 123).

Atay, Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanında Doğu ve Batı başlıklı birinci bölümünün sekizinci kısmında profesörün Mustafa İnan'ı anlatırken kullandığı cümlelerle aslında kendi bakış açısını da yansıtmıştır: “Mustafa İnan'ın çok sevdiği İngiliz şairi ve hikâyecisi Rudyard Kipling, ‘Doğu doğudur,’ der, ‘Batı da batı. İkisi hiçbir zaman yaklaşamaz.’ Mustafa böyle bir ayrılmadan yana değildi.” Ayrıca romanın içinde, genç adamın, “Batılı gibi olmak istemiyor muyuz?” sorusunun üstüne profesör, Batılı olmanın, onlar gibi bir bilim seviyesine erişmenin hayranlık duyarak mümkün olmadığını, hayranlıkla gelenek yaratılamayacağını anlatır ve geleneğin sabırla ve küçük halkaların birbirine eklenmesiyle yaratılabileceğini ekler: “Doğu’ya da hayran olunabilirdi: Mustafa İnan'ın hayran olduğu Ömer Hayyam, aslında bir matematikçiydi” (Atay, 2022: 89).

Atay'ın iki özelliği bir arada içeren bir dili vardır. Bu dil, hem kahramanlarıyla duygusal bağ kuran, hem de anlattığı gerçeğin gülünç hale getirilmeden, çarpıtılmadan ciddiye alınamayacağını fark eden bir dildir. Yapıtlarının başka dillerin taklidi, parodisi olarak yazılması, duyguların abartılarak gerçekten uzaklaştırılması ve ucuz duygusallık taklidiyle karşılaşılması hep bu yüzdendir. Atay, eserin içinde kendi acısı ve isyanıyla dalga geçerek mizahi zekâsını gösterirken, gelecek eleştirileri de engellemiş olur. Atay, sanatını, bireylerin ve toplumun çatışmalarını anlamak ve anlatmak için bir araç olarak görmüştür. Bir Bilim Adamının Romanı, Atay'ın diğer romanlarından farklı bir tarzda ve tekniktir. Bu

romanda toplumsal ve bireysel sorunları bir bütün olarak verirken; Tutunamayanlar ve Tehlikeli Oyunlar gibi romanlarında daha çok bireyin iç dünyasını, yabancılaşmasını ve yalnızlığını yansıtır. İroniyi bir anlatım aracıymış gibi kullanan Atay, eserleriyle hem okuyucusunu düşündürür hem de duygusal bir bağ kurar. İnsanı ve insanın iç dünyasını anlatmayı benimsemiştir. Atay'ın romanlarındaki ironi, acıyı gizlemek veya eskisini azaltmaktan çok acıyı yaşatıp ulaşılamaz kılmak için kullanılmıştır (Yalçın, 2010: 142-143). Atay romanlarının tümünde birey ve toplum arasındaki bağı işlemiştir. Romanlarında karakterler aracılığıyla Türkiye'nin toplumsal yapısında meydana gelen bozuklukları, kendi kişiliğini bulamamış Türk aydınını ve geçirdikleri kimlik bunalımını aktarır (Baysal, 2002: 122).

Oğuz Atay bazı konularda kendini bile eleştirebilen bir insandır. Romanlarında genel itibarıyla kimliğini bulamayan aydın kimseleri ele alan yazarın kahramanları da genellikle, küçük burjuva yaşayışını benimseyen ancak bu yaşamı yeri geldiğinde eleştirebilen aydın kişilerdir (Çöllü, 2019: 183). Ömrü vefa ettikçe yazdığı tüm eserlerini eleştiri ve iç çatışmayı merkeze alarak yazmış olan Oğuz Atay, içerik olarak bir bakıma hep tutunamayanları yazmıştır:

“Tutunamayanlar'daki Selim Işık'ın kişiliğinde ideal bir aydın yaratan Atay, daha sonra Don Kişotluğunu kaybetmiş, misyonundan uzaklaşmış ve maddesel çıkarları için topluma tutunmaya çalışırken ideal değerlerini kaybetmiş tutunan aydın olarak Turgut, Hikmet, Coşkun'u yaratmıştır. Turgut ve Hikmet'le Atay, aydınların konumlarını tekrar gözden geçirmelerini, yeni bir iç hesaplaşmaya gitmelerini ve toplumun onlara dayattığı kimliği reddetmelerini, toplumdan yabancılaşarak özeleştiri yapmalarını ve kimliklerini bulma sürecini gözler önüne serer. Mustafa İnan'ın kişiliğinde ise artık, somut ve ideal bir tutunamayan aydın tipi yaratır” (Lorasdağı ve İnce, 2014: 72).

Atay, romanlarında çok katmanlı, özgün bir dil kullanmıştır. Bireyin iç dünyasını yansıtabilmek adına iç monolog ve bilinç akışı tekniklerine romanlarında oldukça yer verir. Bu tekniklere *Tutunamayanlar* romanında sıklıkla rastlanmakla birlikte Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanında da karakterlerin zihinlerinden geçen düşünceler bilinç akışı tekniğiyle verilmiştir. Atay, Türk dilinin çeşitliliği ve zenginliklerinden sonuna kadar istifade etmiş bir yazardır. Deyimler ve mecazi anlatımlara romanlarında sıklıkla yer verir. Bir Bilim Adamının Romanı adlı

romanında diğ er romanlarından farklı olarak daha sade bir dil kullanmıştır. Ancak Atay, söz konusu romanın biyografik bir roman olması dolayısıyla yer yer Mustafa İnan'ın başarılarından bahsetmek adına akademik dil ve bazı bilimsel terimler kullanır. Bu bağlamda Atay'ın aslında roman karakterlerinin hem halkın içinden olan bireyler olmasını hem de entelektüel kişiliklerini yansıtmak istediğı düşünülebilir.

1.1.3. Oğuz Atay'ın Eserleri

1.1.3.1. Roman

Tutunamayanlar, 2 cilt, İstanbul: Sinan Yayınları, 1971-72

Tehlikeli Oyunlar, İstanbul: Sinan Yayınları, 1973

Bir Bilim Adamının Romanı, Ankara: Bilgi Yayınları, 1975

Eylembilim, İstanbul: İletişim Yayınları, 1998

1.1.3.2.  yk 

Korkuyu Beklerken, İstanbul: May Yayınları, 1975

1.1.3.3. Oyun

Oyunlarla Yaşayanlar, İstanbul: İletişim Yayınları, 1985

1.1.3.4. Günlük

Günlük, İstanbul: İletişim Yayınları, 1987

1.1.3.5. Diğ er

Topografya, İstanbul: İDMMA Akşam İnşaat Bölümü  ğrenci  rg t , 1970

1.2. BİR BİLİM ADAMININ ROMANI HAKKINDA

1.2.1. Romanın Konusu, Özellikleri ve Roman Hakkında Yazılanlar

Bir Bilim Adamının Romanı adıyla Oğuz Atay tarafından kaleme alınan roman ilk kez 1975 yılında Bilgi Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Roman, İstanbul Teknik Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yapmış ve aynı zamanda yazar Oğuz Atay'ın da hocası olan Prof. Dr. Mustafa İnan'ın hayat hikâyesini biyografik bir kurgu üzerinden ele alır. Roman, Atay'ın diğer romanlarına göre daha anlaşılır bir dille yazılmıştır. Konu itibarıyla da farklı bir roman olmakla birlikte romandaki karakter yapısı da Atay'ın diğer romanlarındaki karakterlerle benzer veya farklı özellikler barındırır. Balcı, Atay'ın romanlarındaki kahramanları ele aldığı yazısında, karakterlerin yazarın diğer eserlerindeki karakterlerden ayrılan ve benzer yönlerini şu şekilde ortaya koyar:

Örnek bir insan, başarılı bir akademisyen, iyi bir eş ve baba olması dolayısıyla Mustafa İnan, aslında Atay'ın merkez kahramanlarından ayrılır. Çünkü onlar genellikle pesimist ve pasif karakterdedirler. Fakat, geniş dünya görüşü, bilgi ve kültür birikimi, ülke problemlerine vakıf oluşu, Mustafa İnan'ı diğer Atay, kahramanları ile bir araya getirir (Balcı, 2004: 49).

Bir Bilim Adamının Romanı, Türk edebiyatında farklı bir teknikle yazılmış biyografik romanların ilklerinden olmasıyla birlikte aynı zamanda bir “karakter romanı”dır (Karaca, 2012: 1004). İleri, Bir Bilim Adamının Romanı'nı bir biyografik roman olmaktan ziyade bir yapıt olarak değerlendirir. Mustafa İnan'ın hayatını konu almasının yanında daha birçok bilim insanının hak ettiği değeri görmemiş yaşamını da romanın içinde buluyoruz (İleri, 2008: 185).

Mekanik bilgini Prof. Dr. Mustafa İnan'ın yaşamını konu edinen ve üçüncü tekil şahıs ağzından, bilgi verme, tanımlama, iç monolog ve bilinç akışı teknikleriyle zengin bir anlatımın sergilendiği roman, Bildungsroman'a yakın bir teknikle yazılmıştır (Yalçın, 2010: 143). Romanın amacı Prof. Dr. Mustafa İnan'ın doğumundan ölümüne kadarki yaşamı ve ölümünden geride bıraktıklarına uzanan dönemi hayale kaçmadan, gerçekçi anlatımlarla ve biyografi-roman yakın ilişkisi ile ortaya koymaya yöneliktir (Karaca, 2012: 999).

Roman, Mustafa İnan'ın 1911 yılında Adana'da yoksul bir ailede dünyaya gelişiyle başlayan hayat hikâyesini yaşlı bir profesör ağzından anlatır. Seyyar posta

memuru Hüseyin Avni Bey ve ev hanımlığı yapan Rabia Hanım'ın çocuğu olan İnan, çocukluk dönemlerinde Kurtuluş Savaşı'nın başlamasıyla birlikte birkaç yıl Konya'ya göç etmek zorunda kalmışlardır. İnan, savaş dönemi sıkıntıları bir yana, bir de yoksulluğun sıkıntısıyla büyümüş bir çocuktur:

Kurtuluş Savaşı başlamıştı. Yunan bir yaklaştı, bir uzaklaştı: hep korku içinde yaşadılar. Böylece 1911 yılında doğan Mustafa İnan, on iki yaşına kadar posta seyyarı Hüseyin Avni'nin dar gelirli yoksulluğunun yanısıra iki büyük savaşın sıkıntısını da çekti. Sonra savaş bitti, yalnız yoksulluk kaldı geriye (Atay, 2022: 34).

Mustafa İnan'ın öğretmenliği, ortaokul döneminde arkadaşlarına sürekli öğrendiklerini aktarmasıyla kendisini gösterir. O, öğrenciyken öğretmenlik yapmaya başlamıştır aslında. Babası Hüseyin Avni Bey oğlunun öğrencilik zamanlarında, onun 'adam olamayacağını' düşünmüş ve ders çalışmamasından, defteri kitabı olmamasından, bir sanat öğrenememesinden yakını. Ancak küçük Mustafa, ailesine masraf olmasın diye erkenden okula gidip arkadaşlarından aldığı kitapları okuyordur (Atay, 2022: 39). İnan, üniversite hocası olmak için Mühendis Mektebi'nin kayıt için yaptığı sınava girer ve bu sınavdan birinci olarak mektebe kayıt olur. Bu mektep, şimdiki İstanbul Teknik Üniversitesi'dir. İnan burada başarılı bir öğrencilik geçirdikten sonra yine birinci olarak okulundan mezun olur. Sonrasında Zürih Üniversitesi'nde doktora yapmak üzer İsviçre'ye gider. Doktorasını başarıyla tamamlamasının ardından kendisine yapılan okulda kalması için yapılan teklifi reddedip Türkiye'ye geri döner. Yıllar içerisinde profesör, dekan ve hatta rektör olan İnan, çocukluğundan beri zayıf olan bünyesiyle akademik çalışmalar ve seminerlere yetişemez hale gelir ve hastalanır. Tedavi için gittiği Almanya'da 5 Ağustos 1967 tarihinde vefat eder. Roman genel anlamıyla İnan'ın hayatındaki bu dönemleri bölümler halinde anlatır.

Romanda İnan'ın, bilim dünyasında uluslararası tanınırlığa ulaşma süreci detaylı bir şekilde ele alınmış, onun bilime bağlılığı, entellektüelliği ve çalışkanlığı kendisini tanıyanlarca ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmuştur. Eserde, İnan'ın eğitim hayatı ve akademik başarılarının yanı sıra bilimsel çalışmaları, Jale İnan ile evliliği ve kişisel yaşamına dair pek çok ayrıntıya yer verilmektedir. Ayrıca, İnan'ın edebiyata ve felsefeye olan ilgisi, Yahya Kemal gibi önemli isimlerle kurduğu ilişkiler ve bilime olan yadsınamaz bağlılığı da romanda yer verilen konular arasındadır.

Roman, yalnızca bir bireyin başarı öyküsünü anlatmakla kalmaz, aynı zamanda dönemin toplumsal ve bilimsel meselelerini de okuyucuya aktarır. Türkiye’de biyografik roman türünün sık rastlanmayan örneklerinden biri sayılan eser, zorluklarla dolu geçmişe sahip bir insanın azim ve kararlılıkla büyük başarılarla ulaşabileceğini göstermesi açısından ilham verici bir eser olmuştur.

Romanda, İnan’ın hayatını anlatılmasının yanında aydın bilim adamı yetiştirmenin önemi vurgulanır. Ayrıca romanda, insanı değersizleştiren topluma yöneltilecek ağır eleştiriler de bulunur. Mustafa İnan, Atay’ın örnek insanıdır; bilimle Batı, yaşantı ve sevgi anlayışıyla Doğu’ya açılan kimliği ile Atay’ın “tutunmayı” başaran biricik kahramanı olarak diğerlerinden farklı bir anlam taşır. Bu yüzden eser, romandan çok bir ‘bildiri özelliğindedir’ denilebilir (Yalçın, 2010: 143).

Oğuz Atay’ın “Bir Bilim Adamının Romanı” eserinde Mustafa İnan, yalnızca kendini bilime adanmış bir bilim insanı olarak değil, aynı zamanda çok yönlü, entelektüel bir karakterde de tanıtılmıştır. Romanda ilk olarak, İnan’ın bilimsel merakı ve analitik düşünme yeteneği ön planda tutulmuştur. Özellikle, matematik ve mühendislikteki bilgi birikimi ve yeteneği, ulusal ve uluslararası düzeyde tanınan bir bilim insanı olmasını sağlayan etkenlerdendir. Bununla birlikte, İnan’ın eğitime olan bağlılığı ve gençlere bilim sevgisi aşılamaya yönelik çabaları, onlara verdiği tavsiyeler de romanda fazlasıyla yer verilen konulardan biri olarak karşımıza çıkar. Zaten romanın yazılma amacı, bir bilim adamının yaşam öyküsü vasıtasıyla okurlara bilimi ve bilim adamının nasıl yetiştiğini anlatmaktır. Bir Bilim Adamının Romanı, gelecek nesillere eğitim, bilim ve sanat alanlarında ilham veren önemli bir mesajları da içinde barındıran bir romandır. Romanda İnan’ın sade bir yaşam sürmeyi tercih ettiği ve yaşamın gerektirdiği maddi menfaatlerden daha çok bilimsel çalışmalarına odaklandığı anlatılmaktadır. Aynı zamanda, edebiyata ve felsefeye duyduğu ilgi, onun çok yönlü bir entelektüel olarak okuyucuya tanıtılmasını sağlamıştır.

Romanda çevresi tarafından Mustafa İnan, sadece bir mekanik bilgini değil, aynı zamanda öğrencileriyle yakın bir ilişkide olan onlara geleceğin bilim insanı olma yolunda ışık tutan bir mentor olarak değerlendirilmiştir. Oğuz Atay’ın, İnan’ı bilime olan katkıları ve çok yönlü kişiliği açısından bir rol model olarak sunma eğilimi, romanın genel çizgilerini belirleyen unsurlardan biridir. Romanın yazılma sürecinde, Mustafa İnan’ın eşi Jale İnan da Atay’ın yazdıklarını titizlikle denetlemiş

hatta metni yönetmeye bile çalışmıştır. Atay bu durumdan rahatsızlık duysa da romanı yazmayı bırakmamıştır. Onun isteği bir idol yaratmak değil, kusurlarıyla da İnan'ı tanıtmaktır. İnan'ın gençlere kusurlarıyla birlikte örnek olmasını istemiştir (Ecevit, 2014: 399).

Romanda, Mustafa İnan'ın hastalığına ve hayatının son dönemlerine de yer verilmiştir. Mustafa İnan'ın hastalığı bir anda ortaya çıkmıştır. Basit bir üşütme gibi görünen hastalığı tam iyileşti derken üniversiteye tekrar gitmesiyle yeniden nüksetmiş, Mustafa İnan, bir türlü iyileşememiştir. Mustafa İnan, hastalığının tedavisi için Almanya'ya gitmiş, ancak henüz tedavisi devam ederken 5 Ağustos 1967 tarihinde Freiburg'da vefat etmiştir. İstanbul Teknik Üniversitesi'nde Mustafa İnan için bir tören düzenlenmiştir. Törenin ardından ise cenazesi Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedilmiştir. İnan'ın yaşamının son anına kadar bilime bağlı olması, Atay'ın romanda vurgulamak istediği bir diğer nokta olmuştur.

Ölümünden dört yıl sonra Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Bilim Kurulu tarafından Mustafa İnan'a 1971 Yılı Hizmet Ödülü verilmiştir (Atay, 2022: 14).

Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı eseri her ne kadar sipariş üzerine yazılan ve özgürlüğünü kısıtlayan bir kitap olsa da, yazarın karşıtlıkları içinde barındıran kişilik yapısı düşünüldüğünde romanın içeriği, onun çok sayıdaki kişilik bileşeninden birini ortaya çıkararak kendini göstermesi olarak ele alınabilir (Ecevit, 2014: 418).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE YÜKLEM VE YÜKLEMİN ÖZELLİKLERİ

2.1. YÜKLEMİN TANIMI

Yüklem, cümlenin ana unsuru olarak yargıyı ifade eden bir kelime veya kelime grubudur. Cümlede, işi, oluşu, hareketi veya durumu bildiren yüklem, diğer ögeler ile doğrudan ilişki halindedir. Cümlenin diğer ögelerini belirleyebilmek için yükleme bazı sorular sormak gerekir.

Dilimizi diğer dillerden ayıran başlıca özellik yüklem cümledeki yeridir. Türkçe cümle yapısının temel karakteri yüklem sona, diğer ögelerin de yüklemden önce gelmesidir (Gece, 2015: 99). Cümleyi bir yargıya bağlayan yüklem, cümlenin temel unsuru ve en önemli ögesidir. İncelediğimiz dil bilgisi kitaplarından hareketle yüklem ile ilgili yapılan tanımları çalışmamızın bu bölümünde ele alacağız.

Karahan yüklemi, “Cümlede yargı / bitirilmişlik bildiren öge, yüklemdir. Kılış, oluş ve durum yüklem tarafından karşılanır” şeklinde tanımlamıştır (Karahan, 2023: 19).

Ergin, yüklemi tanımlarken aynı zamanda yüklem söz dizimindeki öneminden de bahseder:

Cümlelerin en esaslı unsuru, ana unsuru, temel unsuru, cümlelerin direğidir. Cümlelerin bütün yapısı onun üzerine kurulur. Diğer bütün unsurlar yüklem etrafında toplanan, onu destekleyen, onu tamamlayan unsurlardır (Ergin, 2009: 398).

Delice ise yüklemi, “Cümlelerin kurucu ögesi olan yüklem, aynı zamanda özelliklerine göre cümlede bulunacak olan diğer unsurların da belirleyicisidir.” şeklinde tanımlamıştır (Delice, 2018: 156).

Bazı dilbilimciler, kaynaklarında yüklemi başka adlandırmalarla da kullanmışlardır. “Fiil, haber, müsnat, predicat” gibi tanımlar bu adlandırmalara verilebilecek örneklerdendir (Böler, 2022: 22).

Kaynaklar incelendiğinde dilbilimcilerin yüklem cümlelerin ana unsuru ve zorunlu ögesi olduğu konusunda hemfikir oldukları tespit edilmiştir. Araştırmacılar, yüklem olmadığı cümlede bir yargı oluşmadığı ve dolayısıyla cümlelerin anlamının tamamlanamadığı konusunda birleşirler.

2.2. YÜKLEMİN TÜRLERİ VE ÖZELLİKLERİ

2.2.1. Yüklemin Özellikleri

- Bir cümlede yapı bakımından iki tür yüklem bulunabilir. Bunlar çekimli fiil ve ek-fiil almış bir isimden oluşur (Delice, 2018: 157).

Koridorda birlikte yürüyorlardı. (OA)

Basit çözümler aynı zamanda güzeldir, 'elegant'dır. (OA)

Onların durumu bir bakıma daha acıktıydı. (OA)

- Diğer öğelerin aksine yüklem, tektir ve bir metinde birden fazla yüklem kullanılırsa, her yüklem bir cümleyi oluşturur (Karahan, 2023: 20).

Arkadaşlarınız kaymakam oldu, siz hala iki kere ikinin dört ettiğini bulmak için 'Beton Kalender'e bakıyorsunuz. (OA)

Yukardaki söz dizisinde iki tane yüklem kullanılmıştır, dolayısıyla söz dizisi iki cümleden oluşmaktadır.

Çünkü öğrenci tek bir kişi değildir, yüzlerce gözdür, kulaktır, beyindir. (OA)

- Ergin, Türkçede asıl unsurun ikincil unsurdan sonra gelmesi kabulüyle paralel olarak, cümlelerin asıl unsuru olan yüklem sona yer alması gerektiğini belirtmiştir (Ergin, 2009: 399).

Kendisine getirilen işleri arkadaşlarına devrederdi. (OA)

Babasının aldığı oyuncaklarla kendine göre makinalar yapıyordu. (OA)

- Yüklem, genel olarak cümlelerin sonunda bulunur; ancak bir anlamı vurgulama, konuşma veya şiir dilinde, ahenk ve ritim oluşturma kaygısıyla cümlelerin farklı konumlarında kullanılabilir (Karahan, 2023: 19). Yüklemin cümle başına doğru özneye yaklaştırılması veya başa alınması, yani ters sıra (devrik cümle) de oldukça yaygındır (Banguoğlu, 2015: 536). Cümlede vurgulanmak istenen öğe varsa bu öğe yükleme yaklaştırılabilir ve böylece o ögenin vurgusu yüklemle etkisiyle artar (Böler, 2022: 26).

On sekiz yaşındaydım babamı kaybettiğim zaman. (OA)

Var olsun ilmin sesi ve onun okuyucuları. (OA)

Ödemelerin bir türlü sonu gelmedi; yeni yeni borçlar çıkarıldı durmadan. (OA)

- Türkiye Türkçesi'nde yüklem, cümlelerin diğer öğelerini kendisine bağlayan bir görev üstlenir ve diğer öğeler yüklem anlamını tamamlamasına hizmet eder; geriye kalan tüm öğeler yükleme bağlıdır (Dizdaroğlu, 1976: 15).

- Ediskun, Türk Dil Bilgisi kitabında, kelimelerin, tamlamaların, kelime gruplarının, fonemler ve morfeplerin, cümle niteliğindeki sözlerin, cümle ya da cümleciklerin yüklem olabileceğini belirtmiştir (Ediskun, 1999: 329).

*Zaten bütün mesele **sensin**.* (OA) → zamir

*Hastane **ucuzdu**.* (OA) → sıfat

*Biraz heyecanlandım doğrusu, belki de **törenin etkisidir**.* (OA) → belirtili isim tamlaması

- Art arda sıralanmış bazı cümlelerde yüklem ortak olabilir. Cümlede tekrara düşmemek amacıyla belirtilmemiş olan yüklem, anlam itibarıyla okuyucu aklında tamamlanır (Karahan, 2023: 22).

- Tekrarına ihtiyaç duyulmayan bazı unsurların cümleden çıkarılması, daha kuvvetli bir iletişim sağlar (Uzun, 2022: 956).

Binlerce Mustafa İnan hâlâ kuyumcu yanında (çalışıyor), eczacı yanında çalışıyor. (OA)

Ben yalvarmaya (başladım), acıklı şeyler söylemeye başladım. (OA)

- Cümlede bazı nedenlerle yüklem açıkça belirtilemeyebilir, yüklem kullanılmadığı cümlelere eksilteli cümleler (kesik cümleler) adı verilir (Özkan ve diğerleri, 2020: 19). Cümlede yüklem belirtilmese bile cümle, yargıyı taşımaya devam eder (Uzun, 2022: 956).

Bir çift beyaz eldiven hediye ederler ve sonunda esaslı bir yemek... (verirler)
(OA)

Hepimize uzun ömürler. (diliyorum) (OA)

- Yüklem tek bir kelimeden oluşabileceği gibi bir kelime grubundan da oluşabilir (Böler, 2022: 24).

Fakat çay da pahalıydı, bardağı bir kuruştı. (OA) → sıfat tamlaması

Lavabonun enini boyunu, derinliğini şöyle bir tahmin ettim. (OA) → birleşik fiil

Belki de bu yüzden durgun ve mahzundu biraz küçük Mustafa. (OA) → bağlama grubu

- Türkçedeki başlıca yardımcı fiillerden biri olan “ol-” fiilinin, alışılmışın dışında bir yardımcı fiil olarak değil, asıl fiil olarak kullanılmış örneklerine de rastlanılabilir (Özkan ve Sevinçli, 2021: 123).

Bununla birlikte doktorası, sonraki yıllarda bile başvurulmuş bir çalışma oldu. (OA)

Fakat yeni evde ilk hastalanan Mustafa inan oldu. (OA)

Cümlelerin sonuca bağlanmasındaki en önemli katkı yükleme aittir (Ediskun, 1999: 328). Cümlede yapılan işi, hareketi, oluşu ve yargıyı bildiren, çekimli bir fiil veya ek fiilin bağlandığı bir isimden meydana gelen öge yüklemidir. Bu da demek oluyor ki yüklem, cümlelerin türünü belirler. Yüklemin türüne göre cümle, *isim* veya *fiil cümlesi* olur (Özkan M. ve Sevinçli, 2021: 119; Özkan A. ve diğerleri, 2020: 17).

2.2.2. İsim Soylu Yüklem

Türkçede ismin yüklemlenmesi, şekil olarak fiil kategorisine geçişiyle mümkündür. Bu da ismin, sonuna aldığı isimden fiil yapma eki ya da bir yardımcı fiil / ek fiille gerçekleşir (Karademir, 2015: 205).

Bir kere; daha talebe iken arkadaşlarının hocası durumunda idi. (OA)

Hemen hiçbir konuda Türkçe kitap yoktu. (OA)

Yanlarında Türkiye’den aldıkları raporlar vardı. (OA)

İnsanları ve özellikle insanımızı tanıyordu; yenilikleri hemen kabul ettirmek bir hayaldi. (OA)

2.2.3. Fiil Soylu Yüklem

Fiillerin başlıca görevi cümlelerin yüklemi olmalarıdır (Seyhanlı, 2009: 21). Bir fiilin yüklem olabilmesi için fiilin çekim ekleriyle birlikte şahıs ekini de alması gerekir (Özkan ve diğerleri, 2020: 17).

Bununla birlikte lösemi teşhisi koyanlar artıyordu. (OA)

Preiburg’da Temmuz ayının sıcaklığını yaşıyorlardı. (OA)

Jale Hanım’ın kucağına faturalar yağmaya başlamıştı. (OA)

İşte Newton da bu basit kanunu bulurken diferansiyel hesabı ve türevi icat edivermişti(!). (OA)

Yüklemin cümlelerin en önemli ögesi olması dolayısıyla cümlelerin öğelerini bulma aşamasında ilk bulunacak öge, yüklem olmalıdır. Yükleme sorulan belli başlı sorular, cümledeki diğer öğelerin bulunmasını sağlar. Yüklemin, cümlede diğer öğeleri belirleyici olmasının yanında cümlelerin türünü belirleme özelliği de vardır. Cümlelerin olumlu, olumsuz, soru; devrik veya kurallı cümle olması yüklem yapılarına bağlıdır. Cümlelerin temel ögesi olmasına rağmen bazı cümlelerde yüklem, okuyucunun anlamı aklında tamamlayabileceği şekilde eksiltilebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KELİME GRUPLARI

3.1. KELİME GRUBUNUN TANIMI

Kelime grupları, bazı dilbilimcilerin tabiriyle *kelime öbekleri*, *belirtme grupları*, yukarıda yüklemnin özellikleri bölümünde bahsettiğimiz üzere yüklemi oluşturabilir. Bazen anlatmak istediğimiz bir olayı, hareketi veya durumu tek bir kelimeyle ifade edemeyebiliriz. Bu noktada belli kurallarla bir araya gelen kelime gruplarından yararlanırız.

Kelime grupları, tek kelime ile karşılanamayan varlık, kavram, durum ve hareketi niteleyerek veya pekiştirerek karşılayan, bir kuralla bir araya gelen dil topluluklarıdır (Gökdayı, 2017: 5; Karahan, 2023: 57).

Kelime grupları en az iki sözcükten oluşan, yapı ve anlam bakımından bir bütünlük gösteren ve cümlede tek bir öge olarak görev alan dil birlikleridir (Özkan, M. ve Sevinçli, 2021: 14; Özkan, A. ve diğerleri, 2020: 47). Kelime grupları nesneleri ve hareketleri belirtmek amacıyla kullanıldıklarından bunlar birer belirtme gruplarıdır (Ergin, 2009: 375).

Kelime gruplarının tanımını kaynaklardan yararlanarak açıkladık. Ortak bir tanım yapacak olursak; kelime grupları, kavramlar arasında ilişki kurmak, bir durumu, bir kavramı veya bir hareketi karşılamak maksadıyla belli kurallar içerisinde yan yana gelen, anlam bakımından bir bütünlük oluşturan, cümle içinde tek bir öge gibi görülen ve yargı bildirmeyen en az iki kelimeden oluşan sözcük öbekleridir.

Kelime gruplarının sayısı ve isimlendirmesi konusunda araştırmacılar arasında tam bir fikir birliğine ulaşılamamıştır. Bugün yeni bakış açılarıyla ve yeni tespitlerle kelime gruplarının isimlendirilmesinde ve belirlenmesinde çalışmalar sürmektedir.

3.2. KELİME GRUPLARININ ÖZELLİKLERİ

- Öbekler, anlam ve yapısal olarak bir bütünlük içindedir. Bu bütünlükten dolayı cümlede tek bir sözcük gibi davranabilir veya öge olarak kullanılabilirler (Gökdayı, 2017: 5).

- Kelime gruplarının yapısında tamlayan-tamlanan, belirten-belirtilen veya yardımcı-asıl gibi en az iki kelimelik bir bütünlük vardır. Kelimelerin grup içinde sıralanışı belli kurallara tabidir. Farklı görevdeki unsurları içinde bulunduran kelime gruplarında ana unsur genelde sonda bulunur (Ergin, 2009: 508; Karahan, 2023: 58).

Polariskopla, üzerinde yük bulunan cam bir levhaya bakılınca renkli / çizgiler görülür. (OA)

- Ana unsurun sonda bulunması ilkesini bozan gruplar da vardır. Bu gruplar, birleşik fiil ve edat grubudur. Bu gruplarda ikinci unsur bir çekim unsurudur (Karahan, 2023: 58).

Ertesi gün sınıf mahşer gibiydi. (OA)

Her şey eskisi gibiydi. (OA)

- Ergin kelimelerin sıralanışı konusunda, kelimelerin karşıladıkları nesne ve hareketlerin onların zamanda var oluş sıralarına uygun şekilde olduğundan bahsetmiştir (Ergin, 2009: 375). Her kelime grubunda belirgin olmamakla birlikte özellikle fiillerle oluşturulan kelime gruplarında sıralanma düzeni olayın veya hareketin meydana geliş sırasını belirler.

Hastaneye döndüler ve Mustafa İnan hemen soyunup yattı. (OA)

Kopardıktan sonra da kaldırıp atayım mı baba? (OA)

- Gruplar, içerisinde ikiden fazla kelime barındırdıkları zaman onları oluşturan unsurlar da birer grup olabilir (Gökdayı, 2017: 6).

Bu da yanlıştı, Kristof Kolomb'un / hatasıydı. (OA)

Bu söz dizisinde yüklem göreviyle belirtili isim tamlaması kelime grubu vardır. Bu grubun tamlayan unsuru ise birleşik isim grubundan oluşmaktadır.

Bu kahraman muhakkak 'yeri doldurulamayacak / bir kayıp'tır. (OA)

Bu cümlede ise bir sıfat tamlaması vardır. Ancak tamlamanın her iki unsuru da ayrıca bir kelime grubudur. Tamlayan unsuru bir sıfat-fiil grubundan; tamlananı ise bir sıfat tamlamasından oluşmaktadır.

- Kelime gruplarının ögeleri bazı hallerde yer değiştirebilir, ögeler arasına başka kelimeler girebilir. Ancak deyimleşmiş ve kalıplaşmış söz öbeklerinin ögeleri değiştirilemez ve bunlar tek bir söz muamelesi görür (Karaağaç, 2021: 160).

Amerika'ya gittin, her şeyde hazırda kondun oğlum. (OA) → hazırda kon-

Bu din, herhalde evrensel özellikleri yüzünden ilgisini çekmiş Mustafa'nın.

(OA) → ilgi çek-

Biz de tabii o zamanlar meteliğe kurşun atıyoruz. (OA) → meteliğe kurşun at-

- Kelime grupları, yargı bildirmeyen dil birimleridir (Özmen, 2016: 50).
- Kelime grubunu oluşturan unsurlar ekli veya eksik olarak bir araya gelirler ve bir anlamı karşılamak amacıyla bütünlük oluştururlar.

- Kelime grubunun sonuna gelen çekim ekleri bütün grubu kapsar. Kelime grubunun diğer kelime gruplarıyla arasındaki ilişkiyi grubun sonundaki çekim ekleri sağlar. Bu durumda çekim eki veya işletme eki eklendiği kelimeye değil o kelime grubuna ait olur (Karahan, 2023: 59; Özkan ve diğerleri, 2020: 47).

Bu genç / bizim sınıfa / hafta sonları / gelsin, perşembe ve cuma iki gün / kurs mahiyetinde / ders versin. (OA)

- Kelime grupları, cümle içinde isim, sıfat, zarf veya fiil olarak görev alabilirler.

Evet, evlenme çilesi uzuyordu. (OA) → isim

Neyse ben ilacı buldum, perişan bir vaziyette. (OA) → sıfat

- Kelime gruplarına dilimizde anlamı kuvvetlendirmek amacıyla sıklıkla başvurulur.

- Grubun yapısına göre vurgu başta, sonda veya sondan bir önceki öge üzerinde olabilir (Karahan, 2023: 59).

- Kelime gruplarının sınıflandırılması konusunda bazı fikir ayrılıkları vardır.

Leyla Karahan, kelime gruplarını 14 gruba ayırarak tasnif etmiştir:

İsim Tamlaması, Sıfat Tamlaması, Sıfat-Fiil Grubu, İsim-Fiil Grubu, Zarf-Fiil Grubu, Tekrar Grubu, Edat Grubu, Bağlama Grubu, Ünvan Grubu, Birleşik

İsim Grubu, Ünlem Grubu, Sayı Grubu, Birleşik Fiil, Kısaltma Grubu (Karahana, 2023).

Tahsin Banguoğlu, kelime gruplarını, Belirtme Öbekleri adı altında 8 ana grupta incelemiştir. “Yapılarına göre 8 türlü belirtme öbeği ayırdederiz; 1. adtakımı, 2. sıfattakımı, 3. zarf öbeği, 4. takı öbeği, 5. çekim öbeği, 6. bağlam öbeği, 7. yanaşma takımı, 8. katma öbekler” (Banguoğlu, 2015: 498).

Haydar Ediskun ise, Türk Dilbilgisi adlı kitabında kelime gruplarını, İsim Takımları: Belirtili İsim Takımı, Belirtisiz İsim Takımı, Sıfat Takımları ve Birleşik Fiiller olarak takım adı altında incelemiştir. Başka kelime gruplarını incelemeye almamıştır (Ediskun, 1999).

Muharrem Ergin’in sınıflandırması ise; Tekrarlar, Bağlama Grubu, Sıfat Tamlaması, İyelik Grubu ve İsim Tamlaması, Aitlik Grubu, Birleşik İsim, Birleşik Fiil, Ünvan Grubu, Ünlem Grubu, Sayı Grubu, Edat Grubu, İsnat Grubu, Genitif, Datif, Lokatif, Ablatif Grupları, Fiil Grubu, Partisip Grubu, Gerundium Grubu, Kısaltma Grubu, Akkuzatif Grubu şeklinde detaylıca işlenmiştir (Ergin, 2009).

Günay Karaağaç ise kelime gruplarını, Yapımlık ve Çekimlik Söz Öbekleri şeklinde iki ana gruba ayırmış, başlıkların alt grupları ise Fiilimsi Öbekleri, Kısaltma Öbekleri, Sayı Öbeği, Birleşik Fiiller, Yineleme Öbekleri, Aitlik Öbeği, Bağlama Öbek ve Cümleleri, Özel Ad Öbeği; İlişkilendirme Öbeği, Nitelendirme Öbekleri şeklinde tasnif edilmiştir (Karaağaç, 2021).

Görüldüğü üzere kelime gruplarının sınıflandırılması hususunda dilbilimciler arasında ortak bir görüş yoktur. Çalışmalarda farklı adlandırmalara, grupların çeşitliliğine ve farklı görüşlere yer verilmiş, kelime gruplarının bu şekilde incelendiği görülmüştür.

3.3. KELİME GRUPLARI

3.3.1. İsim Tamlamaları

İsim tamlaması bir ismin başka bir yalın veya ilgi ekli $(+n)Xn$ isim tarafından tamamlanması ile oluşan kelime öbeğinin adıdır (Delice, 2018: 15). İsim tamlamaları, en az iki isim unsurundan oluşan, iyelik ekli $-(s)X$ bir unsurun diğer isim unsuruyla bir araya gelip kurduğu yapıdır. Bu tamlamalarda ana unsur sonda bulunur; ana unsura tamlanan, yardımcı unsura ise tamlayan adı verilir. Tamlanan yani ikinci unsur mutlaka iyelik eki almalıdır (Karahana, 2023: 60). İsim tamlamaları genel itibariyle bir varlığın neye/kime ait olduğunu ifade etmede kullanılır. Bir unsurun diğer unsuru içine aldığı, yardımcı unsurun ana unsurun bir parçası olduğunu belirtmek için isim tamlamalarına başvururuz.

“İsim tamlamasında birinci unsurun ikinci unsurla bağlantısı zamirlerde ekli, isimlerde ekli veya eksizdir” (Karahana, 2023: 60). Her iki unsurun da gerekli ekleri aldığı durumda bunlara belirtili isim tamlaması; tamlayanın eksiz olması halinde ise bu tamlamaya belirtisiz isim tamlaması adını veririz. Eğer belirten/tamlayan unsur zamir ise bu tamlamalarda mutlaka ilgi eki bulunur (Özkan ve Sevinçli, 2021: 20).

Belirtili isim tamlaması örnekleri;

Benim / hemşerim (OA) → ben-im hemşeri-m

(ty) (tn)

Merhumun / eserleri (OA) → merhum-un eserler-i

(ty) (tn)

Belirtisiz isim tamlaması örnekleri;

Bilim / ödülü (OA) → bilim ödül-ü

(ty) (tn)

İlim / metodları (OA) → ilim metodlar-ı

(ty) (tn)

İsim tamlaması bazı kaynaklarda belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması, zincirleme isim tamlaması ve bazı kaynaklarda bu başlıklara ek olarak takısız ad tamlaması veya eksiz tamlama (Özkan ve Sevinçli, 2021: 31) biçiminde üç ya da dört gruba ayrılmaktadır.

Zincirleme isim tamlaması şeklinde adlandırılan tamlama, en az iki isim tamlamasından oluşur, dolayısıyla içerisinde birden fazla isim tamlaması bulunan tamlamalara zincirleme isim tamlaması adını vermek gereksizdir. Bunun yerine tamlayan unsurun ekli veya eksiz olması açısından tamlamaları sınıflandırmak daha doğrudur (Özkan ve diğerleri, 2020: 56).

Bu bilgiler ışığında çalışmamızda isim tamlamalarını belirtili ve belirtisiz isim tamlamaları olarak iki başlık altında değerlendirdik.

Özellikleri

- İsim tamlamalarında ana unsur sonda bulunur; ana unsura tamlanan, yardımcı unsura ise tamlayan adı verilir (Karahana, 2023: 60).

Bizler akşamları normal etüt saatleri sonunda yatakhaneinin yolunu tutardık.

(OA) → yatakhaneinin (ty) yolunu (tn)

Hayatta en gerçek yol göstericinin bilim olduğu söyleniyordu. (OA) → yol (ty) gösterici (tn)

- Doğan, manzum metinlerde bazı gereklilikler sebebiyle isim tamlamalarında tamlayanın tamlanandan önce gelmesi kuralına uyulmayabileceğini yani bazen tamlanan unsurun, tamlayandan önce gelebileceğini belirtmiştir (Doğan, 2012: 7).

Elbette çoğu yiyeceklerle doluydu paketlerin, çünkü savaş yıllarının en makbul hediyesi buydu. (OA) → paketler-in çoğ-u

- Özmen, “Ayrık İsim Tamlaması” başlığı ile isim tamlamasının unsurlarının arasına başka unsurların girebileceğini belirtmiştir (Özmen, 2016: 60).

Şimdi bu zümrenin de yabancıydı artık. (OA)

“Bölgenin (Gaziantep, Mardin, Maraş, Silifke, Mersin vs.) tek yatılı lisesiydi. (OA)

- Tamlamada asıl anlam belirtilen/tamlanan unsur üzerindedir. İkinci unsur birinci unsur tarafından belirtilir, sınırlandırır (Banguoğlu, 2015: 332; Özkan ve Sevinçli, 2021: 20).

- Demir, isim tamlamasıyla ilgili yazısında, isim tamlaması sayılması gereken ama öğelerinden biri isim olmayan kelime gruplarının da bulunabileceğinden bahsetmiştir (Demir, 2007: 29). Ayrıca tamlamanın birinci unsuru bir cümleden oluşabilir.

'Kıtlık gelir' korkusu (OA)

- Belirtili isim tamlamalarında iki unsurun arasında ekle kurulan geçici bir bağ vardır. Bundan dolayı iki unsurun arasına soru eki, bağlama edatları ve cümle ögeleri girebilir (Karahana, 2023: 61).

Onun da anlamını ben ezberledim. (OA)

Posta seyyarı Hüseyin Avni Bey de kadınların da bir yeri olduğunu belirtmişti. (OA)

- İsim tamlamalarında tamlayan veya tamlanan ögeler bir kelimedenden fazla olabilir (Karaağaç, 2021: 210).

Güneşin parlaklığı, sıcaklığı, huzuru içimi ısıtıyor. (KC)

Acının, tutkunun, gözyaşının birleşimidir aşk. (KC)

- “İsim tamlamaları cümlede isim, sıfat, zarf gibi görevlerde kullanılabilir” (Böler, 2022: 72).

Erenköy'deki evde herkes Mustafa'nın 'tiryakisi' olmuştu. (OA) → isim

Belki nice Mustafa İnan'lar da bütün görünür ve görünmez kazaları atlattıkları halde, ne yapacaklarını bilemedikleri için damdan düşmekten beter olmuşlardır. (OA) → zarf

Ünlü matematikçi Cahit Arf da bu toplantılarda bulunurdu. Mustafa'nın en çok anlaştığı insandı bu matematikçi. (OA) → sıfat

- İsim tamlamalarında, tamlayan ve tamlanan, tek unsurdan ya da birden fazla unsurdan meydana gelebilir (Özmen, 2016: 55).

1954-1957 yılları arasında İnşaat Fakültesi / dekanıydı. (OA)

(ty) (isim) (tn) (isim)

Hep birlikte terakki etmek / mecburiyetindeyiz. (OA)

(ty) (if) (tn) (isim)

Bu lakap Mustafa'nın / bir hatırasıdır. (OA)

(ty) (isim) (tn) (isim)

- Belirtili isim tamlamasında bir belirlilik olduğunu ve iki unsur arasındaki ilişkinin geçici olduğundan bahsetmiştik, belirtisiz isim tamlamasında ise yine adından da anlaşılacağı üzere bir belirsizlik söz konusudur. Bununla birlikte unsurlar arasındaki ilişki sürekli haldedir. Yani belirtisiz isim tamlamaları anlamca kaynaşmaya daha müsaittirler. Bunlar genelde birleşik isim gibi kullanılırlar (Özkan

iyelik eki olduğunu da ifade etmiştir (Karahana, 2012: 12). Biz de çalışmamızda Karahan'ın tespitini esas aldık.

hayranlarından biriydi (OA) → hayranlarından bir kişi

Mustafa'nın hayatı boyunca ürküttüğü çamaşır günlerinden biri (OA) → çamaşır günlerinden bir gün

Karahan bu düşüncesini desteklemek adına yazısında bir örnek vermiştir:

Tanıdıklarımın bir adam sıfat tamlamasındaki bir adam isim unsuru, biri zamirinin açılmış şeklidir. Yani hem anlam hem de görev bakımından bir adam = biri'dir. Bu durumda tanıdıklarımın bir adam yapısı bir sıfat tamlaması ise tanıdıklarımın biri yapısı da sıfat tamlamasıdır (Karahana, 2012: 13).

- Tamlamada sıfat unsuru çokluk, iyelik ve çekim eki almaz, bu ekleri nitelenen isim unsuru alabilir. Sıfat unsuru bazı yapım eklerini alabilir (Böler, 2022: 72).

kahverengi ceketli / adam (OA)

(sıfat) (isim)

- Sıfat tamlamaları cümlede çeşitli çekim ekleri alarak, özne, yüklem gibi görevler yapabilir (Gencan, 1954: 183; Özkan ve Sevinçli, 2021: 40).

Biraz / kuruntuluymuş Mustafa İnan. (OA) → yüklem

Mustafa Hoca öleli dört / yıl olmuştu. (OA) → zarf

Tabii, diye hemen karşılık verdi gözlüklü / profesör. (OA) → özne

- Sıfat tamlaması kendinden başka bir sıfat tamlamasının içerisine sıfat veya isim unsuru olarak katılabilir (Karahana, 2023: 69).

şu / dalgın profesör (OA)

(sıfat) (i)

Bu sıfat tamlamasında isim unsuru olan dalgın profesör tamlaması da bir sıfat tamlamasından oluşmaktadır. Şu sıfatı dalgın profesörü belirtir ve dalgın sıfatı da profesörü niteler.

- Sıfat tamlamalarında bazen belirtme ve niteleme sıfatları bir arada kullanılır. Bu durumda belirtme sıfatları genel olarak niteleme sıfatından önce yer alır (Özkan ve diğerleri 2020: 65). “İyiliğin kaynağına ancak bu imanlı kimseler erişebilir.” (OA) örneğinde görebileceğimiz gibi işaret sıfatı olan ‘bu’, niteleme sıfatı olan ‘imanlı’ kelimesinden önce gelmiştir.

- Ayrıca belirtme ve niteleme sıfatları birlikte kullanılırken “bir” sayı sıfatı niteleme sıfatından önce gelirken “bir” belgisiz sıfatı niteleme sıfatından sonra gelmelidir (Özkan ve diğerleri, 2020: 65).

*dul **bir** kadın* (OA) → belgisiz sıfat

***bir** dul kadın* (OA) → sayı sıfatı

- Sıfat ve zarfların anlamlarını, miktar ve derece yönünden tamamlayan kelimelerle meydana getirilmiş kelime grupları da bir sıfat tamlaması kuruluşu özelliği gösterir (Karahan, 2023: 71).

en yakın, en büyük, daha iyi, daha rahat, pek parlak, pek iyi, pek hoş (OA)

- Tamlamanın unsurları arasına da / de edatı veya soru eki gelebilir.

pek mi hoştu, daha da yararlı (OA)

- Sıfat tamlamasında vurgu birinci unsur olan sıfat unsurunun üzerindedir (Böler, 2022: 72).

3.3.3. Sıfat-Fiil Grubu

Sıfat-fiil grubu, bir sıfat-fiil eki alarak diğer tamamlayıcı öğelerle birlikte kurulan kelime gruplarıdır. Sıfat-fiil, fiillere sıfat-fiil eki dediğimiz bazı eklerin (-An, -mİş, -r/-Ar, -mAz, -Dİk, -AcAk, -AsI) getirilmesiyle oluşur (Doğan, 2012: 100).

Delice, sıfat-fiil grubunu, sıfat-fiil eklerinden herhangi birini almış olan bir fiil ile ona bağlı olan ve onu tamamlayan yan cümle öğelerinin oluşturduğu kelime grupları şeklinde açıklamıştır (Delice, 2012: 49).

Özellikleri;

- Grubun asıl ögesi olan sıfat-fiil sonda yer alırken diğer yardımcı öğeler onun önüne bulunur (Özkan ve Sevinçli, 2021: 86).

Yabancı mekanikler uzaydan gelen üstün yaratıklar değildir. (OA)

O ana kadar bulutların arkasında gizlenen güneş birdenbire ortalığı aydınlatmaya başlamıştı. (OA)

- Gruptaki ana unsur sıfat-fiildir ve şiir dilindeki ahenk ve ritim oluşturma kaygısı olmadığı sürece genelde grubun sonunda bulunur (Karahan, 2023: 72).

Mustafa yalnız hoca olmak için yaratılmış bir arkadaştı. (OA) → hoca olmak için / yaratılmış

- Grupta sonda bulunan ve grubun yüklemi muamelesi gören sıfat-fiil unsuru herhangi bir yargı bildirmez.

- Sıfat-fiil (partisip) grubu, cümle içinde genellikle *sıfat* olarak görev yapar. Bunun dışında isim görevinde de kullanılır (Özkan ve diğerleri, 2020: 91).

Bilim adamı öğretirken, sadece kendini tatmin etmeyi düşünen bir bencil değildi. (OA) → sıfat

Bir keresinde Mustafa Hoca'yı çekemeyenler bir doktorayı günlerce incelemişler. (OA) → isim

Efendim bilim, uğraştığımız şeydir. (OA) → isim

- “Sıfat-fiil grupları, kavram karşılıamada başvuru kelime gruplarından biridir” (Karahan, 2023: 72). Bu grup birleşik kelime yapmaya yatkın bir grup olduğu için dilimizde bu yapıyla kurulmuş ve dilimize yerleşmiş çok fazla kelime yer alır (Özkan ve Sevinçli, 2021: 89).

oyunbozan, başbakan (OA)

- Sıfat-fiil grupları, cümle içerisinde bazı çekim ekleriyle özne, nesne, yer tamlayıcısı ve yüklem olabilirler (Özkan ve Sevinçli, 2021: 88).

Özlemi tanıyanlar ne çektiğimi bilirler. (OA) → özne

Beni seven ve tanıyan çok uzakta. (OA) → özne

Fakat doğrusu yanlış anlaşıldığıma çok üzıldüm. (OA) → yer tamlayıcısı

Jale hanım kocasının ne düşündüğünü sordu. (OA) → nesne

- Vurguyu üzerinde taşıyan öge, sıfat fiilden önce kullanılan ögedir (Böler, 2022: 180).

3.3.4. İsim-Fiil Grubu

İsim-fiiller, fiillerin adlarını kişi ve zamana bağlı olmadan bildirirler (Leontik, 2017: 70). Bu fiiller isimleştikten sonra kendisini tamamlayan diğer öğelerle birlikte bir grup oluşturur. Bu gruba isim-fiil grubu denir. Bu grup hareket veya iş ismi ve ona bağlı olan öğelerle kurulur (Karahan, 2023: 74).

Ergin bu grubu fiil gurubu olarak adlandırmış ve tanımını da fiil isimleri üzerine kurulan kelime grubu şeklinde belirtmiştir (Ergin, 2009: 395).

Özellikleri;

- Fiil isimleri bu grubun asıl unsurudur ve grubun en sonunda bulunur. Kendisinden önceki unsurlarla birlikte grubu meydana getirir (Ergin, 2009: 395).

- -mAk, -mA ve -(y)İş isim-fiil eklerinin bir fiil kök ya da gövdesine eklenmesiyle kurulurlar (Altun, 2011: 16). Grupta isim-fiil eki almış olan kelime grubun yüklemi görevindedir (Böler, 2022: 176). Ancak grubun yüklemi olarak sayılsa bile bu yüklem yargı bildirmez.

Newton yirmi yıl uğraşmak zorunda kaldı. (OA) → yirmi yıl (zt) uğraşmak (y)

Okulda yaşamak gerçekten bir lükstü. (OA) → okulda (yt) yaşamak (y)

Düşünmeyi öğrenmek de, herhalde yalnız düşünmenin kanunlarını bilmek değildir. (OA) → düşünmenin kanunlarını (bln) bilmek (y)

- İsim-fiil grubu cümle içinde isim görevindedir (Delice, 2018: 49). İsim-fiiller çekim ekleri aldıklarında zarf görevinde de kullanılabilir (Karahan, 2023: 75).

'Süvari' denilen ayaklı çay bardaklarıyla çay içmekti en büyük zevkimiz. (OA) → isim

Öğrenci kısmına pek yüz vermeye gelmezdi. (OA) → isim

Gauss'un Alman vatandaşlarının ülkeye getirilmesiyle topraktan Gauss'ların fişkiracağı sanılmıştı. (OA) → zarf

- İsim-fiil grupları bazı çekim ekleri alarak cümle içinde çeşitli öge görevlerinde kullanılabilirler (Özkan ve Sevinçli, 2021: 84).

Önemli olan, geri dönmeyi göze alamayacağımız kadar yol gitmiş olmaktır bu konuda. (OA) → yüklem

Ablama ders vermeye gelmişti. (OA) → yer tamlayıcısı

- Grupta vurgu, hareket isminden önceki öge üzerindedir (Karahan, 2023: 76).

3.3.5. Zarf-Fiil Grubu

Bir zarf-fiil ile ona bağlı tamlayıcılarla kurulmuş kelime gruplarıdır (Karahan, 2023: 76). Bu tamlayıcılar, zarf-fiili anlam bakımından niteler veya tamamlar (Özkan ve Sevinçli, 2021: 89).

Ergin, zarf-fiil grubunu gerundium grubu şeklinde kullanmış ve grubu, bir gerundium ile ona bağlı unsurlardan oluşan kelime grubu şeklinde tanımlamıştır (Ergin, 2009: 396).

Özellikleri;

- Zarf-fiil gruplarının asıl görevleri fiilleri niteleyici zarflar yapmaktır. Çünkü zarf-fiil eklerinin asıl fonksiyonu, fiillerin isimlerini asıl fiile bağlamaktır (Karaağaç, 2021: 173).

- Zarf-fiil grubunda, zarf-fiil ekini almış olan öge genellikle sonda bulunur ve kelime grubu içinde yüklem olarak görev yapar (Özkan ve diğerleri, 2020: 91).

Bunların her biri ayrı bir disiplin olarak ele alınıp öğretilirmiş. (OA) → ayrı bir disiplin olarak(zt) / ele alınıp(y)

- Zarf-fiil grupları, zaman, tarz, sebep, şart vb. gibi işlevlerle söz dizimi içinde zarf görevi yapar (Karahana, 2023: 78).

Kendisine 'Mustayfendi' diye seslenenlere dönüp beyaz dişlerini göstererek gülüyordu. (OA)

Dün adeta kendimde olmayarak dolaştım. (OA)

Profesörlük takdim tezi'ni yazalı yıllar geçmiş. (OA)

Birey olarak ortaya çıkmadıkça, uyuşuk felsefemizden vazgeçmedikçe ve tek tek katkılarımızı insanlarımızdan esirgedikçe bizi kim değiştirebilir? (OA)

- “-r/-maz”, “-DI mI, -DU mU”, “DI/-All, -DU/All”, “-sA/-sIn” ve “IrsA/-sIn, UrsA/-sUn” kalıplarıyla kurulan kelime grupları da zarf-fiil grubu içerisine girer (Özkan ve diğerleri, 2020: 91).

Mustafa bunu bilim dünyasına girer girmez anlamıştı. (OA)

Sonuçlarda ister istemez bir 'tolerans' tanımak bir tabiat kanunudur. (OA)

- “-dI, -dU / -mAdI”, “-dI, -dU / -AcAk” kalıplarıyla kurulan bazı kelime grupları da zarf-fiil olarak değerlendirilir (Özkan ve Sevinçli, 2021: 93).

Bir adım yürüdü yürümedi nefes nefese kaldı. (KC)

- Sıfat-fiil eki bir hâl eki olarak cümlede zarf işlevi görür. Bu durumda sıfat-fiille oluşturulan bu gruplar da bir zarf-fiil grubu haline gelirler (Delice, 2018: 50; Karahana, 2023).

Onu çok sevdiğinden, yaptıklarına müdahale etmiyordu. (KC)

- Grubun vurguyu taşıyan öge, zarf-fiilden önceki ögedir (Özkan ve Sevinçli, 2021: 96).

3.3.6. Tekrar Grubu

Aynı görevdeki iki kelimenin biçim ve anlam ilişkisiyle arka arkaya gelmesiyle oluşan kelime grubuna tekrar grubu denir (Böler, 2022: 91). İkilemeler, içinde bulunduğu söz dizisi içerisinde anlatımı kuvvetlendirmek, anlamı pekiştirmek ve zenginleştirmek için, aynı sözcüğün tekrar edilmesi, anlamları birbirine yakın veya zıt olan aynı türden iki kelimenin yan yana gelmesinden oluşmaktadır (Hatiboğlu, 1981: 9).

Özellikleri;

- Kelime grupları aynı kelimelerin, anlamca yakın olup birbirinden farklı olan kelimelerin, zıt anlamlı kelimelerin tekrarından oluşabilir.

Son çıkan mukavemet kitapları da yavaş yavaş Mustafa İnan'ın sistematiğini uygulamaya başlamışlar. (OA)

Aziz Ogan hakkında ileri geri konuşan bir ressama yazılı cevap göndermiş. (OA)

Sen orada gizli gizli neler karıştırıyorsun? (OA)

Nevzat, ufak tefek olduğu için seçilmişti bu göreve. (OA)

- Kelime, kelime grubu veya cümle tekrarları da kelime grubunu oluşturabilir. Kısacası sestten cümleye her birimin tekrarı yapılabilir (Karaağaç, 2021: 198).

- Tekrar grupları cümle içinde isim, sıfat, zarf, yüklem veya yardımcı öge görevleriyle bulunabilir (Karahana, 2023: 82).

Mecburen mevcut heceler, tekrar tekrar kullanılacak. (OA) → zarf

Hiçbirimiz doğru dürüst yabancı lisan bilmezdik. (OA) → sıfat

Derste olur olmaz zamanlarda, yerli yersiz kendini övmeyi, ne kadar bilgili olduğunu anlatmayı denedi. (OA) → sıfat

- Grubu oluşturan unsurlar çekim eki alabilirler (Özkan ve Sevinçli, 2021: 51).

Talebe, sağı sola boynunu uzatarak hocanın sırlarını görmeye çalışıyordu.
(OA)

Mustafa'yı tepeden tırnağı muayene ettirdim. (OA)

Artık, eli yüzü düzgün bir 'hayat arkadaşı' bularak düzenli bir hayat sürmek istiyorlardı. (OA)

- Aynı kelimenin farklı ek almasıyla da tekrar grubu oluşabilir (Böler, 2022: 97).

Derste olur olmaz zamanlarda, yerli yersiz kendini övmeyi, ne kadar bilgili olduğunu anlatmayı denedi. (OA)

- Tekrar gruplarında unsurların arasında virgül veya kısa çizgi konulmaz (Karaağaç, 2021: 199).

- Tekrar gruplarında grubun iki unsuru da eşittir. Yani asıl veya yardımcı öge farkı yoktur. Ancak “para mara” gibi örneklerde ikinci unsur yardımcı öge görevindedir (Böler, 2022: 91).

- Tekrar grupları belli bir sırayla birleştiklerinden ve bu şekilde kalıplaştıklarından dolayı yerleri değiştirilemez (Özkan ve Sevinçli, 2021: 51).

“eğri büğrü” yerine büğrü eğri

“bölük pörçük” yerine pörçük bölüm

“taşı toprağı” yerine toprağı taşı şeklinde kullanılamaz.

- Tekrarlar sadece kelimelerle kurulabilir, bağlaç ve çekim edatları tekrar grubu oluşturmaya uygun değildir (Böler, 2022: 92; Karahan, 2023: 80; Özkan ve diğerleri, 2020: 69).

- Grubu oluşturan kelimelerden biri zamanla tek başına kullanılmaz hale gelmiş olabilir (Özkan ve Sevinçli, 2021: 55).

Sonunda yorgun argın mektebe dönünce karşılarında Tahsin'i bulmazlar mı?
(OA)

3.3.7. Edat Grubu

Bir isim unsuru ve çekim edatının bir araya gelerek oluşturdukları kelime gurubuna denir. İsim unsuru önce, son çekim edatı ise sonra getirilir (Ergin, 2009: 392).

$$\left(\text{isim unsuru} + \text{çekim edatı} = \text{edat grubu} \right)$$

Edatlar cümlede geçici bir anlam ilişkisi kurar (Korkmaz, 2017: 895). Çekim edatları eklendikleri isme sebep, benzerlik, miktar ve karşılaştırma gibi bazı anlamlar katar (Karahana, 2023: 83).

Banguoğlu, “takı öbeği” şeklinde adlandırdığı edat grubunu “Takıların geldiği isimle birlikte teşkil ettikleri belirtme öbeği,” şeklinde tanımlamıştır (Banguoğlu, 2015: 386).

Edat grubuna araştırmacılar tarafından çeşitli adlandırmalar yapılmıştır: Banguoğlu (2015), “takı öbeği”; Ergin (2009), Karahan (2023), Özkan ve diğerleri (2020), Özkan ve Sevinçli (2021), “edat grubu”; Gencan (1979) ise “ilgeçlerle öbekleşmeler”.

Özellikleri;

- Grupta ana unsur olan isim unsuru, başta bulunur. Çekim edatı ise grubun sonundadır (Karahana, 2023: 83).

kaleye doğru (OA) = *kaleye*(i) + *doğru*(çe)

yıldız gibi (OA) = *yıldız*(i) + *gibi*(çe)

- Edatlar isimlerin sonuna gelerek isimlerle fiiller arasında ilişki kurarlar. Bu sebeple söz diziminde önemli bir rolleri vardır (Özkan ve Sevinçli, 2021: 60).

- Grubun sık kullanılan edatları: ile, için, göre, kadar, rağmen, dolay, gibi, doğru vb. edatlardır (Özkan ve diğerleri, 2020: 97).

Sanırım Mustafa da bizim gibi idi. (OA)

Sacı dökülenler için söylenmiş olacak. (OA)

Ertesi gün sınıf mahşer gibiydi. (OA)

İşe yaramayan şeylerden kurtulmaktan yanaydı. (OA)

- Bazı edatlar isim unsuruna eksiz olarak bağlanırken bazıları hâl ekleri ile birlikte bağlanır (Böler, 2022: 118).

Mustafa inan, onlardan çok daha derinler+e doğru yayılmak istiyordu aslında. (OA)

1944 yılından ölümün+e kadar bu kürsünün başındaydı. (OA)

Bana sorarsanız cumhuriyet+ten beri bizde iki şey ilerledi. (OA)

- Edat gruplarının isim ögesi kelime veya kelime grubu olabilir (Özkan ve Sevinçli, 2021: 62).

O, kendi nefisinden fedakârlık eder, arkadaşlarının rahatı / için çırpınırdı.
(OA) → belirtili isim tamlaması

Yeşil bir vadi / gibi huzur verirdi. (OA) → sıfat tamlaması

- Bazı edat gruplarının isim unsuru bir cümleden oluşabilir (Böler, 2022: 121).

‘Duvarın yüksekliği şu kadar, eni boyu bu kadar olsun,’ / diye boyutları versin. (OA)

“Kim bu?” / diye sormuştur. (OA)

Sanki törene çağırılmışım / gibi koyu renk de giyinmişim. (OA)

“Dediğim gibi,” / diye içini çekti orta yaşlı profesör. (OA)

- Karahan, Türkçede bazı kelimelerin de edat görevi yapabileceğini belirtmiştir. Bunlara örnek olarak; “hakkında, şekilde, sırada, içinde” verilebilir (Karahan, 2023: 84).

Bu haberi duyan Jale Hanım endişe içinde hastaneye gitti. (OA)

Beklemediğim halde Mustafa çıkageldi. (OA)

Bu kürsünün başına Mustafa Hoca geçtikten sonra birdenbire ve baş döndürücü bir hızla ilerlemeye başladı. (OA)

- Edat grubu cümlede sıfat, zarf, isim görevi yapar (Karahan, 2023: 86).

Herkesten önce bilim dünyasında bir yıldız gibi parlamak ister. (OA) → zarf

İki yıldan beri M... (mason) olmak istemektedir. (OA) → zarf

‘Kurtuluş’ takımıyla yapılan bir voleybol maçında da Mühendis Mektebi kaybetmek üzereymiş. (OA) → isim

Onlardan çok daha derinlere doğru yayılmak istiyordu. (OA) → zarf

Her şey eskisi gibiydi. (OA) → isim

- Grubun vurgusu, ad ögesinin üzerindedir (Korkmaz, 2017: 895).

3.3.8. Bağlama Grubu

Bağlama edatlarıyla birbirine bağlanmış en az iki kelimenin oluşturduğu kelime öbeğidir (Delice, 2018: 23). Unsurların her ikisi de bir kelime veya bir kelime grubu olabilir (Ergin, 2009: 379).

Bu kelime grubunda ögeler ana veya yardımcı öge ayırımına uğramaz, bunlar birbirine eşit şekilde bağlanır (Karaağaç, 2021: 200). Bağlaçlar, sıralama, sebep-sonuç, sınırlandırma gibi ilişkilerle iki isim unsurunu birbirine bağlar (Karahan, 2023: 87).

İsim unsuru + bağlaç + isim unsuru
Özellikleri;

- Bu grup, bağlama edatlarının isim unsurlarının arasına girmesiyle oluşmaktadır (Delice, 2018: 23).

Ragıp ve Namık, alaturka ile alafranga, makale ya da kitap (OA)

- Bağlaçlar kullanım şekilleri ve yapılarına göre şu şekilde sınıflandırılabilir (Böler, 2022: 102-107; Gülsevin, 2021: 3-4; Karahan, 2023: 89-90; Özkan ve diğerleri, 2020: 102-104):

İsim unsuru + bağlaç + isim unsuru: ve, veya, ile, ila, yahut, değil, hatta, veyahut, ya da, hem de, fakat, ama, zira vb.

Burada 'Ana' bildiğiniz 'anne' değil, bir yerin adı. (OA)

Teknik buluşlar, iki yönlü, insanlık hayrına veya zararına kullanılabilir. (OA)

Okullarda matematik, fizik, kimya uygulamalarının yanısıra 'düşünme egzersizleri'nin de yaptırılmasını öğütüyor. (OA)

Hayatının sonuna kadar büyük bir titizlikle yürüttüğü Uygulamalı Mekanik seminerlerinde yalnız öğrencilere, asistanlara değil, hocalara bile bir şeyler öğretti. (OA)

Bağlaç + isim unsuru + bağlaç + isim unsuru veya isim unsuru + bağlaç + isim unsuru + bağlaç: ne ... ne (de) ..., hem ... hem (de) ..., ...da ... da, ya ... ya ..., ister... ister..., gerek ... gerek(se)...., ... mi ... mi, kâh ... kâh ..., ... olsun ... olsun, vb.

Artık ne doktora, ne tez, ne de kitap yazma engeli var önünde. (OA)

Gerek hikâye ve gerekse bir iş alanında yaptığı konuşmalar bir cazibe varmış gibi dinleyenleri hayran eder. (OA)

Fakat ne birbirine karşı olan doktorlar, ne de birleşip yaptıkları konsültasyonlar bir sonuç veriyordu. (OA)

Elektronun hem hızı, hem de yeri aynı kesinlikle tayin edilemez. (OA)

Birbirinden farklı birden çok dil biriminin birleşimiyle oluşan bağlama grupları da vardır. Bunlar: “değil...dA ~ dahi ~ bile, sadece/yalnız...değil (aynı zamanda)...dA ~ dahi ~ bile” gibi örneklendirilebilir (Gülsevin, 2021: 4).

Yalnız izcilikte değil, sporda da çok ileriydik. (OA)

“dA” bir bağlaç olmakla birlikte tek başına kullanıldığında bir bağlama grubu oluşturma işlevinde değildir. “dA” bağlacını ancak tekrarıyla veya başka bir bağlaç ile birlikte kullandığımızda bir bağlama grubu oluşturabilir (Gülsevin, 2021: 4).

- Grubun isim unsurları kelime grubundan oluşabilir (Karahana, 2023: 87).

Bilim adamının dini, / hatta / bütün kültürlü insanların dini (OA)

(ismt) (be) (ismt)

daha elâstiki / ve / daha mütekâmil (OA)

(st) (be) (st)

felsefe / ya da / edebiyat (OA)

(i) (be) (i)

- Grubun öğeleri çekim ekleri alabilirler, bunların gruba doğrudan bir etkisi yoktur (Böler, 2022: 102).

Bilerek / ya da / bilmeyerek Mustafa'nın yolundan yürüyorlar. (OA)

'Seni seviyorum' diye / değil de, / 'seni beğeniyorum' diye çeviriyor. (OA)

Efendim, 'safsata', 'sofisteia'dan gelir; özentili / ve / aldatıcı buluş, demektir. (OA)

- Grubun ikiden fazla isim unsuru bulunduğu sıralama bağlacı son iki unsurun arasında yer alır (Özkan ve diğerleri, 2020: 103).

Bu içten kalkınma mecburiyeti için de, ilme, tekniğe ve dolayısıyla onun adamlarına ihtiyaç vardır. (OA)

- Bağlama grupları eksiz birleşebileceği gibi bazen çekim ekleri alarak cümlede isim, sıfat, zarf; özne, yer tamlayıcısı, nesne veya yüklem olarak görev alabilir (Özkan ve Sevinçli, 2021: 105).

Doğu ile Batı'yı, kendilerine göre 'meczetmek' istiyorlardı. (OA) → isim

Evet, teori ile pratik her zaman uyuşmuyor. (OA) → özne

Bunlar 'akıl' ve 'vicdan'mış. (OA) → yüklem

Kitap, Mustafa İnan'ın 'ilim nakilciliği' / ya da / 'ithal malı ilim' yerine 'telif ilim' getirme çabasının elle tutulur bir örneği idi. (OA) → nesne

Tanzimat'tan beri ülkede biraz karışık ve belirsiz bir savaş veriliyordu. (OA)

→ sıfat

- Grupta vurgu, her ögenin kendisinin üzerinde bulunur (Böler, 2022: 110).

3.3.9. Ünlem Grubu

Ünlem grubu, Leyla Karahan'ın Türkçede Söz Dizimi adlı kitabının önceki baskılarında “cümle dışı unsur” kategorisinde yer almaktaydı (Karahana, 2021: 37). Ancak incelemekte olduğumuz dil bilgisi kitabının 29. baskısında cümle dışı öge teriminin ünlem, ünlem grubu, hitaplar ve bağlama edatlarının işlevini açıklamada yeterli olmadığı düşünüldüğünden bunlar “yardımcı öge” olarak adlandırılmıştır. (Karahana, 2023: 48).

Seslendirme bildiren ey, hey, bre, yahu, be gibi ünlemler ile bir isim unsurunun meydana getirdiği kelime gruplarına ünlem grubu adı verilir (Karahana, 2023: 90).

Karaağaç, ünlem grubunu kısaltma öbekleri grubuna dahil ederek, “bir olayı değil, bir olay karşısında dil kullanıcısının duruşunu bildirdiği için, cümle dışı ögelerdir, cümlelerin değil, metnin ögeleridir” şeklinde açıklamıştır (Karaağaç, 2021:187).

Özellikleri;

- Ünlem grupları yardımcı öge olsalar da cümleye etkili bir anlatım tarzı katarlar.
- Ünlem grubunda ünlem başta isim unsuru ise sonda bulunur (Karahana, 2023: 90).

ey + Allah'im

aman + hocam

aman + oğlum (OA)

- Ünlem grubu, cümlelerin başında, ortasında ya da sonunda bulunabilir (Özkan ve Sevinçli, 2021: 101).

Ah insanlarımız. (OA)

- Duygu bildirine anlatımları da vardır. Bunlar, tüh, vah, keşke, vay be, eyvah, haydi vb. ünlemleridir (Karaağaç, 2021:188).

- Ünlem grubunda isim unsuru tek bir kelimedenden veya bir kelime grubundan oluşabilir (Böler, 2022: 125).

Ah / dün akşam ne yediğini unutanlarımız. (OA) → isim unsuru: sıfat-fiil grubu

Ah / küçük hesaplarımız. (OA) → isim unsuru: sıfat tamlaması

- Ünlem grubunda isim unsuru birden fazla bulunabilir (Delice, 2018: 26).
- Ünlem grupları cümlelerin kuruluşuna doğrudan katılmazlar (Özkan ve diğerleri, 2020: 102).
- Grubun vurgusunu üzerinde taşıyan unsur ünlemdir (Karahana, 2023: 91).

3.3.10. Ünvan Grubu

Bir şahıs ismi ile bu ismi, ünvan, görev, meslek, lakap, saygı, rütbe, makam, mevki ya da akrabalık gibi bir yönüyle tanıtan nitelik isminden oluşan kelime grubudur (Böler, 2022: 132; Bulak, 2021: 193).

[şahıs ismi + ünvan ismi]

Özellikleri;

- Ünvan grubunda temel ögesi olan şahıs ismi başta, nitelik belirten ünvan ismi ise sonda bulunur ve eksiz olarak birleşirler (Karahana, 2023: 92).

Jale Hanım, İsmet Paşa, Mustafa Bey, Hüseyin Avni Bey, İshak Efendi, Özer Ağa (OA)

- Ünvan grubunda şahıs adı bir birleşik isimden oluşabilir (Böler, 2022: 134; Delice, 2018: 32).

Ahmet Mithat Efendi, tek başına bir gazeteyi dolduruyor. (OA)

Sonra Esat Fuat Bey'in (Tugay) düzenlediği toplantılar vardı. (OA)

Gene de Salih Murat Hoca kadar dağılmak iyi değil galiba. (OA)

- Ünvan grubu söz dizimi içinde isim görevindedir (Bulak, 2021: 199). Cümle içinde çekim eki alarak özne, nesne, yer tamlayıcısı ve yüklem görevinde olabilirler (Özkan ve Sevinçli, 2021: 66).

Mustafa Bey de İsviçre'ye dönünce Jale Hanım'a paketler dolusu hediyeler gönderdi. (OA) → özne, yer tamlayıcısı

Salih Hoca'ya da otuz beş lirayı ödeyemedik daha. (OA) → yer tamlayıcısı

Adana'dan kalkıp İstanbul'a varmıştı Mustafa Efendi. (OA) → özne

- Grubu oluşturan öğelerden biri olan şahıs isminin gruptaki yeriyle ve bunların oluşturduğu gruba verilecek isimle alakalı bazı fikir ayrılıkları vardır: “şahıs ismi + ünvan(nitelik) ismi” oluşumunu incelediğimiz bütün kaynaklar kabul ederek bunları Ünvan grubu olarak adlandırırlar. Ancak kimi araştırmacılar da “ünvan + şahıs ismi” oluşumunu yani şahıs isminin ünvandan sonra gelmesini Ünvan grubu kabul etmiştir (Özkan ve diğerleri, 2020: 107). Bu görüşe katılmayıp “ünvan + şahıs ismi” kuruluşunun artık şahsın ünvanı değil de bir ismi haline geldiği gerekçesiyle Birleşik İsim veya Kişi İsmi grubu olduğunu savunan çok sayıda dilbilimci de vardır (Ergin, 2009: 389; Karaağaç, 2021: 205; Karahan, 2023: 92; Özkan ve Sevinçli, 2021: 65).

Hacı Mümin, Hacı Hasan, Doktor Sadi Berger (OA) → Birleşik İsim Grubu

- Özkan ve Sevinçli, yer adı olarak kullanılan kelime gruplarını da birleşik isim grubu olarak değerlendirmek gerektiğinden bahsetmiştir (Özkan ve Sevinçli, 2021: 135).

Haydarpaşa (OA)

- Ünvan grubunda vurgu birinci öge olan şahıs isminin üzerindedir (Böler, 2022: 137; Özkan ve Sevinçli, 2021: 66).

3.3.11. Kişi İsmi Grubu

Kişi ismi grubu, dilbilgisi kaynaklarında “ism-i mürekkebe, mürekkep isim, birleşik isim grubu, isim öbeği, bileşik ad, birleşik isim, birleşik isim öbeği, öbek isim” gibi farklı şekillerde adlandırılmış, en çok kabul gören terim adı ise birleşik isim grubu olmuştur (Bulak, 2022: 909). Karahan, grubu “bir kişiye isim olmak üzere bir araya gelen kelimeler topluluğu,” şeklinde tanımlamıştır¹ (Karahan, 2023: 93).

Ergin bu grubu, “bir nesnenin ismi olmak üzere yan yana gelen birden fazla ismin meydana getirdiği kelime grubu,” şeklinde tanımlamıştır (Ergin, 2009: 385).

¹ Leyla Karahan Türkçede Söz Dizimi adlı kitabının daha önceki baskılarında bu grubu genel kabul olarak görülen “birleşik isim grubu” ismiyle incelemiştir. Ancak kitabın 2023 yılında yayımlanan 29. baskısında birleşik isim teriminin başka terimlerle karışması ve kavramı açıklamada yetersiz kaldığı gerekçesiyle bu gruba “kişi ismi grubu” adını uygun görmüştür (Karahan, 2023: 95).

Birleşik isim grubunun unsurları tamamen eksiz birleşirler (Karaağaç, 2021: 203). Birleşik isim öbeğini “özel ad öbeği” adıyla açıklayan Delice, unsurların eksiz birleşmesiyle ilgili, bir gruba özel isim öbeği diyebilmek için iki ismin de yalın olarak bir varlığı karşılamak üzere bir araya gelmesi gerektiğini belirtmiştir (Delice, 2018: 31).

$$\left[\text{isim} + \text{isim} + \dots \right]$$

Bulak, gruba verilen ismin grubu anlamca doğru karşılamadığından söz eder. Morfolojideki ‘birleşik isim’ olarak adlandırılan ‘gecekondu, bilgisayar’ gibi iki ismin birleşerek oluşturduğu birleşik isimlerin söz dizimindeki karşılığının birleşik isim grubu olduğu, ‘Mustafa İnan, Oğuz Atay, Refik Halit Karay’ gibi kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimleriyle oluşturulan kelime gruplarının ise birleşik isim grubu olarak adlandırılmasının yanlış olduğu görüşündedir. Bu anlam karmaşasının söz dizimi öğretimini zorlaştırdığından bahseder:

Şekil bilgisinde “birleşik kelime” hüviyetinde olan yapılar, birden çok kelimededen oluştukları ve yeni bir anlam bütünlüğü oluşturdıkları için söz diziminde “kelime grubu” hüviyetindedir. Kuruluş şekilleri ve amaçları aynı olduğu için birleşik fiiller, söz diziminde “birleşik fiil grubu”nu; birleşik isimler ise “birleşik isim grubu”nu oluşturur. Dil alanında genel kabul gören bu yaklaşıma rağmen kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerini “birleşik isim grubu” olarak değerlendiren dilciler genellikle eserlerinde “bilgisayar, hanımeli, sivrisinek, gecekondu” gibi birleşik isimlere kelime grubu olarak yer vermemiştir (Bulak, 2022: 1398).

Ayrıca Bulak, bu grup için ‘kişi ismi grubu’ adlandırmasının grubun içeriğini daha doğru karşılayacağını ve böylece grubun öğretime katkısı olacağını ekler (Bulak, 2022: 1398).

Özellikleri

- Birleşik isim grubunun unsurları tamamen eksiz birleşirler. Grubun unsurları arasında bir tamlayan-tamlanan öge ilişkisi bulunmaz, unsurlar bağımsız olarak bir araya gelirler (Karaağaç, 2021: 203). Birleşik isim öbeğini “özel ad öbeği” adıyla açıklayan Delice, unsurların eksiz birleşmesiyle ilgili, bir gruba özel isim öbeği diyebilmek için iki ismin de yalın olarak bir varlığı karşılamak üzere bir araya gelmesi gerektiğini belirtmiştir (Delice, 2018: 31).

Mustafa İnan, Namık Kemal, Kerim Erim, Sadi Irmak, Behçet Kemal Çağlar
(OA)

- Birleşik isim grubunda isim ve soy isim birden fazla kelimedenden oluşabilir (Karahan, 2023: 93).

Nihad Sami Banarlı, Orhan Şaik Gökyay (OA)

- Tamlananı özel isim olan bazı sıfat tamlamaları, tamlayan unsur olan sıfatın artık bu kişinin adı haline gelmesiyle birleşik isim/kişi ismi grubuna dönüşebilir (Karahana, 2023: 93).

Kardeşim Adanalı Mustafa siz misiniz? (OA)

- Birleşik isim grupları cümle içinde isim görevini üstlenirler (Böler, 2022: 130).

Mustafa İnan da evini nasıl geçindireceğini düşünüyordu. (OA)

- Bu grupta vurgu son isim üzerinde olur (Özkan ve Sevinçli, 2021: 43).

3.3.12. Sayı Grubu

Sayı grupları, basamak sistemine göre sıralanan ve eksiz birleşen sayı isimleri topluluğuna denir (Karahana, 2023: 94). Bulak, sayı grubunun adlandırılmasının daha anlaşılır olması gerektiğinden bahsederek bu gruba “sayı ismi öbeği” adını vererek ele almıştır. Bu adlandırmanın doğru bulunmasının sebebi, grupta sayıların rakamlarla değil kelimelerle ifade edilmesidir (Bulak, 2022: 2045).

Ergin, sayıları; tek kelime ile sıfat tamlaması ile ve sayı grubu ile karşılananlar şeklinde üçe ayırmıştır: “Tek kelime ile karşılananlar, sıfat tamlaması ile karşılananlar ve sayı grubu ile karşılananlar” (Ergin, 2009: 390).

Üç, iki, yirmi, elli, milyon, milyar → tek kelime ile karşılananlar

İki yüz, dört milyar, altı bin → sıfat tamlaması ile karşılananlar

Elli üç, otuz beş, on dört → sayı grubu ile karşılananlar

[büyük sayı] + [küçük sayı] = sayı grubu

iki bin (st) + beş yüz (st) kırk iki = sayı grubu

elli + yedi = sayı grubu

Özellikleri

- Genelde ara sayılar sayı grubu, ana sayılar ise sıfat tamlaması oluşturur (Böler, 2022: 138).

yirmi bin, iki milyon, beş yüz: sıfat tamlaması

yirmi beş, kırk sekiz, bin sekiz yüz seksen iki: sayı grubu

- Sayı gruplarının her ögesi kendi içinde başka bir sayı grubu veya sıfat tamlamasından oluşabilir (Bulak, 2022: 2051; Karaağaç, 2021: 190).

Rabia Hanım o zamanlar daha on üç yaşında. (OA) → *on üç / yaş*: sıfat tamlaması

- Sayı grupları cümle içinde isim ve sıfat görevinde kullanılır (Karaağaç, 2021: 190; Özkan ve diğerleri, 2020: 107). Bazı çekim eklerini alarak söz diziminde yer tamlayıcısı ve yüklem olabilirler (Özkan ve Sevinçli, 2021: 98).

On bir numara Mustafa İnan'ın durumu zordu. (OA) → sıfat

Rabia Hanım o zamanlar daha on üç yaşında. (OA) → sıfat

Üç yüz elliye geçtik mi ne? (OA) → isim

Kervan Malatya'ya on beş günde vardı. (OA) → sıfat

- Sayı gruplarının ögeleri arasında bir toplama ilişkisi varken sıfat tamlaması ile ifade edilen sayıların arasında çarpım ilişkisi bulunur: iki bin, iki yüz, on milyon vb. (Böler, 2022: 138).

iki bin (OA) → $iki \times bin (2 \times 1000 = 2000)$ → sıfat tamlaması

on beş (OA) → $on + beş (10 + 5 = 15)$ → sayı grubu

- Grubun vurgusu küçük olan sayının üzerindedir (Özkan ve Sevinçli, 2021: 99).

3.3.13. Birleşik Fiil

Birleşik fiil grubu, isim veya fiile bir yardımcı fiil getirilmesiyle oluşturulan kelime gruplarıdır (Özkan ve Sevinçli, 2021: 66).

Bölen, birleşik fiilleri, “bir isim veya fiilin yardımcı bir fiil ya da yardımcı fiil gibi kullanılan bir asıl fiille birlikte, genellikle gerçek anlamlarından uzaklaşarak, yeni bir anlamı ifade etmek adına oluşturulan kelime grupları” şeklinde tanımlamıştır (Böler, 2022: 145).

Birleşik fiilleri türlerine ayırma konusunda araştırmacılar arasında farklılıklar vardır:

Ergin, Türk Dil Bilgisi eserinde, Karaağaç ise Türkçenin Söz Dizimi adlı eserinde birleşik fiilleri ikiye ayırmıştır: İsimle birleşik fiil yapan yardımcı fiiller ve

fiille birleşik fiil yapan yardımcı fiiller (Ergin, 2009: 386-387; Karaağaç, 2021: 190-193).

Özkan vd., birleşik fiilleri, “a. İsim + yardımcı fiil, b. Fiil + zarf-fiil eki + yardımcı fiil, c. İsim unsuru + fiil” şeklinde üç ana gruba ayırmıştır (Özkan ve diğerleri, 2020: 78-87).

Karahan, birleşik fiil grubunu, “isim + fiil kuruluşundaki birleşik fiiller, sıfat-fiil + fiil kuruluşundaki birleşik fiiller, isim-fiil + fiil kuruluşundaki birleşik fiiller ve zarf-fiil + fiil kuruluşundaki birleşik fiiller” şeklinde dörde ayırmıştır (Karahan, 2023: 96-105).

Korkmaz ise birleşik fiilleri, “1. Bir yanı ad, bir yanı yardımcı fiil olan birleşik fiiller, 2. Bir yanı sıfat-fiil, bir yanı yardımcı fiil olan birleşik fiiller (karmaşık fiiller, complex verb), 3. Bir yanı zarf-fiil, bir yanı fiil olan birleşik fiiller (tasvir fiilleri), 4. Anlam kaymasına uğramış ve deyimleşmiş olan birleşik fiiller,” şeklinde dört gruba ayırmıştır (Korkmaz 2017: 693-744).

Görüldüğü üzere kaynaklarda birleşik fiiller hakkında ortak bir sınıflandırma yapılmamıştır. Ancak sınıflandırmalarda esas alınan birleşik fiil türü: “isim veya isim işlevli çekimli fiil + yardımcı fiil = birleşik fiil, [fiil + zarf-fiil eki] + yardımcı fiil = birleşik fiil, isim + asıl fiil = birleşik fiil (deyimleşmiş yapılar)” şeklindedir (Karaca, 2021: 265). Çalışmamızda ele aldığımız sınıflandırma ise Leyla Karahan’ın sınıflandırmasına uygundur:²

3.3.13.1. İsim + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller

Bir isim unsuru ve bir fiilin birleşmesiyle oluşan birleşik fiillerdir. Grubun fiil unsuru, ya ana yardımcı fiil dediğimiz et-, eyle-, ol-, yap-, bulun- yardımcı fiillerinden ya da sözlük anlamının dışında kullanılan asıl fiillerden oluşabilir (Karahan, 2023, 96).

² Leyla Karahan, Türkçenin Söz Dizimi kitabının 29.baskısında Birleşik Fiil grubunu dört ana başlığa ayırmıştır. Aynı kitabın 28.baskısında ise birleşik fiillere daha genel bir sınıflandırmayla iki grup halinde yer vermiştir. Biz de çalışmamızda son baskısındaki detaylı sınıflandırmayı kullanmayı tercih ettik (Karahan, 2023: 96-105).

3.3.13.1.1. Ana Yardımcı Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller

Ergin, isim ve yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiilleri, “İsimle birleşik fiil yapan yardımcı fiiller et-, ol-, eyle-, bulun-, yap- fiilleridir. Bunlardan et-, eyle-, yap- isimlerden geçişli birleşik fiil, ol-, bulun- ise geçişsiz birleşik fiil yaparlar,” şeklinde açıklamıştır (Ergin, 2009: 386). İsim + yardımcı fiil kuruluşlarında asıl unsur olan isim başta, yardımcı fiil ise sondadır (Karahan, 2023: 96).

Özellikler;

- “Et-, eyle-, ol-, bulun-, yap-, kal-” fiilleri işlev bakımından birbirleriyle benzer özellik gösteren ve birbirinin yerini tutabilen yardımcı fiillerdir. Örnek olarak, yardım et- (OA) fiili yerine yardım eyle-, yardım yap- fiilleri kullanılabilir (Özkan ve Sevinçli, 2021: 68).

- İsim + yardımcı fiil bol- ile oluşan yapıların kullanımı Eski Türkçeden itibaren başlamış ve ol-, et- vb. fiiller, yabancı kökenli olup dile giren kelimeler arttıkça onları yüklemleştirmek için de kullanılmıştır (Baydar, 2013: 58).

- Yardımcı fiil, bir çekim görevi yapar ve anlamı üzerinde bulunduran ve asıl unsur olan ismi fiilleştirme işlevi görür (Karahan, 2023, 97).

[isim unsuru + yardımcı fiil = birleşik fiil]

razı + ol- = razı ol- (OA)

hazırlık + yap- = hazırlık yap- (OA)

tercih + et- = tercih et- (OA)

- Türkçeye iki ünsüzünden birini düşürerek giren bazı yabancı kökenli isimler vardır. Bunlar yardımcı fiillerle kullanıldığında bitişik yazılır ve aslı şekillerine dönerler (Karahan, 2023: 98; Özkan ve Sevinçli, 2021: 68).

hallet- (hall>hal), hisset- (hiss>his), zannet- (zann>zan) (OA)

- Kimi yardımcı fiiller kendi görevlerinden uzaklaşarak asıl fiil olarak da kullanılabilirler. Bunları birbirinden ayıran en temel fark ise anlamlarıdır (Bölen, 2022: 151; Karahan, 2023: 97).

Birçoklarına göstermiş sonra, anket yapmış. (OA)

“Vur Mustafa!” diye bağırdı ve gol oldu. (OA)

Elbette serbest hayata atılırdı, zengin olurdu. (OA)

Ayağı kangren olmuştu, iki kere bacağı kesilmişti. (OA)

“Çiğne beni Nevzat,” diyerek gülümser ve masaj yaptırır ona. (OA)

- Ana yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiillerin isim unsurları başka bir kelime grubundan oluşabilir (Karahan, 2023: 98).

Kaç kere vazgeçip dükkândan çıkar gibi yapmıştı. (OA) → isim unsuru: edat grubu

Aynı zamanda masonluk, dinler arasında bir tercih yapmaz. (OA) → isim unsuru: sıfat tamlaması

Belki böylece hayata dinç ve yıpranmamış bir kafayla atılırsın ve elektrik üretiminin artırılması konusunda ilginç tekliflerde bulunarak memleketinden milletvekili adayı olursun. (OA) → isim unsuru: belirtisiz isim tamlaması

3.3.13.1.2. Asıl Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller

Bu birleşik fiillerde, isimlerin yanına gelecek fiiller, yardımcı fiil yerine asıl fiillerdir. Bu fiiller anlamca kalıplaşmış, deyimleşmiş fiillerdir (Karahan, 2023: 99). Bu gruptaki unsurların biri ya da hepsi ya deyimleşmiş ya da sözlük anlamlarından uzaklaşmışlardır (Delice, 2018: 30; Karahan, 2023: 99; Özkan ve diğerleri, 2020: 84).

Korkmaz, bu yapıdaki birleşik fiillerin, bir isim ya da isim soylu bir veya daha fazla kelimenin bir araya gelmesi ve asıl fiil ile birleşerek anlam kayması ve kalıplaşmasıyla oluştuğundan söz eder. Ayrıca bunların yardımcı fiille kurulan birleşik fiillerden ayrılan yönlerinin ise fiilden önce gelen ismin eksiz ya da bir ad grubu şekliyle de kullanılabildiğini, işletme ekleriyle genişletilebildiğini ve dolayısıyla da bu ad ögesinin fiile bir özne, nesne, yer tamlayıcısı veya zarf olabileceğini belirtmiştir (Korkmaz, 2017: 201).³

[isim unsuru + fiil = birleşik fiil]

Özellikler;

- Bu gruptaki fiiller, bir fiil ve bu fiili tamamlayan bir veya daha fazla isim unsurundan oluşur. Grubu oluşturan tüm unsurlar anlamca kaynaşır ve kalıplaşırlar (Karahan, 2023: 99).

³ Çalışmamızın *Bulgular* kısmının Birleşik Fiil adlı ilk bölümünde, Zeynep Korkmaz'ın bu açıklamalarını esas alarak anlam kaymasına uğramış asıl fiilleri birleşme ilişkilerine göre sınıflandırdık.

Çocuğun yaraları dikildi, sarıldı; ne var ki Mustafa kendine gelemiyordu, hayatından ümit kesilmişti. (OA)

Hak yoluna hizmet için fırsat kolluyor. (OA)

“Yeter ki buna efsaneleşen kişi buna hak kazansın.” (OA)

- Asıl fiillerle kurulan birleşik fiillerde isim unsuru çekim eki alabilir (Delice, 2018: 31; Karahan, 2023: 100).

Türkiye’de dünyaya geldim. (OA)

“Dediğim gibi,” diye içini çekti orta yaşlı profesör. (OA)

Türkoloji sertifikası alacakmış ve Adanalı öğretmenden öğrendiği ‘ıştikak’ sayesinde üniversite hocalarını bile hayrette bırakmış. (OA)

- Bu grupta da isim unsuru bir kelime grubundan oluşabilir (Özkan ve diğerleri, 2020: 84).

Sınıfta dersleri dinlerken hemen hiç not tutmadığı için, Mustafa’nın bu özelliği hocaların ilgisini çekmişti. (OA) → isim unsuru: belirtili isim tamlaması

Bu yüzden zor bir hayatı oldu, hep geçim sıkıntısı çekti. (OA) → isim unsuru: belirtisiz isim tamlaması

‘Şimdi sana gerçekten çok kısa bir yol göstereceğim.’ (OA) → isim unsuru: sıfat tamlaması

- Deyimleşmiş birleşik fiiller bazen iç çekime uğrayarak kullanılabilirler. Bunları bir bütün olarak düşünmeliyiz (Savran, 2002: 110).

temize çek-, eli yat-, hazıra kon-, sona er-, meteliğe kurşun at-, içi git-, sözü geç-, içi yan-, her telden çal- (OA)

3.3.13.2. Sıfat-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller

Bir yanı sıfat-fiil bir yanı fiil olan bu grup, fiil köklerinden kurulan farklı zaman kalıbı içindeki sıfat-fiillerle ol-, bulun- yardımcı fiillerinin birleşmesinden meydana gelir (Özkan ve diğerleri, 2020: 84).

Daha çok ol- yardımcı fiili ile birlikte kullanılırlar (Karahan, 2023: 101). Aslan, ol- fiilinin işlevini şöyle açıklar: “Ol- yardımcı fiilli yapılar, eylemin başlangıç sınırı, süre ve bitiş sınırından oluşan içyapısına, farklı yönelim

noktalarından bakılabilmesi ve farklı görünüş-zaman ilişkilerinin ifade edilebilmesi yönünde işlevler üstlenirler” (Aslan, 2012: 12).

“Öleni hayır ile anınız’ sözünü herhalde duymuş olacaksınız.” (OA)

Dul bir kadınla evlenmiş oldun yani. (OA)

“Örnek insan Mustafa’nın aziz hatırasını bir daha anmak için bu satırları yazmış bulunuyorum.” (OA)

Özellikler;

- Türkiye Türkçesinde bu kuruluşun birçok şekline rastlanır. Bunlardan bazıları, Fiil + -(y)AcAK + ol- + -mİş, Fiil + -(y)AcAK + ol- + -mAll, Fiil + -(y)AcAK + ol- + -sA; Fiil + -mİş + ol- + -(I)yor, Fiil + -mİş + ol- + -(y)AcAK, Fiil + -mİş + ol- + -mAll; Fiil + -mAz + ol- + -DI, Fiil + -mAz + ol- + -mİş, Fiil + -mAz + ol- + -(V)r; şeklinde sıralanabilir (Ay, 2011: 661-667).

Üstad’a bir şey soracak olmuş. (OA)

Ümit ederiz ki şu dakikaların ciddiyetini kavramış olmalısınız. (OA)

Bazı şeyler de hiç olmamış olsaydı. (OA)

“Okulu bitirmek ve hayata atılmak ve insan gibi yaşama şartlarına kavuşmaktan başka bir şey düşünemez olmuşlardı.” (OA)

Kendini ‘üstad’ olarak tanıtmaktan utanmış olacak. (OA)

3.3.13.3. İsim-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller

Bu grupta kullanılan başla-, iste-, kalk-, giriş-, çalış- fiilleri birer asıl fiildir. Bu fiiller ile -mA, -mAk isim-fiillerinin oluşturdukları yapılar, bu grubu oluşturur. İsim-fiiller yönelme eki de alabilirler (Böler, 2022: 155). “-mAyA başla-, -mAk iste-, -mAyA kalk-, -mAyA giriş-, -mAyA çalış-, -mAyA dal-, -mAyA bak-, -mAyA çabala-” yapıları bu gruba verilebilecek örneklerdendir.

Eski Türkçeden beri kullanılan, “gerek” kelimesi yardımı ile yapılan çekim; bu kelimeyle aynı anlamı karşılayan Arapça kökenli “lâzım, mecbur, şart, farz” gibi kelimeler yardımıyla ve Türkçe bir yardımcı fiille icap (et-), mecbur (olmak/kalmak), farz (ol-), şart (ol-), Farsçadan dilimize geçmiş olan zor (zorunda kalmak/olmak) kelimesiyle de yapılmaya başlanmıştır (Koraş, 2005: 137).

Gerekliliğin bu şekildeki ifadelerinin yanında, fiillerin adını ifade eden isim-fiil ekleri ile asıl ve yardımcı fiillerle kurulmuş olan bazı halleri de halen kullanılmaktadır. Bunlar: fiil+-mak/- mek+ zorunda/mecburiyetinde kal-+şekil ve zaman eki+şahıs eki; fiil+-ma/- me+iyelik eki+icap ed-+şekil ve zaman eki ile de gereklilik çekimi yapılabilmektedir (Koraş, 2005: 140).

Ondan şiddetle kurtulmak gerekiyordu. (OA)

Bizim gibi her şeye başından başlamak zorunda kalmadın oğlum. (OA)

Bir gün de oturup anlatmaya vakti olmadığı için notlarını arkadaşına vermek zorunda kalmış. (OA)

Sonuç olarak isim-fiil + fiil kuruluşundaki birleşik fiillere “-mAk gerek-, -mAk zorunda/mecburiyetinde kal-” yapıları da bu tür birleşik fiillerdendir.

Özellikler;

- İsim-fiillerin yönelme eki alarak yardımcı fiillerle birlikte oluşturdukları bu yapılarda diğerlerinin aksine -mAk iste- yapısı yönelme hali eki almadan oluşturulur (Akbaba, 2007: 93).

Mustafa da bir gün sinemaya gitmek istemişti. (OA)

Onun anlayacağı dille konuşmak istedi. (OA)

Bunu ben teklif ettim; yani seni rahatsız etmek, yani bilime karşı bir ilgi uyandırmak istiyorum sende.” (OA) → isim unsuru: birleşik fiil grubu, isim unsuru: sıfat tamlaması

- Bu kuruluşdaki birleşik fiillerde isim-fiil ekini almış olan kelime, tek kelimeden oluşabileceği gibi bir kelime grubundan da oluşabilir.

Herkes hocanın konferanslarına, seminerlerine koşturmayı başladı. (OA)

O günden sonra Mustafa Bey diye hitap etmeye başladı Mustafa Efendi'ye Kerim Bey. (OA) → isim unsuru: birleşik fiil grubu

Rabia Hanım kocasından saklamak istiyordu! (OA)

“Önce matematikten, fizikten filan imtihan etmek istemiş.” (OA) → isim unsuru: birleşik fiil grubu

“Hem de büyük ve erişilmesi güç bir hoca oldu; yani başka insanların kafasına girmek, onları değiştirmek, doğru bildiği biçimlere sokmak istiyordu.” (OA) → isim unsuru: sıfat tamlaması

“Mustafa İnan da kendini savunmaya çalışıyordu.” (OA)

Mustafa Hoca durumu bildiği için bizi tedirgin etmemeye çalışır, büroya gelince bize görünmezdi. (OA) → isim unsuru: birleşik fiil grubu

“Aman dedim, ne olur bu duvara adınızı yazdırmaya bakın.” (OA)

• Bazı cümlelerde asıl fiil ile yardımcı fiil yer değiştirilerek kullanılabilir (Akbaba, 2007: 88).

“Geleneğe inanmıyorsa, o zaman bakarsın Batılular ne yapıyor, şöyle bir göz gezdirirsin; sonra da işin ucundan, küçük bir ucundan tutarsın ve başlarsın denklemleri yazmaya.” (OA)

• İsim-fiiller ile yardımcı fiillerin bir araya gelerek oluşturdukları bu grup, cümlelerin çeşitli öğeleri olabilirler.

Bilim dünyasının dışında da Mustafa Hoca gibi, ülkeye yeni bir hava getirmek isteyenler, yeni bir şeyler yapmaya çabalayanlar yok muydu? (OA) → özne

“Üniversitenin ilk kuruluş yıllarından beri bilimsel çalışma ve araştırmanın ne olduğunu göstermeye çalışan Mustafa İnan, gerektiği kadar etkili olmadığını düşünerek son yıllarda biraz ümitsizliğe kapılmıştı.” (OA) → özne

“Timoshenko, Mustafa Hoca’nın mukavemeti sevdirmeye çalıştığı sıralarda; konuyu popülerize etmişti.” (OA) → zarf tümlecisi

3.3.13.4. Zarf Fiil + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller

Bu grup, bir asıl fiile eklenen zarf-fiil eki ve bir yardımcı fiilden oluşmaktadır (Özkan ve diğerleri, 2020: 82). Asıl fiile gelen zarf-fiil ekleri, {-(y)A}, {-(y)I}, {-(y)Ip} ekleridir ve ana unsur olarak başta bulunur. Tasvir fiili ise grubun sonunda yer alır (Karahan, 2023: 102).

Bu grupta kullanılan yardımcı fiiller ise aslında birer asıl fiildir ancak anlam ve işlev kaymasıyla beraber asıl fiile farklı anlamlar katarak yardımcı fiil haline gelmişlerdir. Bunlar, “bil-, ver-, yaz-, dur-, kal-, koy-, gör-, git-, gel-” fiilleridir (Böler, 2022: 160). Bu fiillere tasvir fiilleri de denilir.

[fiil + zarf-fiil eki + yardımcı fiil = birleşik fiil]

gez + i + ver- = geziver-

yap + a + bil- = yapabil-

git + ip + dur- = gidip dur-

düş + e + yaz- = düzeyaz-

Özellikler;

- Bu grubun, isimlerle yapılan birleşik fiillerden ayrılan tarafı, yardımcı fiilin işlevinin belirgin olmasıdır. Grubun oluşumunda yer alan yardımcı fiiller asıl fiile ihtimal, yeterlik, tezlik, yaklaşma gibi farklı anlamlar katar (Karaağaç, 2021: 194).

“Sanki işimiz gücümüz yokmuş gibi kaç gündür bununla uğraşıp duruyoruz.”
(OA)

Trenle Pozantı’dan Konya’ya üç günde varabildiler. (OA)

Batı’nın önemli, önemsiz bütün kapıları birden açılıvermişti. (OA)

“Bütün Adana hayretten donakalmıştı.” (OA)

- Böler, -Ip / -Up zarf-fiil ekleriyle kurulan birleşik fiilleri ikili birleşik fiiller adı ile incelemiştir. Bu grubun birbirine yakın veya zıt anlamlı fiillerin oluşturduğu bir grup olduğunu ifade etmiştir (Böler, 2022: 169).

“Ne var ki, bütün bunlar Batı’da çoktandır biliniyordu ve yıllardır insanlarımız Batı’ya gidip geliyordu.” (OA)

Dünyada neler olup bitiyor, insanlık nereye gidiyor demeye çok vaktiniz vardır. (OA)

- Birleşik fiillerin bazılarında birinci unsur bir çekimli fiil olabilir (Özkan ve diğerleri, 2020: 83).

“Öğrenci durmadan gelir gider.” (OA)

Onlar gibi olmadığını, nasıl üstün bir öğrencilik dönemi geçirmiş olduğunu anlattı durdu. (OA)

- Bu grubun birinci unsuru bir kelime grubundan oluşabilir (Karahan, 2023: 105).

Düşük tansiyonlar, çabuk yorulmalar göz önünde tutulabilirdi. (OA) → göz önünde tut-: birleşik fiil

“Sen buna, bugün biraz modası geçmiş gibi görünen ‘milliyetçilik’ adını takabilirsin.” (OA) → milliyetçilik adı: belirtisiz isim tamlaması

3.3.14. Kısaltma Grubu

Kısaltma grupları, bazı kelime grupları veya cümlelerin kısaltması, kalıplaşması veya yıpranması sonucunda oluşmuştur (Böler, 2022: 188; Özkan ve Sevinçli, 2021: 107). Grubun öğeleri arasındaki bağlantı, hâl ekleri veya iyelik ekleri ile kurulur (Özkan ve diğerleri, 2020: 111).

Grup genellikle isim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil gruplarının kısaltılmış hallerinden oluşur (Karahana, 2023: 106).

sağlığa uygun (olarak) (OA): zarf-fiil grubu

içe dönük (olan) (OA): sıfat-fiil grubu

Abdurrahman Özkan, kısaltma gruplarının bir kısmının kalıplaşarak birleşik isim hükmünde birleşik kelime oluşturduklarını ve bir kısmının ise geçici olarak kullanıldığından söz eder ve eli oynasta, “gözü tok, yükte hafif, pahada ağır, içten pazarlıklı” gibi örnekler verir (Özkan, 2004: 137).

[birinci öge + ikinci öge (= isim + ek + isim)]

Grupların adlandırılmaları, grubun öğelerini birbirine bağlayan birinci ögedeki eklere göre yapılır (Özkan ve diğerleri, 2020: 112).

Bu gruplar söz dizimi içerisinde isim, sıfat ve zarf görevi görebilir (Karahana, 2023: 106). Gruptaki her iki öge de vurguyu çekebilecek haldedir ancak kısaltma gruplarında ikinci öge birinci ögeden daha vurgulu söylendiğinden vurgu ikinci öge üzerindedir (Özkan ve diğerleri, 2020: 112).

Kısaltma grupları, grubun birinci ögesinin aldığı eklere göre alt gruplara ayrılırlar.

3.3.14.1. Yükleme Grubu

Birinci unsuru yükleme hali eki alan bir ismin başka bir isimle kurduğu kelime grubudur (Özkan ve Sevinçli, 2021: 111). Bu gruplarda bir fiilin varlığı hissedilir. Bu sebeple bu grup bir kısaltma öbeğidir (Karaağaç, 2021: 179).

Özellikler;

- Yükleme grubu bir isim-fiil veya sıfat-fiil grubunun kısaltmış halidir (Özkan ve diğerleri, 2020: 117). Düşüncesini tasdik(etmek), kurumu teftiş (etmek) yükleme grubuna verebileceğimiz örneklerdendir.

- Bu gruplar, cümle içinde veya kelime gruplarının bünyesinde isim veya sıfat olarak kullanılır (Böler, 2022: 188).

Ne var ki Nafia vekili yaz aylarında okulu ziyarete gelince kendisine ‘tatbiki’ kısımlar hakkında ‘izahat veren’ hocaya, “Ben bu söylediklerinizden bir şey anlamıyorum. Talebe de böyle anlamıyorsa...” demekten kendini alamamıştı. (OA)

Köşeye sıkışınca gerçeği itiraf kaçınılmaz oldu. (KC)

- Grubun vurgusu ikinci öge üzerindedir (Özkan ve Sevinçli, 2021: 111).

3.3.14.2. Yönelme Grubu

Yönelme hâli eki almış bir isim ve bu ismin başka bir isim ya da sıfatla meydana getirdiği kelime grubudur (Özkan ve Sevinçli, 2021: 107).

Karaağaç yönelme grubunu “yaklaşma hali öbeği” adı altında incelemiş, “yaklaşma ekli bir ismin bir başka isim ile kurduğu söz öbeği” şeklinde tanımlamıştır (Karaağaç, 2021: 179).

Özellikler;

- Yönelme gruplarını oluşturan ögeler bir kelime veya kelime grubundan oluşabilir (Karaağaç, 2021: 180).

Ben anlamamışım, Mustafa’nın aslında kız çocuğuna düşkünlüğü fazlaydı. (OA) → *kız çocuğu*: belirtisiz isim tamlaması

Hacı Hasan’ın torunlarından olan Hüseyin Bey daha açık fikirli; ailenin Müminzade lakabına uygun sözün Türkçesini seçmişler onlar. (OA) → *müminzade lakabı*: belirtisiz isim tamlaması

Aile çevresinde düzenli, ilişkilerine bağlı bir insandı, Mustafa. (OA)

Ayrıca, tesadüfe bağlı dış etkilerin rolü de önemlidir. (OA)

Ben de bileşik kaplar kanununa bağlıyım. (OA) → *bileşik kaplar kanunu*: belirtisiz isim tamlaması

Mustafa'nın sınıfı belki de ziyan olmuş bir nesil olarak birbirine bağlı bir topluluktu. (OA)

Gerçeğe yakın Mustafa İnan masallarını bile, "Yakıştırmadır canım," diyerek reddediyordu. (OA)

3.3.14.3. Bulunma Grubu

Birinci ögesi bulunma hal eki taşıyan kelime gruplarıdır (Karahana, 2023: 109).

Özellikler;

- Ögeler tek kelimeden veya bir kelime grubundan da oluşabilir (Özkan ve Sevinçli, 2021: 108). Kesir sayıları da bu grupla ifade edilmektedir (Böler, 2022: 194).

İkide bir de gitmenin ne âlemi var! (OA)

Ya da binde bir görülen istisna mıydı? (OA)

Keşif bedeli, ihale dosyası, birim fiyatlar, yüzde yirmi beş müteahhit kân, 0,00725 çarpı 2,546 artı 118,842, hesap tabloları, hesap cetvelleri, kirişler, kolonlar, döşemeler, aynı formüllerin farklı sayılarla yüzlerce kere tekrarı...bunaldı. (OA) → yirmi beş: sayı grubu

3.3.14.4. Uzaklaşma Grubu

Uzaklaşma ekli bir isim ve ondan sonra gelen bir diğer ismin oluşturduğu kelime grubudur (Karaağaç, 2021: 181).

Özellikler;

- Uzaklaşma grubunun her iki unsuru da kelime grubundan oluşabilir (Karaağaç, 2021: 181).

Böyle bir özentisi sonunda sahte bir bilim adamı bile olsa, sahte kahraman olmaktan iyidir bence. (OA) → sahte kahraman olmak: isim-fiil grubu

Erkekler bizde belirli bir yaştan, yani elli yaşlarından sonra çevrelerindeki harcama başlarlar. (OA) → belirli bir yaş, elli yaş: sıfat tamlaması

Kelimeler her şeyden önce kulağa hitap eder. (OA) → her şey: sıfat tamlaması

Bu gidişle gece yarısından önce taktığınız şişe biter. (OA) → gece yarısı: belirtisiz isim tamlaması

- Bu grup cümle içinde ve kelime gruplarında isim, sıfat veya zarf görevinde kullanılır (Özkan ve diğerleri, 2020: 112).

Hayır öyle değildi, onu demek istememişlerdi, mesele hocadan şikâyet değildi, onların durumu ne olacaktı? (OA) → isim

Benden önce birçok insan vardı elbette; bir kere, Kerim Erim vardı. (OA) → zarf

3.3.14.5. Vasıta Grubu

Vasıta hâlindeki bir isim ögesiyle sonrasında gelen bir isim ögesinin oluşturduğu kelime grubudur (Özkan ve diğerleri, 2020: 122). Grubun birinci ögesi vasıta edatı veya vasıta eki (-la/-le) alır (Karaağaç, 2021: 181).

Özellikler;

- Bu grup cümle içinde sıfat veya zarf görevinde kullanılır (Özkan ve Sevinçli, 2021: 111).

Oysa hayat aslında onun için baş ağrıları, kramplar ve halsizliklerle doluydu. (OA)

Mustafa İnan iç dünyası ile Doğu'ya bağlıydı, bütünüyle bağlıydı. (OA)

Birader, sen daha geçici dünyanın içgüdüleriyle yüklüsün. (OA)

Bu konulardaki eserler tarifler ve tasvirlerle doludur; hepsi özel meselelerin koleksiyonu mahiyetindedir. (OA)

- Kuruluş olarak sıfat tamlaması gibidir ve birinci öge ikinci ögeyi niteleme görevindedir. Çuvalla(ile) para, trenle(ile) yolculuk, sıcak suyla(ile) duş gibi (Karaağaç, 2021: 182).

3.3.14.6. Eşitlik Grubu

Eşitlik grubu, eşitlik eki alan bir ismin ve diğer bir isimle oluşturduğu kelime grubudur (Özkan ve Sevinçli, 2021: 113). Eşitlik eki alan unsur önce, diğer isim sonra gelir (Özkan ve diğerleri, 2020: 123).

+CA eki karşılaştırma durumunda sözcüklere, “eşit, benzer, gibi, daha (pek), şekilde (bir şekilde), bakımından (olarak), göre, kadar, tarafından, - den dolayı, biraz, birçok, bütün, abartma, en önemli” gibi anlamları kazandırır (Tosun, 2010: 1481).

Özellikler;

- Hâl eki alan grubun birinci ögesi, bir sıfat olarak algılanır. Bir sıfat tamlamasında nasıl sıfat ismi niteliyorsa bu grupta da eşitlik ekini alan kelime ismi niteler durumdadır (Karaağaç, 2021: 183).

Kendisinden yaşça büyük, fiziksel olarak güçlü birine benziyordu. (OA)

- Grubun vurgusu sondaki öge üzerindedir (Böler, 2022: 199).

3.3.14.7. İsnat Grubu

İyelik ekli ya da iyeliksiz bir isim unsuruyla başka bir isim unsurunun oluşturduğu kelime grubudur (Özkan ve diğerleri, 2020: 112).

Özellikler;

- Birinci unsur iyelik eki alabilir (Özkan, 2001: 15). Bu gruplara iyelikli isnat grubu da denilebilir (Özgür, 2022: 1018).

“Evet, akli selim lâzım, fakat barut gibi de bilmek gerekli.” (OA)

- Grubun birinci ögesi hâl eki almazken ikinci ögesi hâl eki alabilir (Böler, 2022: 201).

Annem, eli kulağında haberi bekliyordu. (KC)

- İsnat grubunun birinci unsuru genellikle bir organ isminden oluşmaktadır (Özgür, 2022: 1018).

Ağzı bilyalı bu gazozu da herkes içemezdi. (OA)

“Artık, eli yüzü düzgün bir ‘hayat arkadaşı’ bularak düzenli bir hayat sürmek istiyorlardı.” (OA)

- İsnat grubu cümle ve kelime grubu içerisinde isim, sıfat veya zarf görevinde kullanılabilir (Özkan ve diğerleri, 2020: 114).

‘Beş aşağı baş yukarı’ dolaşır insan. (OA) → zarf

Artık zor yıllar geride kalmaya başlamıştı ve Mustafa Hoca’nın yüzü yorgun görünüyordu. (OA) → zarf

- İsnat gruplarında vurgu ikinci öge üzerindedir (Özkan ve Sevinçli, 2021: 109).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. OĞUZ ATAY’IN “BİR BİLİM ADAMININ ROMANI” ADLI ROMANINDA YÜKLEMİ OLUŞTURAN KELİME GRUPLARI

4.1.1. Birleşik Fiil

Oğuz Atay’ın Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanındaki birleşik fiil grubundan oluşmuş yüklemeler kuruluşlarına göre 5 ana başlık altında incelenmiş, her bir ana başlık özelliklerine göre kendi altlarında alt gruplarla verilmiştir.

Birleşik fiil yapısındaki yüklemelerin sınıflandırılmasında Leyla Karahan’ın Türkçede Söz Dizimi (2023) adlı eserindeki Birleşik Fiil bölümündeki sınıflandırma esas alınmıştır. Bu sınıflandırmaya göre birleşik fiiller, isim + fiilden oluşan birleşik fiiller, sıfat-fiil + fiilden oluşan birleşik fiiller, isim-fiil + fiilden oluşan birleşik fiiller ve zarf-fiil + fiilden oluşan birleşik fiiller olmak üzere dörde ayrılmaktadır. Bu sınıflandırmaya ek olarak beşinci bir grup daha eklenmiştir. Grup, “Çekimli Fiil + Fiil Kuruluşundaki Yüklemeler” başlığıyla sınıflandırmanın sonuna dahil edilmiştir. Çalışmamızda, yüklem olarak kullanılan birleşik fiillere 1421 adet örnekte rastlanılmıştır.

4.1.1.1 İsim + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller

İsim + fiil kuruluşundaki birleşik fiiller kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır. Bu iki alt başlık da kendi içlerinde kuruluş özelliklerine göre başlıklandırılmıştır.

4.1.1.1.1. İsim + “et-, ol-, yap-, eyle-, kıl-, bulun-” Ana Yardımcı Fiilleriyle Kurulan Birleşik Fiiller

Ana yardımcı fiiller olan “et-, ol-, yap-, eyle-, kıl-, bulun-” fiilleriyle kurulmuş birleşik fiil yapısındaki yüklemeler bu başlık altında verilmiştir.

4.1.1.1.1. Tek Sözcükten Oluşan İsim + Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

- Sözlerine / devam edemedi. (s.13) (s.45) (s.94) (s.109) (s.120) (s.130) (s.134) (s.141) (s.145) (s.148) (s.194) (s.212) (s.221) (s.261)
- Kapının önündeki sıkışıklık yüzünden çabuk / **samimî olmuşlardı** galiba. (s.13)
- Bir süre düşündü: Dur / acele etme. (s.16) (s.240)
- Bunu ben / teklif ettim. (s.18) (s.91) (s.119) (s.205) (s.226) (s.226) (s.266)
- Mustafa İnan doktorasını yaparak İsviçre’den döndüğü zaman Yüksek Mühendis Mektebi’nde Teknik Mekanik ve Mukavemet muallim muavinliğine / tayin edilmişti. (s.18) (s.122) (s.137) (s.165)
- “Olur mu ama...” diye heyecanla / **itiraz etti** delikanlı. (s.19) (s.58) (s.69) (s.82) (s.85) (s.89) (s.91) (s.97) (s.97) (s.100) (s.110) (s.182) (s.188) (s.190) (s.219) (s.241)
- Nitekim sözünü ettiğim bu mühendislik problemini nasıl çözdüğünü Cahit Arf da Mustafa’nın yürüttüğü seminerlerde açıklamaya çalıştığı halde kimsenin pek bir şey anlamadığını / **fark etmiş** Mustafa İnan. (s.20) (s.24) (s.215) (s.233)
- Galiba Hüseyin Avni’ye ağabeyleri fazla / **baskı yapmışlar** Malatya’da; sonunda ailesinden, Malatya’dan kaçmış genç yaşta Hüseyin. (s.23)
- Jale Hanım da çamaşır günleri Mustafa’nın eve hiç uğramadığından / söz eder. (s.24) (s.27) (s.28) (s.42) (s.98) (s.99) (s.108) (s.108) (s.129) (s.129) (s.134) (s.135) (s.145) (s.145) (s.149) (s.158) (s.170) (s.188) (s.189) (s.192) (s.204) (s.206) (s.242) (s.242) (s.245) (s.253) (s.254) (s.255) (s.260)
- Mustafa bir daha damdan düşmedi; Rabia Hanım da bu olaydan sonra çocuklarını damda yatırırken ayaklarından yatağa bağlamayı / ihmal etmiyordu. (s.25)
- 1914 yılında, yani Mustafa üç yaşındayken Birinci Dünya Savaşı başlamıştı ve 1918 yılında yani Mustafa İnan yedi yaşındayken Fransızlar Sevr Antlaşması uyarınca Adana’yı / işgal ettiler. (s.26)
- “Gene mi uykusuz kaldın? Sen / adam olmayacaksın.” (s.27) (s.34) (s.34) (s.39) (s.78)

- İşte bilimin anavatanı Batı, Adana'ya gelmişti; üstelik yalnız pasta / **ikram etmiyordu** küçük çocuklara. (s.28) (s.206) (s.207)
- Sonunda / **razı oldu** ve ovada, toprakta yatan İnan ailesi öküz arabasına bindi. (s.30) (s.62) (s.62) (s.108) (s.161) (s.244)
- Konya'ya / telefon ettirmiş. (s.31) (s.110) (s.117) (s.249)
- Artık 'kadife koltuklar'da / seyahat ediyorlardı. (s.31) (s.238)
- Evet, Konya'nın mistik etkisini belki bütün hayatı boyunca / **hissetmiştir** Mustafa. (s.33) (s.39) (s.43) (s.52) (s.52) (s.59) (s.63) (s.95) (s.111) (s.113) (s.114) (s.115) (s.115) (s.115) (s.134) (s.136) (s.139) (s.142) (s.143) (s.145) (s.183-s.184) (s.229) (s.230) (s.241) (s.252)
- Mustafa Efendi, olgun görünümlü küçük bir adamdı artık, bazı işlerini artık kendisi / halledebilirdi. (s.33)
- Kuyumculuğu da kısa zamanda kavradı, harçlığını da çıkarıyor, inşallah ilerde iyi bir kuyumcu olur, anasını babasını / rahat ettirir. (s.34)
- Mustafa duygularını pek / belli etmezdi. (s.34) (s.178) (s.233)
- İçinden üzülüyordu: / haksızlık ediliyor. (s.34)
- “Meselâ, biz şimdi Mustafa İnan'ı / merak ediyor muyuz?” (s.35) (s.35) (s.35) (s.46) (s.67) (s.77) (s.78) (s.82) (s.88) (s.133) (s.187) (s.190) (s.192) (s.200) (s.209) (s.221) (s.235) (s.235) (s.235) (s.235) (s.242) (s.243) (s.253) (s.267) (s.268)
- Siz daha neleri çözüyorsunuz şimdi, şu ikinci dereceden basit denklemin de / sözü mü olur? (s.38)
- İşte bilim böyle basit temellere dayanıyordu; işte Newton da bu basit kanunu bulurken diferansiyel hesabı ve türevi / icat edivermişti(!). (s.38)
- Beyim bu çocuk çok akıllıdır, sen bunu okut; yoksa / **yazık olur** oğlana. (s.39) (s.265)
- Oğlum, bir defa gidersin; ışık nereden geliyor, perdeye nasıl / **aksediyor** öğrenirsin. (s.40)
- Mustafandi, Senihanım diye / **hitap ederdik** birbirimize.” (s.41) (s.102) (s.109) (s.155) (s.169) (s.218) (s.220)
- Her gün bir çocuk / **nöbetçi olurdu**; etütleri yönetir, yiyecek tartısını yapar, öğrenciler yatıncaya kadar bir muavin gibi çalışırdı. (s.42)

- Seniha Hanım’a göre adam olacağı ortaokul sıralarında / belli olmuştu. (s.43) (s.64) (s.239) (s.239)
- “Babam beni kervanbaşına / **teslim etti**, oğlumu sağ salim ulaştır yerine, dedi.” (s.43) (s.103) (s.262)
- Mustafa İnan bir süre dalgın gözlerle onları / **seyretti**, sonra kendini kaybetti. (s.46) (s.71) (s.83) (s.170) (s.259)
- Mustafa İnan bir süre dalgın gözlerle onları seyretti, sonra kendini / kaybetti. (s.46) (s.59) (s.115) (s.116) (s.187) (s.203) (s.247)
- Lavabonun enini boyunu, derinliğini şöyle bir / tahmin ettim. (s.47) (s.73) (s.115)
- Diyor ki: ‘Herkes hafızasından, hafızasının zayıf olduğundan kolaylıkla / **şikâyet eder**; fakat asla zekâsından yakınmaz. (s.47) (s.153) (s.154)
- Cebir hocası Muhittin Bey, ‘Mustafa’dan ders alıyorum, size öğrettiklerimin çoğunu ondan öğrendim,’ diyerek onunla / iftihar ederdi. (s.48)
- Riyaziye hocası Muhittin Erev, böyle kitaplar / **hediye ediyordu** Mustafa’ya. (s.49) (s.70) (s.83) (s.187) (s.201) (s.206)
- Aslen Adanalı olanlarla aslen Malatyalı Mustafa / **alay ediyordu**, kendisiyle alay ediyordu. (s.51) (s.51) (s.51) (s.78) (s.144)
- Kız kardeşi Güzide Karacabey’in anlattığına göre daha yedi yaşındayken, akşamları ayağında takunya, elinde mum evlerinin bitişiğindeki camiye giden Mustafa İnan, şimdi lisede vaaz veren hocanın konuştuğu gibi ‘ayınları çatlatarak’ / **taklidini yapıyordu**, onun gibi ‘tecvitli’ konuşuyordu. (s.51) (s.204)
- “Çiğne beni Nevzat,” diyerek gülümser ve / **masaj yaptırırdı** ona. (s.51)
- Sinirleniyordu küçük hoca: “Canım daha iki dakika önce tekrarladım, neden / dikkat etmiyorsunuz?” (s.52) (s.97) (s.143) (s.259)
- Bakın binlerce yıl önce bu topraklarda yaşayan Eski Yunan gibi / **meraklı olmalısınız**, her şey neden öyle oluyor diye. (s.52-s.53)
- Önce onlarla / **dost oluyordu** tabii. (s.55)
- Öldükten sonra gelini olan Esin’e çok / **yardım etti** hoca. (s.57) (s.60) (s.62) (s.62) (s.138) (s.160) (s.186) (s.267)
- Ayağı / **kangren olmuştu**, iki kere bacağı kesilmişti. (s.59)

• “Bütün lise hayatında inatçı bir baş ağrısı onu / rahatsız ederdi.” (s.60) (s.125) (s.237)

• Bu sert hoca ancak Mustafa'nın ricasıyla cezayı / affetti. (s.60)

• Bize / iltifat etti. (s.60) (s.198)

• Biz biraz / gerçekçi olalım. (s.65)

• Hayır, ben / rica ediyorum. (s.67) (s.67) (s.233) (s.241) (s.242) (s.257)

• Akıllı mühendisin gözleri parlamış: ‘Aman hocam / sağ olun.’ (s.68)

• Herkes / **hesap yapmış**, sayfalar doldurmuş. (s.69) (s.235)

• Mustafa İnan hemen herkesle / **arkadaş oluyordu**, hemen herkesin derdiyle ilgileniyordu, kendisinin ders çalıştığı pek görülmediği halde, herkese ders veriyordu. (s.71)

• Nedim, İstanbul’un bir taşına bütün İran’ı / feda ediyor. (s.72) (s.72)

• ‘Ben biraz rahatsızım da. Arada bir hata olursa ben düzeltirim, sonunda da mevzuyu / hülâsa ederim.’ (s.73)

• Bir de İngiliz profesör masalı vardı: Yüksek Mühendis Mektebine bir İngiliz profesör / ithal edilmişti. (s.76)

• Mustafa Bey, profesörün vermiş olduğu dersleri üstelik fazlasıyla anlatınca, İngiliz profesör hemen dersten çıkarak mektep müdürüne gitmiş ve bir istifa dilekçesi yazarak hemen o anda / istifa etmiş. (s.77)

• Gerçeğe yakın Mustafa İnan masallarını bile, “Yakıştırmadır canım,” diyerek / reddediyordu. (s.77)

• Bir / **kolaçan edelim** ortalığı ağam. (s.79)

• Tek başına elli kişiyi birden kılıçtan geçirdiğini anlatmazsan / kahraman olamıyorsun. (s.79)

• Tünelleri şantiye şefiyle birlikte gezerken, büyük bir yarmanın şevinden inmeye bir türlü / **cesaret edememişti** genç mühendis adayı. (s.81) (s.180) (s.204)

• Daha ikinci sınıfta okurken hocalarıyla arkadaş olmuştu; teneffüslerde riyaziye hocası Kerim Erim’le / sohbet ediyordu. (s.82) (s.146) (s.182)

• Elbette serbest hayata atılırdı, / zengin olurdu. (s.82)

• Üçüncü sınıfta da rakıya / **terfi etti** Mustafa kendi başına. (s.83)

- Ama şunu da / ilave edeyim; hoca, imtihanı soruları bilemeyen bir talebeye meselenin farkına vardığını söylemişti. (s.85)
- “Yalnız bana kalırsa sonuç tek taraflı olarak biz öğrencileri / perişan ediyor.” (s.85)
- Mustafa İnan ‘antika’ hocaların dünyasına yeni bir hava getirecekti, kendini / **kabul ettirecekti**; çünkü sevimliydi. (s.86) (s.98) (s.108) (s.111) (s.129) (s.147) (s.154) (s.186) (s.192) (s.226) (s.227) (s.233) (s.254)
- “Doğu’ya da / **hayran olunabilirdi**: Mustafa İnan’ın hayran olduğu Ömer Hayyam, aslında bir matematikçiydi.” (s.89)
- Mustafa’yı doksan yıl yaşayacak / zannediyordum. (s.90) (s.141) (s.154) (s.176) (s.210)
- Yani ben, şu sevmediğim proje çizmekle mücadele ederken, sıkılganlığını yenmeye çalışarak yanıma yaklaşan şu garip birinci sınıf talebesini, "Ben sizin sınıfın geometrisini çoktan unuttum," diyerek / kapı dışarı mı etmeliydim? (s.91)
- Vallah, böyle bir hareket de hayata karşı / **ayıp olurdu** birader. (s.91)
- Bu hesapları hiç / akıl edemedim. (s.91) (s.129) (s.222)
- Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi gibi çeşitli organizasyonlar sayesinde milletler birbirlerine daha çok yaklaştı; memleketler arasındaki sıkı sınırlar gevşedi; insanlık dünya barışında önemli ilerlemeler / kaydetti. (s.92) (s.62)
- Bu sebeple bir ilim veya meslek adamının kendi yurdunda veya başka bir diyarda çalışmış olması bir problem / teşkil etmemelidir. (s.92) (s.173) (s.211)
- “Dünya sulhu yönünden savunulan bu fikirde kanaatimizce bir çelişme mevcuttur; zira, yine II. Cihan Savaşı’ndan sonra, iyice anlaşılmıştır ki dünya yüzünde gerçek barış ancak milletler arasında mevcut ekonomik ve kültürel seviye farklarını gidermekle / kabil olacaktır.” (s.92)
- Bu fikre uygun olarak ileri seviyede olan milletler, az gelişmiş ülkelere / **yardımda bulunmuşlardır**, ancak, seviye farkının giderilmesi, başlangıçta dış yardımdan temin edilse bile, zaman geçtikçe geri kalmış memleketler kendi imkânlarıyla kalkınmak zorundadırlar. (s.92)
- Bir keresinde bütün Beyoğlu’nda Tahsin’i aramışlar önemli bir mesele için; bütün eğlence yerlerini, sinemaları / **altüst etmişler**, bulamamışlar. (s.97)
- Birçoklarına göstermiş sonra, / anket yapmış. (s.98)

- Doktorayı bitirince de İsviçre’de kalması için çok / ısrar etmişler. (s.98) (s.117) (s.227)
- Ragıp ve Namık gibi, sınıfın kuvvetlilerine başvurmuş ve Yaşar’a haddinin bildirilmesini / talep etmiş. (s.99)
- “Vur Mustafa!” diye bağırды ve / gol oldu. (s.100)
- Futbolcular böyle durumlarda sahadaki kadar / başarılı olamıyorlardı. (s.100) (s.100)
- Bugün de çoğu aynı üniversiteye / hizmet ediyorlar. (s.101)
- Ellerini sıktım, bir müddet konuştuktan sonra talebeler Mustafa’ya ve bana / **veda ettiler** ve sınıflarını geçtikleri için teşekkür ederek ayrıldılar. (s.102)
- Ufak bir fitne fücurluktan sonra bu işte / muvaffak oldum. (s.103)
- ‘Aman Mustafa ben bu işte yandım. Bu işi ben bozdum. Sen düzelt,’ diye / ricada bulundum. (s.103)
- Kadıköy taraflarında bir yere gittiği / rivayet ediliyordu. (s.104)
- Mustafa İnan kendini bildi bileli öğretmenlik yapıyordu, çocukluğundan beri iyi bir öğretmen olarak / ün yapmıştı. (s.107)
- Her şeyle ilgiliydi; yalnız, sporcu değildi galiba: ilk defa bisiklete bindiğim gün beni bisikletin üstünde görünce çok / hayret etmişti. (s.108)
- Mustafa İnan doktora yapmak için İsviçre’ye gidince Jale Hanım’ı / ziyaret etti. (s.109)
- Jale Hanım müzeleri gezdirdi, arkeolojiden / bahsetti. (s.109) (s.129) (s.170) (s.178) (s.182) (s.231)
- Belki de Jale Ogan, ilk ders aldığı günlerden itibaren Adanalı öğrenciyi sevmeğe başlamıştı: hatta, anlaşıldığına göre, birlikte ders aldıkları kız arkadaşı da, Mustafa İnan’a / âşık olmuştu. (s.112)
- Jale Ogan’ın, birdenbire ortaya çıkan matematik başarısından sınıf arkadaşları kuşkullanmışlar, bir gün sınıfta onu sıkıştırarak durumu / itiraf ettirmişler. (s.112)
- Çok genç yaşta Almanya’da / doktora yapmıştı. (s.112) (s.126)
- Nerede, ne yapıyorum hiç / **farkında olmuyorum**; hareketim tamamen insiyakî oluyor. (s.115) (s.222)
- Zihnim hep seninle, hep ikimizle / meşgul oluyor. (s.115) (s.197)

- Seni samimî olarak / **temin ederim** ki, halim tamamen samimi idi ve hiçbir şey ifade etmek için takınılmış sunî bir vaziyet değildi. (s.115) (s.176)
- Belki bunu marazi bir ruhun kararsızlıkları olarak / telâkki edeceksin... (s.115)
- Sen çok iyisin, açıksın... dünyada bundan daha mesut bir şey / tasavvur edemiyorum...(s.115)
- O kadar tatlı acılar çektim ki / tarif edemem. (s.117) (s.158)
- Rabia Hanım bu işe bir türlü yanaşmayınca, Mustafa İnan da eniştesini / **razı etti** ve Jale Hanım'ı resmen istediler babasından. (s.118)
- Ayın sonunu getirmek için ikinci mevki tramvaylarda / yolculuk ediliyordu. (s.119) (s.160)
- Cilâsız ve sedefleri dökülmüş eşya / **tamir ettirildi**, ev biraz bir şeye benzedi. (s.119)
- Kendisine getirilen işleri arkadaşlarına / devrederdi. (s.123)
- Sabah altıda kalkıyordu ve okul yıllarında spora uzaktan bakan Mustafa Bey, kalkar kalkmaz yarım saate yakın / jimnastik yapıyordu. (s.123)
- Sonra her sabah muhakkak / tıraş olurdu. (s.123)
- İnsan bir film gibi / **takip ederdi** her şeyi tahtada. (s.124) (s.230) (s.246)
- Birazdan eş dost kürsüyü / **istilâ eder**, hemen gidip hazırlanmalı derse. (s.124)
- Halbuki beyler, ilim adamı ender yetişen bir kuştur, ona / itina edilmelidir. (s.126)
- Sonradan bu bozucu kuvvetlerin tesirlerini yok edecek veya daha mütevazı tabiriyle, hafifletecek tedbirler manzumesi / mevcut olacaktır. (s.130)
- Kontrol usullerinden biri olan ve 'Kapalı Sistem' adıyla anılan bu usulde esas takip edilen yol, saptırıcı tesirleri sisteme ulaşmadan / bloke etmektedir. (s.131)
- Zira hayat şartları bu çeşit kontrolü / imkânsız kılar. (s.132)
- Mustafa Hoca, 'Elastik' sistemleri, 'Rijit' sistemlere / tercih ediyordu. (s.132) (s.133) (s.146) (s.184)
- Kendi konularını ya da başka konuları hiç / dert etmezlerdi. (s.133)

- Onlara, ‘Mustafa’yı anlatın bana’ dedim, Mustafa’nın kendilerine anlattığı fıkraları / naklettiler. (s.134)
- “Zihnin belirli bir temerküze erişerek uygun halini / iktisap eder.” (s.135)
- Nirvana ya da Karma ya da Vişnu filanla ilgili olmadıkları gibi, ‘Carryover Matrix’ (Taşıma Matrisi) ya da ‘Boolean Algebra’ (Boole Cebri) / **mesele olmuyordu** aralarında. (s.135-136)
- Seminerlerde, konuyu hazırlayana bir soru sorduğu zaman da aslında, meselenin iyi anlatılmadığı, açıklığa kavuşturulmadığı düşüncesiyle / **hareket ederdi** ve genellikle sorularına gene kendisi cevap verir ve semineri hazırlayana, ‘Herhalde şunu anlatmak istiyorsunuz,’ diyerek durumu aydınlığa kavuştururdu. (s.138) (s.192) (s.242)
- Ben doğum sırasında, onun da hastaneye gelmesinden faydalanarak Mustafa’yı tepeden tırnağa / muayene ettirdim. (s.141)
- “Düşünmek, ilmî araştırmalar sonunda / **sabit olmuştur** ki, en çok enerji (kalori) sarf edilmesi icap eden fizikî bir olaydır. (s.143-s.144)
- Arkadaşı büyük bir proje işine / **ortak etmişti** onu ve iş büyük olduğu için adam çalıştırmak gerekmişti, bir yer tutmak zorunda kalmışlardı. (s.150)
- Dedem / **resim yapardı**, anneannem de eline aldığı her sazı çalabilirdi. (s.152)
- Balın içinde / **kaybolur** kaşık. (s.153) (s.192) (s.193) (s.193) (s.260)
- Yalnız Mustafa Hoca, bu konuda iyimser olmak için acele etmemeyi / tavsiye ediyor. (s.156) (s.266)
- “Türkçe metinlerde görülen en çok heceli kelime kullanma özelliğinin Türkçe’nin ‘Agglutinatif’ karakterinde arama / icap eder. (s.156) (s.169) (s.173) (s.197) (s.197) (s.199) (s.199) (s.208)
- ‘İnsanlarda bu düşünme tembelliği oldukça, bizim meslek daime / geçerli olacaktır.’ (s.157)
- İçgüdülerin geciktirilmesi ve aklın gelişmesi, ilim ve tekniğin doğmasına / **sebep olmuş**, hayat mücadelesinde insan, eksik beden kabiliyeti ve silahını aklı sayesinde temin ederek bugünkü seviyeye ulaşmıştır... (s.158) (s.210)

- Hikmet, bu âlemin olaylarına, onun üstüne çıkararak mütevazı bir şekilde bakmak, aralarındaki iç ahengi sezmek, aşk ile realitenin derinliğe / nüfuz etmektir. (s.159)

- Babam sadece bütün işlerini nasıl yapılacağını anlatırdı, bütün teorik esasları / izah ederdi. (s.159)

- “Kim / **iddia edebilir** ki bugün Einstein, Mevlâna’dan daha çok tabiat sırlarına erişmiştir?” (s.159) (s.212)

- Demirler, çerçeveye eşit hizada tutturulmamıştır, ikisi de çoğu zaman zaten eşit boyda değildir, marangoz birini çarpık / **monte etmiştir** filan. (s.160)

- Bu yüzden demirlere farklı kuvvetler / **tatbik eder**, öyle mi? (s.160) (s.189)

- Kısa bir deyimle, elektronun hem hızı, hem de yeri aynı kesinlikle tayin edilemez, buna tabiat / müsaade etmez. (s.164-s.165)

- “Her yerde damgaları var, / inkâr edilemez.” (s.166)

- Şunu da belirtmek yerinde olur ki, haberleşme tekniğinde, eğer sinyal sistemi kulak yerine göre hitap ederse, safrayı azaltarak bir kanaldan daha kısa zamanda daha çok haber göndermek / kabil olur. (s.169)

- Yalnız şu noktayı gözden uzak tutmamak gerekir: Ekonomik ve sosyal problemler, çok karışık ve girift durumlar / **arzedir**; eğer matematik bir terimle ifade etmek istersek, bu problemler çok parametrelidir. (s.173)

- Bu inceleme kongrede başarı kazanmış ve efsaneye göre, hoca tebliği okuduktan sonra kürsüden inerken ünlü mekanikçi Timoshenko onu sarılarak / tebrik etmiş. (s.175)

- Belki bir gün Yahya Kemal’in arzusu hakikat olur ve gemiler geçmeyen ummandaki besteleri duymak inşallah hepimize / nasip olur... (s.179)

- ‘Ben her öleni hayır ile anmak mecburiyetinde değilim,’ dersiniz, sükûta da mı / ihtiyar edemezsiniz? (s.182-s.183)

- Ayrıca herkesçe malûm olması gereken bu noktaları, sizin gibi çok yaş yaşamış bir zata hatırlatma mecburiyetinde kaldığım için eza duyduğumu / ilâve ederim. (s.182-s.183)

- Şu muhakkaktır ki erişmenin muayyen bir yolu yoktur, eskilerin dediklerine göre o yüksek ‘mefkûre’ye erişmenin yolu dünyada mevcut insanların

sayısı kadar olmak / **icabeder**, herkes kendi kudreti ve ihatası nisbetinde kavrar veya yakınında hisseder, bazıları ilim yolunu seçtikleri halde, bazıları da aşk yolunu tercih ederler. (s.183-s.184)

- “Hoca, düşünürken çoğu zaman karşısında onu dinleyen bir öğrenci kalabalığı olduğunu / hayal ederdi.” (s.184)

- “Tekrar ediyorum.” (s.184)

- “Zira / **takdir eder** ki doğruluk ve iyiliğin kaynağına ancak bu imanlı kimseler erişebilir.” (s.185)

- “Adama mırıldanıyolar: Nuru ziya seni aydınlatsın, / gayret et...” (s.186) (s.224)

- “**Ümit ederiz** / ki şu dakikaların ciddiyetini kavramış olmalısınız(herhalde), rehberler tekrar gelir: bunlar ‘akıl’ ve ‘vicdan’mış.” (s.186)

- “Neyse biraz daha / sabredelim.” (s.191)

- Mustafa’dan öyle öğrendik ki mevzuyu, inşallah hoca bunu sorar diye / dua ediyoruz. (s.195)

- Gauss gibi, Lagrange ya da Laplace gibi insanlar yaşıyor Avrupa’da, matematiğin büyük ihtilalleri / cereyan ediyor. (s.196)

- “Kurulan muazzam matematik yapıda bazı üzücü çatlakların müşahedesi riyaziyecileri korkutmuş, yapıyı daha fazla yükseltmeden temeli ıslah etmek lüzumu / hasıl olmuştu.” (s.199)

- “Modern matematik öğretilmeye başladı diye, günlük gazeteler bile / feryat ediyorlar.” (s.199)

- “Ama bak ne diyor bu arada: ‘Hatırladığıma göre İtalyan hükümeti kendisine bir nişan / tevcih etmişti.’” (s.207)

- “Rahmetli çok hoş sohbet idi, gerek hikâye ve gerekse bir iş alanında yaptığı konuşmalar bir cazibe varmış gibi dinleyenleri / **hayran eder**, sözleri ruh sıkıntısı vermez ve mütemadiyen sözleri büyük bir ilgi ile dinlenirdi.” (s.209)

- “Kendilerini ‘az gelişmiş’ saymayan insanlarımızın gelişmesine küçük bir ışıkla / katkıda bulunabiliriz.” (s.209)

- Bu notlar, düzgün bir el yazısıyla yazılmış ve / teksir edilmiş. (s.210)

- “Timoshenko, Mustafa Hoca’nın mukavemeti sevdirmeye çalıştığı sıralarda, konuyu / popülerize etmişti.” (s.211)

- Çünkü ‘Ders Notları’nın çok kısa bir zamanda tükenmesi ve bütün bahisleri içine alan derli toplu bir Mukavemet kitabına duyulan ihtiyaç, beni bir an önce eserin yayınlanmasına / sevk etti. (s.212)
- “Şöyle bir okudum, güldüm: Yahu sen de amma / **methetmişsin** kendini.” (s.214)
- Söylemeyi zait / **addediyorum**, ama esaslı düşünmeye çok vaktiniz vardır, her şeyden çok bunu yapmaya gücünüz vardır. (s.218)
- “Hoşgörü, bu alanlarda birçok gerçeği kesin olarak ortaya koymasına / engel olmuştur.” (s.220)
- Bir gün de bir fizik doçenti müzikle ilgili çalışmasını ‘üstad’a / takdim etmişti. (s.221)
- Aman hocam diyorlardı, şu dersin hocasına söyleyin de / **idare etsin** bizi, durmadan sınıfta bırakıyor. (s.221) (s.233) (s.234)
- Var olsun / ilmin sesi ve onun koruyucuları. (s.224) (s.267)
- “O sırada kapıdan çıkmakta olan başka birini, tanımadığım bir adamı / **işaret ettim** onlara.” (s.228)
- Her bilgin, yaptığı araştırmalar sırasında, çalışmalarını başkalarının anlayacağı şekilde / ifade edemez. (s.232)
- “Fakat böyle bir durum meydana gelince de, bundan benim gibi / rahatsız olmadı.” (s.234)
- Bu meselenin konuşulması bile Mustafa Hoca’yı / tedirgin ediyordu. (s.236)
- Bir gün Ankara’da, beğendiği bir gece lambasını antikacıdan alırken, bir saate yakın / pazarlık etmişti. (s.237)
- Futbolcuların ‘kondisyon’u için bu kadar para harcanırken, bizleri neden kötü kondisyona / mahkûm ediyorsunuz? (s.238)
- Evet bu kadar amatör çalışmamız yeter; biz de artık profesyonelliğimizi / **ilân etmeliyiz**, bir de orta yerde boy göstermeliyiz. (s.238) (s.239)
- Ayrıca belki bizler, yani sizlerin tanımadığı bilim takımı, arada bir Macarları 3-1, Rusları 2-0 yeniyoruz da kimsenin / **haberi** bile **olmuyordur**. (s.239)

• Benim gibi mahalli ligde oynayanların da belli etmeden ülkenin görünüşünü müspet istikamette değiştirdiğinden de / **haberdar olmalı** halkımız. (s.239)

• Bizim takımda şimdilik yalnız renk aşkıyla oynayanlar / tatmin olabilir. (s.239)

• Mustafa İnan'ın Maceraları / tefrika ediliyor. (s.240)

• “Herhalde bir şey yok diye / **teselli ediyordum** kendimi.” (s.243)

• “Ben, iyileşse bile, Mustafa'yı tekrar kontrol için getirmek gerektiğini düşünerek onu / teşvik ediyordum.” (s.243)

• Dert her yerde / eksik olmuyordu. (s.244)

• Kendisini kontrol için gelen doktoru / **imtihan etti** bir sabah: “Adınızın anlamını biliyor musunuz bakalım doktor, Schirmeyer?” (s.244)

• Sonra Mustafa İnan'a kan verildi, serum verildi; hiçbir şey / para etmiyordu. (s.246)

• “Ameliyat ettiler, / apseyi aldılar. Ateş gene düşmedi.” (s.247)

• “Telefonla Konsoloshaneyi aradım; fakat hoca ile temas / mümkün olmadı.” (s.249)

• “Fakültemizde profesör olarak çalıştığı 22 yıl boyunca, Teknik Mekanik ve Genel Mukavemet Kürsüsü'nün, yalnız Fakültemizin değil, Üniversitemizin en gelişmiş bir kürsüsü haline gelmesi için üstün gayretler / sarf etmiştir.” (s.252)

• Saygılarla, size sabır / niyaz ederim. (s.255)

• “5.8.1967 / vefat etmiştir.” (s.256)

• İşte delikanlı, ilkokul sıralarından başlayarak ‘kendi bacağından asılan koyun’ felsefesiyle yetiştirilenlere asla / itibar etmeyeceksin. (s.263) (s.265)

• Gerçekten ihtiyarlarımız bu haklarını çok / **istismar etmişlerdir**, kullanmışlardır. (s.266)

• İhtiyarlardan durmadan öğüt dinlemek de / sıkıcı olabilir. (s.266)

• Seninle tanıştığıma çok / **memnun oldum** delikanlı. (s.267)

• Çünkü biliniyor ki, Mustafa İnan bu ödülü aldıktan sonra, bilime daha da / yararlı olacaktır. (s.269)

4.1.1.1.1.2. Sıfat Tamlaması + Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

- Delikanlı eliyle / bir hareket yaptı. (s.12)
- Daha önce altı çocuğunu kaybeden Hüseyin Avni artık batıl itikatlardan medet umuyordu: Çocuk için / **hiçbir hazırlık yapılmamıştı** doğumdan önce. (s.16)
- Belki de bu yüzden tam sağlıklı / bir adam olamamıştı. (s.25)
- Mustafa İnan, hayır anlamında / **bir hareket yaptı** başıyla: Hayır. (s.45)
- “Mustafa yine / bazı basitleştirici tavsiyelerde bulunur.” (s.68)
- Riyaziye dersinin Mustafa ile rahmetli Çolak Salim arasında bir sohbet şeklinde geçmesi, Mustafa’nın bütün iyi niyetine ve öğretme yeteneğine rağmen, acaba / ne derece yararlı olmuştu? (s.80)
- Fakat ülkesinin bundan / ne yararı olacaktı? (s.91)
- “Mukavemette kesit hesaplarında da / **en iyi neticeyi veriyormuş** bu oran; kırışlerde filan.” (s.98)
- “Jale Hanım’la evlenmesi, Mustafa İnan’ın ailesi içinde / bir problem olmuştu.” (s.114)
- 1964 yılında Elastomekanikte Başlangıç Değerleri Metodu ve Taşıma Matrisi adlı kitabını yayımlayan Mustafa İnan, çözüm metodlarına / yeni bir katkıda bulunuyordu. (s.176)
- Aynı zamanda masonluk, dinler arasında / **bir tercih yapmaz** ve yine takdir eder ki yalnız ilim metodları ile bir dini değerine tercih etmek kabil değildir. (s.185)
- Üçü birlikte halının çevresinde / **üç yolculuk yapıyorlar**, adımlarının hepsi hesaplı. (s.186)
- “Hayır, şimdi daha çok hesap yapmalıyız, / **daha esaslı hesaplar yapmalıyız**, yani daha çok çalışmalıyız.” (s.235)
- “Evet bütün bunlar Mustafa’nın yaptıklarını değerlendirmek, yorumlamak için / bir vesile olsaydı.” (s.251)
- Mustafa Hoca öleli dört yıl olmuştu, bu ödülün ona / bir yararı olur muydu? (s.269)
- Bizim saflıkta direnmemizin / ne zararı olabilir? (s.269)

- Sonunun hüzünlü olduğunu söyleyebileceğimiz bu roman da, / onlar kadar sürükleyici olabilir. (s.269)

4.1.1.1.3. Belirtili İsim Tamlaması + Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

- “Canım belki bir insan da hayatında bir kere ‘paraya kıymet vermiyorum’ derken / sözünün eri olabilir.” (s.58)
- Jale Hanım Almanya’da okurken, Erenköy’deki evde herkes / Mustafa’nın ‘tiryakisi’ olmuştu. (s.111)
- Bir makalesinde Mustafa İnan soruyor: / “Akıl hareketlerimizin tek rehberi olabilir mi?” (s.158)

4.1.1.1.4. Belirtisiz İsim Tamlaması + Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

- “Belki böylece hayata dinç ve yıpranmamış bir kafayla atılırsın ve elektrik üretiminin artırılması konusunda ilginç tekliflerde bulunarak memleketinden / milletvekili adayı olursun.” (s.67)
- Kerim Bey bilimin Mühendis Mektebi’nde öğretilenden daha derin bir şey olduğunu sezmişti ve bu yüzden / matematik doktorası yapmıştı. (s.112)
- “Kim? Ben mi / bilim adamı olacağım?” (s.261)
- Sen okula gitmek için belki kilometrelerce yol teperken, onlar / **taksi abonesi oldular** ve iki adımlık okullarına sabahları evlerden toplanarak arabalarla götürdüler. (s.262)
- Bir gün öğrencilerin de senin kadar / **bilgi sahibi olur**, seni geçerler bile. (s.263)

4.1.1.1.1.5. Farsça Tamlama + Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

- Bu düşünceyi, Mühendis Mektebi'ni bitirinceye kadar sürdürdü ve İsviçre'de doktora yaparken de meselenin daha büyük ciddiyet kazandığını anladı: yani bu konuda uzun zaman / **'imal-i fikir' etmişti** Mustafa Bey. (s.104)

4.1.1.1.1.6. Edat Grubu + Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

- 1930 yıllarında ilk sarsıntı / **geçer gibi oldu**; bütün sakallıların filozof, bütün gözlüklülerin profesör olmadığı anlaşılmaya başladı. (s.76)
- Fakat Jale Hanım'ın umurunda değildi, genç kız başka şeylerle ilgileniyordu: "En çok ellerini beğenirdim Mustafa'nın. Uzun ve güzel parmakları vardır. Yazarken, kalem / kendi yürüyormuş gibi olurdu." (s.112)
- Her eşek / **sizin gibi olmaz** ya. (s.124)
- Heyecanlı öğrencisiyle biraz sohbet etti dekan Mustafa İnan, ona memleketin hâlinde bahsetti ve öğrenci de üzüntüsünü biraz / **unutur gibi oldu**, bir dekan kendisiyle sohbet ediyor diye de gururlandı. (s.182)
- Bir gün Ankara'da, beğendiği bir gece lambasını antikacıdan alırken, bir saate yakın pazarlık etmişti; kaç kere vazgeçip dükkândan / **çıkar gibi** yapmıştı. (s.237)
- Mustafa İnan koltuğunda, gözleri kapalı düşünüyordu, bu işle ilgili olanların yüzlerini / **görür gibi** oluyordu. (s.237)
- "Ne iyi olurdu; ama bizde 'eleştiri', 'deneme' gibi türlerin geleneği olmadığı için, tozdan dumandan her şey sisli bir perde arkasında / **kaybolmuş gibi** olacak." (s.258)

4.1.1.1.1.7. Kısaltma Grubu + Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

- Genç adama hafif alayla bakarak gülümsedi: "Belki nice Mustafa İnan'lar da bütün görünür ve görünmez kazaları atlattıkları halde, ne yapacaklarını bilemedikleri için / **damdan düşmekten** beter olmuşlardır." (s.25)

- Mösyö Nicot da tütünü Fransa'ya getirerek 'nikotin' denilen zehiri / **başımıza bela etmiş**, İranlılar 'şeftali'yi 'şeft-alû' yani semiz erik sanıyorlarmış. (s.167)

4.1.1.1.2. Asıl Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller

Asıl fiillerle kurulan birleşik fiil yapısındaki yüklemeler bu başlık altında verilmiştir.

Asıl fiiller ile kurulan birleşik fiil yapısındaki fiiller, anlamca kaynaşmış birleşik fiiller yani deyimlerdir. Deyimler kendi içerisinde bir diziliş hiyerarşisinde bulunurlar. Biz de asıl fiillerle kurulan birleşik fiilleri, ad ögesi ve fiil ögesinin birleşmelerine, kurdukları ilişkiye ve şekil yapılarına göre sınıflandırmayı uygun gördük. Bu sınıflandırma yapılırken Korkmaz'ın sınıflandırması esas alınmıştır.

Korkmaz, anlam kayması ile oluşmuş birleşik fiilleri şekil yapıları bakımından fiilden önceki ad ögesinin sayısına göre:

1. Tek ögeli kalıplaşmış birleşik fiiller,
2. İki ögeli kalıplaşmış birleşik fiiller,
3. Üç ögeli kalıplaşmış birleşik fiiller olarak üç ana başlığa ayırmış ve bu grupların ögelerinin birleşme özelliklerine göre de kendi içlerinde sınıflandırma yapmıştır (Korkmaz, 2017: 202).

4.1.1.1.2.1. Tek Ögeli Kalıplaşmış Birleşik Fiil Yapısındaki Yüklemeler

Tek bir isim ögesi ve fiilden oluşan kalıplaşmış birleşik fiil yapısındaki yüklemeler bu başlık altında verilmiş, 4 alt başlıktan oluşmuştur.

4.1.1.1.2.1.1. Özne + Fiil Kuruluşundaki Yüklemeler

- “Bu yüzden zor bir hayatı oldu, hep / **geçim sıkıntısı çekti**; gene de Malatya'daki ailesinin yanına dönmedi.” (s.23)
- Bir gün de duvardaki bir ilâna / takıldı gözü. (s.33) (s.46)
- Eve de / yardımını dokunur. (s.34)

- Kitap defter masrafı olmadığı için oğlanı okutmak pek pahalıya gelmiyor, ama ders çalışmayan bir çocuktan / ne hayır gelir? (s.39)
- Soluk yüzlü Mustafa İnan'ın canı sıkılıyordu. (s.41) (s.45)
- Bir süre taşın üstüne oturur, karşı kıyıda su çeken mavrayı (su dolabı) seyrederken / gözleri daldı. (s.42)
- O gün salonda / bir balo veriliyordu. (s.46)
- Bu takma ad birkaç ay tuttu, fakat Mustafa böyle şeylere kızmadığı için / **ona Kınca diye seslenmenin tadı kalmadı**, vazgeçildi bu lakaptan. (s.51)
- “Önce / düzen kurulmalı.” (s.66)
- “Herkes ansiklopedilerde dördüncü sınıf şairlere rastlıyor; yeteneksiz yazarlarla sık sık karşılaşılıyor, ama mekanik bilgini deyince / suratlar asılıyor.” (s.69)
- Her şeyden biraz bilmeye çok / önem veriliyordu. (s.75) (s.113) (s.155) (s.200)
- Yoksa bazı dostlara karşı da düşman sanılarak / savaş mı açılmıştır. (s.75)
- Tanzimat'tan beri ülkede / biraz karışık ve belirsiz bir savaş veriliyordu. (s.75)
- Sonunda, mesela 1933 yılında Darülfünun'un adı Üniversite olarak değiştirilince gene ithal malı bilime / ihtiyaç duyuldu. (s.76)
- Allaha Mustafa'nın / **aklı** para hesabına **ermiyordu** ve Mustafa Bey proje çizmekten de hoşlanmıyordu. (s.82)
- Mustafa eğer, ‘Kolaydır canım yapılabilir,’ derse, / ses çıkarılmazdı. (s.85)
- Böylece / sürekli işleyen bir düzen kurulmuştu. (s.101)
- İçim yanıyor, / içim sancıyor. (s.116)
- Sonrası çok hızlı geçti; uzun süren üzüntüler birden sona eriverdi; sonra nikah günü Taksim Belediye Gazinosu'nda yemek yenildi ve elbette birlikte / **resim de çektirildi**, fakat hepsi bu kadar. (s.118)
- Gelecekleri de parlak görünmüyor: Benim iki yıldır aynı elbiseyi giydiğimi görünce / moralleri bozuluyor. (s.126)
- Evet, teori ile pratik her zaman uyuşmuyor, yalnız betonarme hesabı yapmakla / para kazanılmıyor. (s.151)
- “Bu işlere babamdan çok / elim yatıyordu.” (s.159)

• Hikmet Binark, bütün resmî heyetlere Mustafa Hoca'ya aldıklarını anlatıyor: / “**Sözü çok geçiyordu.**” (s.230)

• “Demek ki şimdi bizlere / daha çok iş düşüyor.” (s.235)

• “Doktorların suratı asılmıştı.” (s.240)

• Daha önce Doktor Heilmayer'den / **randevu da alınmıştı.** (s.242)

• “Yahya Kemal ile içkide yarışsın diye gece / uykum kaçtı.” (s.243)

• Aynı gece / **ateşi durmadan yükseliyordu.** (s.248)

• “Hayır. Emekli Sandığı da öğrendi bu acı haberi; sonra sicil defterine / son kayıt düşüldü.” (s.257)

• “Ama sen başkasın: / **Mustafa'nın yardımı dokunabilir** sana.” (s.260)

• Önce ‘yabancı ülkelerin ülkemizdeki okulları’ denilen garip yaratığın binbir özenle yetiştirdiği gençlere / **için gider**, onlar bu kadar puanı nasıl tutturdu diye hüzünlenirsin. (s.262)

4.1.1.1.2. Nesne + Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

• Koridorların bittiği bir yerde, güneş gören camlı bir çıkıntıda, / tütünleri hep ceketinin dibine dökülen ucuz sigarasını içti. (s.12)

• Kaşlarını çatı: / “Ne zaman bilim desem, bu sözü hiç duymamış gibi bakıyorsun bana.” (s.13) (s.18) (s.59) (s.64) (s.270)

• Sonra / vazgeçti. (s.13) (s.51) (s.60) (s.131)

• “Ne yapacağıma / **karar vermedim** daha.” (s.13) (s.81) (s.103) (s.121) (s.161) (s.207) (s.242) (s.245)

• Adam toparlandı, “Buyrun hocam,” diyerek kalabalıkta onlara / yer açtı. (s.14)

• Daha önce altı çocuğunu kaybeden Hüseyin Avni artık batıl itikatlardan / medet umuyordu. (s.16)

• “Tabî, diye hemen / **karşılık verdi** gözlüklü profesör: “Hüseyin'in babası posta seyyarı değildi ki.” (s.16) (s.35) (s.43) (s.47) (s.56) (s.57) (s.64) (s.66) (s.68) (s.86) (s.98) (s.100) (s.110) (s.160) (s.187) (s.222) (s.231)

• Doğrusu geçim durumları da pek parlak değildi: kimse onların erkek çocukları öldüren kaderi kandırmak için böyle davrandıklarını / ileri süremezdi.” (s.16) (s.102) (s.146)

• “İşte belki de bu yüzden en yetenekli öğrencileri Mustafa İnan’ın çevresinde toplandı ve onun tatbikî mekanik dalında bir ‘ekol’ kurmasına / yol açtılar.” (s.21)

• “Öyleyse / bu fırsatı kaçırmayalım.” (s.21)

• Nitekim İstanbul’da Selimiye’de askerliğini yaparken telsiz telgrafta çalışmış ve bu gâvur icadını iyice öğrenmiş; telgraf maniplesinin yanında üniformasıyla bir de / ‘fotoğraf’ çektiymiş. (s.23) (s.61)

• Bu bez de / **sıkıntı veriyordu** küçük Mustafa’ya. (s.24)

• “Hastalıklar, kazalar / birbirini izliyordu.” (s.24)

• Oğlan çocuğumuz olduğunu gizlemek için (kimden?) kulağa takılan küpeler, hiç sevinmemiş gibi yapmalar... lohusa yatağına serdiğim kara battaniye bile / fayda vermedi. (s.24)

• Profesör, / **gözlerini** delikanlıya **dikti**: “Mustafa İnan o sırada ölseydi,” dedi. (s.25)

• “Dediğim gibi,” diye / **içini çekti** orta yaşlı profesör, “Çocukların sokaklarda koşacakları, çocukluklarını yaşayacakları günler değildi.” (s.27) (s.36) (s.55) (s.58) (s.85) (s.97) (s.114) (s.199) (s.260)

• Mustafa da zenginler gibi, / kadife koltukların tadını çıkarıyordu. (s.31)

• “Yazısında da / **bu kelimelerin altını çizmiş**, bir de ‘kurtuluş’un.” (s.33)

• “Yazısında da bu kelimelerin / **altını çizmiş**, bir de ‘kurtuluş’un.” (s.33)

• Sünnet düğünü günü / **haber verdim** onlara. (s.34) (s.59) (s.163)

• Çalışma odasında / yerlerini aldılar. (s.36) (s.147) (s.158) (s.208)

• Bu işten / heyecan duyuyordu. (s.37)

• “Öylesine / kaptırmışım kendimi.” (s.38)

• Ne var ki bu Mustafa da insanın içine / güven vermiyordu. (s.39)

• Sonunda babası onun da bir kere gitmesine / **izin verdi**, ama Mustafa gene sinemaya diye tutturunca sinirlendi. (s.40) (s.146) (s.184) (s.244)

- “Onun gibi sakin ve efendi biri böyle ortamda daha çok / dikkati çekiyordu.” (s.41)

- Mustafa İnan da, çalışkanlığı ve tavırlarıyla bütün hocaların sevgisini kazandığı ve bu yüzden okulda istediği gibi hareket edebildiği halde, muntazam olarak / bu nöbetleri tutardı.” (s.42)

- Yukarı sınıflarda okuyanlara da boş zamanlarında / ders veriyordu. (s.43) (s.48) (s.52) (s.71) (s.97) (s.102) (s.118) (s.120) (s.137) (s.213) (s.253)

- Leylî meccanî olunca bütün yatılılara / **sahip çıkmıştı** Mustafa Efendi; yoksa cebirci Muhittin insanın yakasına yapışıyor. (s.44)

- Üç beş gibi sayılarla oldu mu problemi çözüyor da işin içine ‘n’ girdi mi şaşıyor; bu ‘n’ yüzünden / okul hayatı kararmış.” (s.44)

- Artık serumla yaşıyordu; doktor, hemşireye / talimat vermişti. (s.45) (s.249)

- ‘Problemi sana nasıl anlatacağımı buldum Hüseyin,’ diye / **müjdeyi verirdi** bana.” (s.45)

- “Nöbetçi hemşireye talimat vermezseniz, yarın doktordan / iyi bir azar işitirsiniz.” (s.46)

- Kısacık notlar tutmuş / sadece; hafızasına güvendiğinden olacak. (s.47)

- “Böyle ukalâlara hemen / **haddini bildirir** kalabalık: Bu kuşlar arkadaşlık yuvasından atılır.” (s.49)

- “Onun için kimse ‘kuş’ ya da ‘inek’ görünmemeye çabalar: Aman çalıştığım anlaşılmasın, aman insanlığımıza / leke sürülmesin.” (s.49)

- Adana Lisesi’nde okurken, Mustafa İnan’a önceleri çok takıldılar, ona / adlar taktılar. (s.50) (s.50) (s.78)

- Onlara astronomi konusunda bir de / **konferans vermişti** okul salonunda. (s.53)

- Tedbir alınmıştı. (s.53) (s.54) (s.243)

- Mustafa şimdi romanlara / merak sarmıştı. (s.56)

- Ankara’da izcileri yatıracak yer bulunmadığı için, Öğretmen Okulu’nun bahçesine gerçek izciler gibi / kamp kurmuşlardı. (s.60)

- “O, benim yanımda yürürdü. Kamplarda herkese yardım eder, mazeretli olsun olmasın, / **sevdiklerinin nöbetini tutar**, bulaşıklarını yıkardı.” (s.60)

- Ben kendime / **söz verdim** daha ortaokulda okurken. (s.62) (s.142)
- Bu para meselesinde işin başında ve bir kereye mahsus olmak üzere / kati kararımı vermeliyim. (s.62)
- “İş arıyorsan / yanlış kapıyı çaldın.” (s.62)
- İnsanları bu yönleriyle değerlendirerek küçümseyenlere her yerde şiddetle / karşı çıkmazdı. (s.63) (s.98) (s.240) (s.267)
- Profesör / yüzünü buruşturdu. (s.65) (s.83) (s.237)
- “Akıllı olduğu için hayata atıldıktan sonra da, ikide birde hocaya uğrar ve şu hesap nasıl olacak, bu hesap nasıl yapılacak diye / **bedava akıl danışır**, Mustafa’ya parasız teknik müşavirlik yaptırırmış.” (s.67)
- “Şimdi sana gerçekten / çok kısa bir yol göstereceğim.” (s.68)
- Bir gün öğretmenleri yaramazlık yapan sınıfa / bir ceza vermiş. (s.69)
- “Beklenen Gauss / meyve vermedi” (s.69)
- Divan edebiyatına da / merak salmıştı. (s.71) (s.215) (s.267)
- Bütün sene boyunca Mustafa anlattı, biz de / not tuttuk. (s.73) (s.76) (s.125) (s.185)
- Sınıfta dersleri dinlerken hemen hiç not tutmadığı için, Mustafa’nın bu özelliği / hocaların ilgisini çekmişti. (s.73)
- Bu arada eski kelimeler de / **yara ahyordu**, ortadan kalkıyordu. (s.74)
- İki taraf da / ağır zayıat veriyordu. (s.74)
- Saçı ve sakalı uzun olan –biraz uzun tabii- şairler filozof sanılıyordu: tarih, dil, sosyoloji gibi konularda biraz fikri olanlar –ya da fikri varmış gibi görünenler- bilgin olarak / saygı görüyordu. (s.75)
- Sıhhati, taraveti ve sabahın zihin açıklığı ile bir, bir buçuk saat derslere / göz atardı. (s.78)
- “Bizler akşamları normal etüt saatleri sonunda / yataktanenin yolunu tutardık.” (s.78)
- “Yeter ki buna efsaneleşen kişi buna / hak kazansın.” (s.79) (s.79)
- “Hep verilenle yetindiğimiz için, bunun ötesini merak eden kafaların varlığına alışmakta / güçlük çekiyoruz.” (s.79)

- Çocuklar harıl harıl not tutmaktan dersi dinlemeye / **fırsat bulamıyorlardı** genellikle. (s.80)
- Fakat öğrencilerin dilekçesi / bir yankı uyandırmadı. (s.81)
- İnşaat şirketinin müdür muavini mühendis Bedri Ölçer'in deyimiyle Mustafa Bey, "Tereddütler içinde / sıkıntı çekiyordu." (s.81)
- "Talebe de böyle anlamıyorsa..." demekten / kendini alamamıştı. (s.81)
- Belki / bir ipucu verebilirim. (s.64)
- Ben kahkaha ile gülerken o, durumdan müteessir görünüyor ve / sesini çıkarmıyordu. (s.82)
- O, gayet sakin, bana / şu cevabı verdi. (s.82)
- Her hafta sonu Namık (Sılay) ile birlikte / **soluğu** orada **alıyorlardı**. (s.83)
- Nedim'in içki düşkünlüğünden / örnekler veriyordu. (s.83) (s.147)
- "Onlarla aynı zamanda arkadaş olduğu için, talebenin neyi bilip neyi bilmediğini kolayca anlıyordu, gerçeklere / sırt çevirmiyordu." (s.85)
- Mustafa İnan 'antika' hocaların dünyasına yeni bir hava getirecekti, kendini kabul ettirecekti; çünkü çevresinin hemen / **ilgisini çekiyordu**, çünkü sevimliydi. (s.86)
- Avrupa'da bu ders nasıl okutuluyor?" sorusuna, biraz düşündükten sonra / şu karşılığı vermişti. (s.86)
- Mustafa Bey gibi yetenekli bir arkadaştan bir şeyler öğrenebileceklerini sezdikleri için yıllardır / onun peşini bırakmıyorlardı. (s.87) (s.122)
- Mustafa İnan'ın hocaları da efendi insanlardı, öğrencilerde / saygı uyandırıyorlardı. (s.87)
- Orada kalsaydı, İsviçreli hocalarının da inandığı gibi, dünyanın bir iki büyük mekanikçisi arasında / yer alabilirdi. (s.91) (s.100)
- Ne var ki, belki her şeyin biraz görünüşü değişiyordu; ama ithal malı bir gelenek kurma çabaları çoğu zaman / hazin sonuçlar veriyordu. (s.93)
- "Sen buna, bugün biraz modası geçmiş gibi görünen / 'milliyetçilik' adını takabilirsin." (s.94)
- Profesör güldü: "Bana içinden / **kuşku duyuyorsun** herhalde; her sözümden sonra 'aman dikkat' diyorsun." (s.95) (s.225)

- Mustafa İnan'ın sözü geçiyor / sık sık; 'rahmetli' her konuda 'fikir sahibi' olduğu için, onun fikirlerini hatırlıyorlar durmadan. (s.97)
- Ragıp ve Namık gibi, sınıfın kuvvetlilerine / **başvurmuş** ve Yaşar'a haddinin bildirilmesini talep etmiş. (s.99) (s.128) (s.221) (s.261)
- “Yaşar (rahmetli) / özür diledi.” (s.99)
- “O kadar bağıırıyordu ki sonunda dayanamadım, / bir yumruk attım.” (s.99)
- Fakat cebir hocası (p-I) neden (pn-I) ile kabili taksimdir diye sorunca / **en ilginç karşılığı** Mustafa **vermişti**. (s.100)
- “Ama ben gene başka sefer / onun hatırını kıramazdım.” (s.102)
- “Ben de bu işte / hapı yuttum.” (s.103)
- Jale Hanım yolda Bulgaristan'dan / **telgraf çekti**, ama döndükten bir hafta sonra geldi telgraf. (s.110)
- “Konu bizim durumumuza yaklaşıncı ben ustalıkla başka şeylerden / söz açardım.” (s.111) (s.229)
- “Mustafa çok / **sigara içerdi** de; kafasını toparlasın, bize ders vermeye devam edebilsin diye sigarayı, onun koynundan almaya çalışırdım.” (s.112) (s.139) (s.141) (s.142) (s.142) (s.143)
- Kerim Erim de, Mustafa İnan gibi / mühendislik eğitimi görmüştü. (s.112)
- İmtihanalarda bile Jale Hanım'dan / kopya çekiyormuş. (s.112) (s.180)
- Profesörle birlikte / yemek yiyorlardı. (s.113) (s.118) (s.219) (s.227) (s.245) (s.248)
- “İstersen onu daha yakından tanıdıktan sonra / verelim bu kararı.” (s.113)
- Mustafa Bey bir yandan Mühendis Mektebi'nde muallim muavinliği yapıyor, bir yandan da lise öğrencilerine / matematik dersleri veriyordu. (s.114)
- Fakat böyle olmasa dahi hasretten ve ıstıraptan / bir çeşit zevk duymaktayım. (s.115)
- Hava bozdu, benimle beraber / matem tutuyor. (s.117)
- O kadar tatlı acılar çektim / ki tarif edemem. (s.117)
- Memleketteki cari seremonileri yerine getirmek için / uygun fırsat kolluyorum. (s.118)

- Karısı da ona / **cesaret verdi** ve genç adam müteahhit olmak yerine profesör olmayı seçti ve bu kararından bir yıl sonra, 1945 yılında profesörlüğe atandı. (s.119)

- Kendini para kazanmak zorunda hissedenlere her zaman / anlayış göstermişti. (s.123) (s.227)

- Sonunda Haydarpaşa Numune Hastanesi'nde tanıdık doktor bulundu, kendilerine bu konuda / teminat verildi. (s.123)

- Ben de antika meraklısıyım gardaş, bak / arkeoloji müzesi müdürü Aziz Ogan'ın kızını aldım. (s.125)

- Bazen de, hocanın sanki hiç işi yokmuş gibi, onu çağırıp / akıl sorarlardı. (s.134)

- 1945 yılında profesör olunca, / Teknik Mekanik Kürsüsü'nün temelini attı. (s.137)

- Annemden / cesaret almış. (s.142)

- Kimse Fuzulî'den, Baki'den, Nedim'den ve daha birçoklarından Mustafa Hoca gibi / yerinde örnekler veremiyordu. (s.145)

- Buna / 'mektepten memlekete dönüş' adını vermişlerdi. (s.146)

- Nükte ve mizahta da aşırılığa kaçılmazmış: "Üstad bir aşırılık gördü mü, hemen toplantıya / son verirdi." (s.147)

- "Toplantılara katılanların belirttiğine göre, 'kırıcı olmadığı için, kibar olduğu için, hep nikbinliğe müteveccih olduğu için' / kimsenin de huzurunu kaçırmıyordu." (s.148)

- Eski öğrencileri, hocanın kendilerini yemeğe çağırmasından ve yemekten sonra da onlarla sohbet etmesinden / gurur duyuyorlardı. (s.149)

- "Türkçe metinlerdeki bu ortalama değer, dünya dilleri arasında benzer ortalamaların üst seviyesini göstermesi bakımından çok / ilgi çekicidir." (s.156) (s.267)

- "İş pratiğe dökülünce yalnız bize / **emir verirdi** ve bu emirlerin uygulanmasında küçük bir aksaklık olunca da sinirlenirdi." (s.159)

- "Onun aklından geçenleri sezemediğimiz için boyuna / azar işitirdik." (s.159)

- "Merak ettiği sonsuz konuda sürekli / notlar almış." (s.163) (s.215)

- “Bu din, herhalde evrensel özellikleri yüzünden / **ilgisini** çekmiş **Mustafa’nın.**” (s.164)
- Bir yandan / **kumar oynuyor**, bir yandan da ekmek dilimlerinin arasına koydurduğu söğüş etleri yiyordu. (s.166)
- İnsanlar ne kadar bilirse, ‘tolerans’a da o kadar fazla / yer verecekler. (s.167)
- Fakat bir kürsüde birden fazla bilim olabilir ve genel kurullarda parmak sayısı hesabı birden / önem kazanır. (s.177)
- Bakarsın kendin bile anlamadan biraz ilerici olmuşsundur: evrakın aylarca Bakanlıkta beklemiştir, bilim için / ne acılar çekmişsindir. (s.177)
- ‘Profesörlük takdim tezi’ni yazalı yıllar geçmiş, artık ne doktora, ne tez, ne de kitap yazma engeli var önünde; bundan sonra olsa olsa öğrencilere ders kitabı yazabilirsin, maddi durumunu düzeltirsin ve profesörler yapı kooperatifine girerek / yıllardır yorulan kafanı dinleyebilirsin. (s.178)
 - Düşülür bir hayale, / zevk alınır. (s.178-s.179)
 - Derin bir oh mu çektiler? (s.180)
 - “Mevcut dinler birbiri üstünde ‘sulta’ kurmaya kalkıyor; bilim adamı böyle baskı kuvvetlerine / boyun eğemez.” (s.185)
 - “Masonluk, bir dine salık, yani kendini adayan kimseye / **kıymet verir**; zira takdir eder ki doğruluk ve iyiliğin kaynağına ancak bu imanlı kimseler erişebilir.” (s.185)
 - “Görüyor musun? Mustafa için her şeyin aslını, esasını merak ediyordu derken / **beylik bir söz ediyorduk** sanki.” (s.192)
 - Ben kendi hesabıma burada / **birçok şeyin sıkıntısını çektim** önceleri. (s.195)
 - **Seminersizliğin** bile sıkıntısını çektim. (s.195)
 - “Geleneğe inanmıyorsa, o zaman bakarsın Batılılar ne yapıyor, / şöyle bir göz gezdirirsin.” (s.197-s.198)
 - Bir senatör de Mustafa Hoca’nın sevdiği Karadenizli fıkrasını uzun uzun anlatıyor, onun hakkında yazdığı bir mektupta; fıkra, yazının yarısından fazla / yer tutmuş. (s.207)

- “Hocayı daha duyarlı benzetmelerle ananlar da var: ‘Yeşil bir vadi gibi / huzur verirdi.’” (s.208)
- Biraz / **kulağını büktüm**; gidip de sakın oralarda kalıverme ha, dedim. (s.214)
- Sonunda politika, ilme / **el atıyor**: Hitler, Musolini, Franko sistemleri, Nazizm, Faşizm, Frankoizm. (s.215) (s.224)
- Hak yoluna hizmet için / fırsat kolluyor. (s.215)
- Sonra soruşturmayı dikkatle okudu Mustafa İnan: Kendisine gene / **saygı gösteriyorlar**, fakat güvenmiyorlar. (s.216)
- Mustafa İnan kurullarda pek konuşmazdı, çünkü boş konuşmayı sevmezdi; ancak mesele, içinden çıkılmaz bir duruma gelince / söz alırdı. (s.222)
- Ben ona / akıl verdim. (s.227)
- “Çok yorgunum Hikmet,” diye / **dert yanmış**, “artık bütün dersleri kürsüde arkadaşlara bırakacağım.” (s.230)
- “İsviçre’deyken, doktora öğrenciliği günlerinde / **küçük bir kaza geçirmiş** ve hastaneye kaldırılmış.” (s.231)
- “İstanbul Teknik Üniversitesi’ne en iyi öğrencilerin girmesi de Mustafa Hoca’nın kurduğu ekolde kendisine / çok yarar sağlamıştır.” (s.232)
- Borçtan çok korktuğum halde gün geldi asistanlarımdan / **borç aldım**, bugün ben de borçluyum. (s.237)
- Evet bu kadar amatör çalışmamız yeter; biz de artık profesyonelliğimizi ilân etmeliyiz, bir de orta yerde / boy göstermeliyiz. (s.238-s.239)
- Yabancı teknisyenler bizim projelerimizi hazırlıyor diye, bizde hiç mühendis yok mu diye / kıyamet koparmıyor muyuz? (s.240)
- Jale bu kadar didinirken ben Avrupalara gidip / keyif çatamam. (s.241)
- Canım ne olur, bir kere de sözünün eri olma, bir kere de sana iltimas yapılmasına / gözünü yumamaz mısın? (s.241)
- Fakat ne birbirine karşı olan doktorlar, ne de birleşip yaptıkları konsültasyonlar / bir sonuç veriyordu. (s.242)
- Koşuşup duruyordu; bu Frengistan’da insana acısıyla / **baş başa kalma fırsatını** bile **vermiyorlardı**, üzülecek vakit bile bırakmıyorlardı. (s.249)

- Bu arada Jale İnan çarşıdan kefen yerine geçecek bir bez / satın aldı. (s.249)
- “Onun gülümsemesini tanıyanlar bana bu bakımdan / hak vereceklerdir.” (s.251)
- “Bu bilim dalında açtığı derslerle Teknik Üniversite, bu alanda çağdaş dünya üniversiteleriyle beraber gelişmiş ve dış ülkelerde başarı kazanan Teknik Üniversite öğrencilerinin pek çoğu bu bilim dalından olmuşlar ve üniversitemize / çok haklı bir itibar kazandırmışlardır.” (s.253-s.254)
- “Şimdi Mustafa İnan’la uğraşacak yerde Newton’un hayatını okusaydık diye / iç geçiriyoruz.” (s.260)
- “Mustafa, insanımızı öğrenmek için / **çok çaba harcadı**, vakit bulup düşüncelerini yazsaydı kim bilir ne ilginç olurdu.” (s.260)
- Profesör kızdı: “Kaç gündür boşuna mı / **nefes tüketiyoruz** yani?” (s.261)
- Giriş imtihanlarında her gün başka bir okul sırasında sıcakta / ter döktüler. (s.262)
- Onların durumunu endişeyle bahçeden izleyen büyüklerine / **el salladılar** kaygısız. (s.263)
- Ve hiçbir zaman düzen bozukluğunu / mazeret göstermeyeceksin. (s.264)
- Yaptıklarını beğenmeyen bir kimsenin başkalarına nasıl / yararı dokunur? (s.264)

4.1.1.2.1.3. Yer Tamlayıcısı + Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

- “Kalabalık görünce kılığın düzgünse yaklaşacaksın, / içeri girebilirsin.” (s.12)
- “Ben Mustafa İnan’ı birilerine anlatacak olsam bu törenle / başlamazdım söze.” (s.15)
- Belki heyecan daha büyüktü; çünkü Hüseyin Avni Bey’in karısı Rabia Hanım, bir oğlan çocuk / dünyaya getirmişti. (s.15)
- “Efendim?” diye / **kendine geldi** delikanlı. (s.17) (s.25) (s.25) (s.171) (s.237) (s.246) (s.247)

- Yeter ki sen benim sözlerimi / **ciddiye al**; çünkü her şeyi hemen öğrenemezsin. (s.18) (s.98) (s.123) (s.141)
- “Birçok doktora ve araştırma konusu bu konuşmaların sonunda / ortaya **çıktı.**” (s.19) (s.70) (s.75) (s.100) (s.114) (s.189) (s.193) (s.212) (s.236)
- “Bu yüzden olacak, mekanikte matematiğin önemi / üzerinde dururdu.” (s.19)
- “Mustafa’yı düşündüm de; onun konuları nasıl ilgi çekici bir biçimde sunduğu / aklıma geldi.” (s.20) (s.28) (s.75) (s.91) (s.143) (s.259)
- “İstersen meseleyi en baştan / ele alalım.” (s.21) (s.68) (s.165) (s.172) (s.237)
- ‘Ben Mustafa İnan, Hüseyin ve Rabia’nın oğlu olarak 2 Nisan 1911’de Adana – Türkiye’de / dünyaya geldim.’ (s.22) (s.23)
- İşte bütün çabalar / bir işe yaramadı. (s.24) (s.160) (s.266)
- Komşular / ağıt yakar gibi feryat eden annenin yardımına koştular. (s.25)
- Batılı bilginleri / **kendi hallerine bırakalım** da gelelim bize. (s.29)
- Öğrendiklerini hemen arkadaşlarına anlatıyordu, / **içinden** öyle **geliyordu.** (s.37) (s.114)
- Newton, Genel Çekim Kanunu’nu bulmak için Kepler Kanunlarından / yola çıkmıştı. (s.38) (s.71) (s.210)
- Kış günlerinde ‘Siptilli’ denilen sebze çarşısında çamur kalınlığı beş santime düşünce, burası rahatlıkla gezilecek bir yer / haline gelirdi. (s.41)
- Leylî meccanî olunca bütün yatılılara sahip çıkmıştı Mustafa Efendi; yoksa cebirci Muhittin / insanın yakasına yapışıyordu. (s.44)
- “Çocukluğumda bir eczanede çıraklık yapmışım da, oradan / kalmış aklımda.” (s.46) (s.46) (s.47)
- Evin geçimine yardım etmek için yaptığı eczacı çıraklığı yıllarca önce gene Avrupa’da bulunduğu sırada, Zürih’te doktorasını yaparken, gene olmadık bir yerde / işine yaramıştı. (s.46)
- “Şu iki milleti aynı bayrak altında toplayabilseydik, belki biz de bilim savaşında bazı toprakları / ele geçirebilirdik.” (s.49)
- Bu sırra ermişti. (s.54)
- “Buna rağmen / başkalarının yardımına koşardı.” (s.60)

• Vatan-millet-sakarya bir edebiyat haline gelmemiřti; / daha herkes sözünün eriydi. (s.60)

• İşte / ayağa kalktı. (s.63) (s.107) (s.137) (s.171) (s.240)

• İşte gene taşralı olduğumu / yüzüme vuracak? (s.64)

• Mustafa İnan biraz geç gelmişti, / arkada kalmıştı. (s.64)

• Bu eski kafalı hocalarla / başa çıkabilir miydi? (s.81)

• “Anlar da, genellikle / işine gelmez.” (s.66)

• Mustafa inan 1931 yılında Mühendis Mektebi’ne ve / bilim hizmetine girdi. (s.68)

• Yoksa babası gibi, / **gönüllü askerliği sırasında öğrenilen mors alfabesinin peşine takılırdı** insan ve posta seyyarı olarak istasyonlar arasında dönüp dururdu. (s.71) (s.141)

• Tabiatı matematik bir düzen vardı; ‘Riyaziyeci Mustafa’ da bu düzenin sırlarını çözebilmek için uzak Adana’nın tozlu ve sıcak yolları / geride bırakmıştı. (s.71) (s.225)

• Eski yazı da bir çırpıda / **ortadan kalkmamıştı** tabii. (s.74) (s.74)

• Her gün yüzlerce yeni kelime / **ortaya atılıyor**, bir gün önce ortaya atılmış olan yüzlerce kelime siliniyordu. (s.74) (s.75)

• Her telden çalışıyorlardı. (s.75)

• Dertli bir gününde gene, “Şu bahiste takıldım Mustafa,” diye bir arkadaşı / yakasına yapışmıştı. (s.78)

• Sonra gülümsedi: “Daha doğrusu bir an için / **Mustafa’nın yerine koydum** kendimi.” (s.80)

• Tek parti dönemi yaşanıyordu; öğrenci kısmına / pek yüz vermeye gelmezdi. (s.81)

• Elbette / **serbest hayata atılırdı**, zengin olurdu. (s.82)

• Kara tahtada tebeşirin bıraktığı beyaz izlerden ibaret bilgilerden pek bir şey anla mayan öğrenciler, halden anlamayan hocalar tarafından durmadan / sınıfta bırakılıyordu. (s.84) (s.221) (s.265)

• Mesela biraz gevşek ve nazımızın geçtiği hocaların yazılı imtihanında sordukları sual, o anda / Mustafa’nın süzgecinden geçirilirdi. (s.85)

- Her söze atılmıyordu. (s.86)
- Mustafa İnan çevresine baktıkça, / sonraları kendisini çok düşündüren ‘düşünme tembelliği’ meselesinin farkına varıyordu. (s.87)
- Her iki taraf da / işin kolayına kaçıyordu. (s.87)
- “Ülkede bilimsel gelenek yaratmak gibi bir işe girişiyordu.” (s.90)
- Düşük tansiyonlar, çabuk yorulmalar / göz önünde tutulabilirdi. (s.90)
- “Milletini sevmek de ancak onun için durmadan üzölmek / anlamına geliyor.” (s.95)
- Üstelik bu sınıf, giriş imtihanına katılan 860 kişi içinden elenen 56 öğrenciden / **meydana geliyormuş** ve bunların hepsi tam not olan 20 üzerinden en az 13 alarak imtihanı kazanmışlar. (s.96) (s.150) (s.154) (s.192) (s.192)
- “Adam hemen / yere serildi.” (s.99)
- Onlar 1938 yılında yedi asistan ve yedi hoca ile bugünkü Teknik Üniversite’nin çekirdeğini / meydana getiriyorlarmış. (s.101) (s.193)
- “Gandi’ye benzer bir tarafım yoktu, ama ‘ağam’ öyle münasip gördüğü için bu lakap benim de / hoşuma giderdi.” (s.102) (s.116) (s.134) (s.141)
- “Mustafa / **araya girdi** ve bu hadisenin onun muzipliğı ile olduğı anlaşıldı.” (s.103)
- Türkoloji sertifikası alacakmış ve Adanalı öğretmenden öğrendiğı ‘ıştikak’ sayesinde üniversite hocalarını bile / hayrette bırakmış. (s.109)
- “Mustafa gene ordan burdan konuştu, / mevzuya girmedi.” (s.111)
- Dün de tren istasyonunda / ortada kaldım. (s.115)
- Sonrası çok hızlı geçti; uzun süren üzüntüler birden / sona eriverdi. (s.118)
- Sonra ‘Talebe anlamaz’ adlı korkunç silahla / dikilirlerdi karşısına. (s.127)
- Ne yazık ki, o yıllar da / geride kalmıştı. (s.129)
- Herkes / kendi derdine düşmüştü. (s.129)
- “Kontrol bu şekilde tarif edildikten sonra, ‘nefis kontrolü’ meselesini / ele alabiliriz.” (s.130) (s.149)
- İyi bir ‘Mukavemet’ hocası olarak Mustafa İnan, dış kuvvetler kadar, iç kuvvetleri de / hesaba katıyordu. (s.132)

- “Zihnini belirli bir temerküze erişerek uygun halini iktisap eder. İşte o zaman hisler tamamıyla / hüküm altına alınabilir.” (s.135)
- Fakat memur çocukları ilkokulu ‘Sultani’nin ilk kısmında okudukları için, bu fark daha çok ortaokulda / meydana çıkardı.” (s.136)
- “Semineri hazırlayana, ‘Herhalde şunu anlatmak istiyorsunuz,’ diyerek durumu / aydınlığa kavuştururdu.” (s.138)
- “Paniğe kapıldım.” (s.141)
- Hele Selimname’yi okurken Üstad bile / **kendinden geçmiş** ve “Of öldüm,” demiş. (s.147)
- Son araştırmalar ve çalışmalar tabiat kanunlarındaki belirli ve kesin olma niteliğinden / **kuşkuya düşürmüştü** bizleri. (s.164)
- Diploma; Yunancada iki kere katlanmış / **anlamına geliyor**, defter de aynı dilde ‘diphtheria’ yani yüzülmüş hayvan derisinin değişik bir biçimi, difteri hastalığı da derinin iltihabıymış. (s.166)
- Kelimelerin köklerini öğrenmek bile bir sürü boş inancı, yanlış anlaşılmayı / ortadan kaldıracaktır. (s.167)
- “Evet, ‘omos’ / aynı anlama geliyor.” (s.168)
- Yok canım, hocanın cezalandırılmasını filan istemiyorlardı, böyle bir şey / akıllarından bile geçmemişti. (s.172)
- Biz de zamanında profesörün çantasını taşımıştık, paltosunu tutmuştuk, kitaplarını, makalelerini / temize çekmiştik. (s.178)
- Çeşitli söylentiler dolaşıyor, kürsünün üst katına çıkıyormuş, oradan kâğıtları bırakıyormuş, ilk düşen kâğıtlar / **sınıfta kalıyormuş**, hayır ilk düşenler geçiyormuş. (s.181)
- “Bunlar hafızana öyle bir yerleşir ki, günün birinde haksızlıkları ortadan kaldırmak için belki / harekete bile geçersin.” (s.181)
- Mustafa İnan gülümsemiş: “Olmaz, / **iddiaya filan girmem**, çünkü bu ahlâksızlık olur; seni aldatmış olurum iddiaya girersem.” (s.182)
- Ama iyi oldu Remzi, bak İsviçre’de benim işime / yarıyor. (s.195)
- “Geleneğe inanmıyorsa, o zaman bakarsın Batılılar ne yapıyor, şöyle bir göz gezdirirsin; sonra da / **işin ucundan**, küçük bir ucundan **tutarsın** ve başlarsın denklemleri yazmaya.” (s.197-s.198)

- “Geleneğe inanmıyorsa, o zaman bakarsın Batılılar ne yapıyor, şöyle bir göz gezdirirsin; sonra da / **işin** ucundan, **küçük bir ucundan tutarsın** ve başlarsın denklemleri yazmaya.” (s.197-s.198)

- Kerim Erim öldüğü zaman hazırladığı inceleme yazısında modern matematiğin durumunu / gözden geçiriyor. (s.199)

- Mühendis Mektebi’nden bir arkadaşı da Mustafa İnan hakkında gönderilen yazılan sanki okumuş gibi, bunların çoğunun ortak özelliğini / dile getiriyor. (s.207)

- Mukavemetin matematik temellerinin belirlenmesine verilen önem, kitabın her bölümünde / göze çarpar. (s.210)

- “Ona bir mektup yazdım ve dedim ki: Amerika’ya gittin, her şeyde / **hazıra kondun** oğlum; dul bir kadınla evlenmiş oldun yani, işin bizimki kadar zor değil.” (s.214)

- Bir yıl önce rektörlüğü / sona ermiş. (s.225)

- Sonra hemen / yatağa düştü. (s.237) (s.240)

- Benim gibi, ilimle uğraşan bir insan, ülkemizdeki başka ilim adamlarını nasıl / hiçe sayar? (s.240)

- Üstelik bu ev yüzünden, istemediğim halde, / bir sürü borca girdim. (s.241)

- “Sonra da hemen, beni aldatıyorlar diye / kuşkuya kapılıyordum.” (s.246)

- Mustafa Hoca’nın arkadaşları, öğrencileri, tanıdıkları törende / bir araya geldiler. (s.250)

- Bu işin içinden çıkılamazdı. (s.251)

- “Olur mu öyle şey. Belki sen olmasaydın / **bu işe hiç girilmezdi.**” (s.258)

- “Çünkü hocayı tanıyanlar bugüne kadar ondan muhakkak yararlanmışlardır ya da yararlanmamışlarsa onlar için bir şey yapmak / gelmez elimizden.” (s.259)

- “Erdal İnönü’nün dediği gibi, her şeyden önce sanatçı olması gereken bilim adamları eski korkuları yüzünden / renksiz kokusuz bir kalabalık haline geliyorlar.” (s.261)

- Oysa sen, kimseler anlamasın diye yıllarca duyulmaz bir sesle derste konuşmuşsun, görülmez bir yazıyla tahtaya yazmışsın; hepsi / boşa gider. (s.263)

- İşte bu durum ve şartlar altında bile her zaman amacının olduğunu / gözden kaçırmamalısın. (s.264)
- Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu’nun bilim kurulu, / **bu ödülün Mustafa Hoca’ya verilmesi gerektiği kararına hemen varmadı mı?** (s.268)

4.1.1.1.2.1.4. Zarf + Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

- “Mustafa doğduğu zaman, sadece iki kız / sağ kalmıştı.” (s.23)
- Mustafa’nın düşüşünden kendini / sorumlu tutuyordu. (s.25)
- Trenden yorgun argın inen Hüseyin Avni, oğlunu yalandan paylardı: “Gene mi / uykusuz kaldın?” (s.27)
- Rabia Hanım yoksul evinde / erkeksiz ve parasız kalmıştı. (s.27)
- Mustafa İnan gibi zayıf bünyeli olan Newton da çocukluğunda arkadaşlarının oyunlarından / uzak durmuştu. (s.38)
- Babasının huysuzluklarını / hoş görmeliydi. (s.43)
- “Neyse birden bu kadar / ileri gitmeyelim.” (s.47) (s.85)
- İple çektik / soruları (s.53)
- “Mustafa ağabeyle / sarılıp öpüştük.” (s.54)
- Belki Adana’nın havası sarı benizli delikanlıya / iyi gelmiyordu. (s.59)
- “Sonunda razı oldu; fakat ancak bir hafta sonra Fen Fakültesi dekanı beye giderek Mustafa’nın diplomasını / geri aldık.” (s.62)
- Savaşlar yüzünden zaten / geç kalmıştı. (s.63)
- Üstelik güzel konuşuyordu ve mantığı kuvvetli olduğu için / boş konuşmuyordu. (s.86)
- “Zannedersen bizim Mustafa onu incelemiş. Beş taksim yediyi daha / uygun bulmuş.” (s.98)
- “Bir arkadaşlık,” diyerek sözü / **kısa kesiyordu** Mustafa. (s.104)
- “Mustafa bu konuda / benden de ileri giderdi.” (s.114)
- Bildiklerine yalnız kendisi sahip olmak gibi bir hırsıla / yanıp tutuşmuyordu. (s.128)

- Onları, yani Mustafa'yı tanıdıklarını sananları / **memnun edemeyeceğiz gibi geliyor** bana.” (s.135)
- Onun bu durumuna üzülyordu hepsi; ama fırsat düşünce de onun bu hamaratlığından yararlanmaktan / geri kalmıyorlardı. (s.137)
- “Liseden beri edebiyatla, sanatla, felsefeyle istediği kadar uğraşmadığı halde, Mustafa'nın ‘müktesebat’ı sohbetlere / **yetip artıyordu** bile.” (s.146)
- “İlim tarihi bize göstermiştir ki, basit ve sarîh fikir, daima muğlak ve karışık fikre / galip gelmiştir.” (s.155)
- Dilin asıl çetin tarafı olan ‘mânâ’ cephesi, şimdilik bu incelemelerden / uzak tutulmaktadır. (s.155)
- “Propagandaya kapılmak, Goebbels'in dediği gibi, kendi yerine düşünecek, meseleleri halledecek birini bulmanın rahatlığından / ileri gelir.” (s.157)
- Yoksa hepinizi / ‘kaldırıp atmalı’ mı? (s.161) (s.161) (s.209)
- Şu Avrupalılara, haklı da olsa, ne kadar kızılırsa kızılsın, onların ateşe taptıklarını / ileri sürebilir miyiz? (s.167)
- “Bu meclislerde kibernetikten filan söz açmak pek / uygun düşmüyordu.” (s.188)
- Belki yeni bir şey yapan herkes, meselâ bir romancı da / **böyle yazar gibi geliyor** bana. (s.217)
- Bizim doktorlarımız da / onlarınkinden aşağı kalmaz. (s.240)
- Bunu Almanya'daki doktorlara Jale Hanım'ın söylemesini / daha uygun görmüşlerdi. (s.242)
- Memleketimizin bilim hayatı büyük bir varlığından / yoksun kalmıştır. (s.255) (s.259)
- Gerekince öfkelenebilirsiniz, haksızlığa / karşı çıkabilirsiniz. (s.266)
- Böylelerine karşı bazen ben bile / **çaresiz kalırdım**, onları ben bile kurtaramazdım. (s.267)

4.1.1.1.2.2. İki Ögeli Kalıplaşmış Birleşik Fiil Yapısındaki Yüklemler

İsim ögesi iki kelimedenden oluşan kalıplaşmış birleşik fiil yapısındaki yüklemler bu başlık altında verilmiş, 4 alt başlıktan oluşmuştur.

4.1.1.1.2.2.1. Özne + Yer Tamlayıcısı + Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

- Cumhuriyetin ilk yıllarıydı, daha / söz ayağa düşmemişti. (s.60)
- O zaman / Jale Hanım'ın aklı başına geldi. (s.249)

4.1.1.1.2.2.2. Nesne + Yer Tamlayıcısı + Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

- Annesi bütün kirli çamaşırları bulmak için / **evin altını üstüne getirirdi**, ortalık kirli çamaşırdan geçilmezdi. (s.24)

4.1.1.1.2.2.3. Yer Tamlayıcısı + Belirtisiz Nesne + Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

- Çocuğun yaraları dikildi, sarıldı; ne var ki Mustafa kendine gelemiyordu, / hayatından ümit kesilmişti. (s.25)
- “Biz de tabî o zamanlar / meteliğe kurşun atıyoruz.” (s.142)

4.1.1.1.2.2.4. Zarf + Zarf + Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

- “Çünkü şimdiye kadar her meseleyi / çok ince eleyip sık dokuyamıyorduk.” (s.235)

4.1.1.2. Sıfat-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller

Sıfat-fiil + fiil kuruluşundaki birleşik fiil yapısındaki yüklemler bu başlık altında verilmiştir.

4.1.1.2.1. “-mAz” Ekli Sıfat-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

- “Okulu bitirmek ve hayata atılmak ve insan gibi yaşama şartlarına kavuşmaktan başka bir şey / düşünemez olmuşlardı.” (s.94)

- Öğrenim yılları uzadıkça böyle elle tutulur isteklerken başka bir şey / düşünülemez oluyordu. (s.122)

4.1.1.2.2. “-mİş” Ekli Sıfat-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

- Olmaz, benim için lâzım olmayan bir sürü şey / öğrenmiş olurum. (s.126) (s.205)
- Sonunda doktora öğrencisi vaziyeti / **kurtarmış olurdu**, ama bu arada kendi durumunu da anladığı için, daha fazla kalamazdı hocanın yanında. (s.138)
- “‘Darısı başıma’ mı? Hayır. ‘Darısı (ilâcı) başıma’. Saçı dökülenler için / söylenmiş olacak.” (s.168)
- Mustafa İnan gülümsemiş: “Olmaz, iddiaya filan girmem, çünkü bu ahlâksızlık olur; seni / **aldatmış olurum** iddiaya girersem.” (s.182)
- “‘Öleni hayır ile anınız’ sözünü herhalde / duymuş olacaksınız.” (s.182-s.183)
- “Ümit ederiz ki şu dakikaların ciddiyetini / **kavramış olmalısınız**(herhalde), rehberler tekrar gelir: bunlar ‘akıl’ ve ‘vicdan’mış.” (s.186)
- Kendini ‘üstad’ olarak tanıtmaktan / utanmış olacak. (s.187)
- “İnsanların sabrını ölçelim; sen de deney tavşanımız olarak bilime ilk hizmetini / **yapmış olursun** böylece.” (s.189)
- Mustafa’dan öyle öğrendik ki mevzuu, inşallah hoca bunu sorar diye dua ediyoruz; fakat ne yazık ki boşuna / **çalışmış olduk**, hoca imtihanda gene sormadı. (s.195)
- “Bu yazdıklarımın hiçbir şey ifade etmeyeceğini çok iyi bildiğim halde, kendisine beslediğim saygıyı tekrarlamak ve örnek insan Mustafa’nın aziz hatırasını bir daha anmak için bu satırları / yazmış bulunuyorum.” (s.207)
- “Ona bir mektup yazdım ve dedim ki: Amerika’ya gittin, her şeyde hazırda kondun oğlum; dul bir kadınla / **evlenmiş oldun** yani, işin bizimki kadar zor değil.” (s.214)
- Bu Alman Yahudi göçmenin oğlu, ırkının evrensel özelliklerini / sezmiş olmalı. (s.215)

- “Paşa, Mustafa İnan’ı çok / **sevmiş olmalı** ki, ayrılırken, ona sordu: ‘Sen hangi mevzuda ders veriyorsun?’” (s.230)
- “Bence bütün bunlar bir oyun olsaydı; insanları sarsmak, harekete getirmek için sadece bir oyun / **düzenlemiş olsaydı** Mustafa.” (s.251)
- “Gene çelenkler olsaydı, konuşmalar yapılsaydı; fakat Mustafa / ölmemiş olsaydı.” (s.251)
- “Meselâ Cahit Arf da / **gelmiş olsaydı**; çoğu insana anlatamadığı düşüncelerini, duygularını ona söyleseydi Mustafa Bey, ona dertlerinden yakınsaydı.” (s.252)
- Öğrenciliğinde hocalar seni yanlarına bile / **yaklaştırmamış olabilirler**; sen bütün öğrencilerinle arkadaş olmayı dene. (s.266)

4.1.1.2.3. “-AcAk” Ekli Sıfat-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

- Bir gün, toplantının kurallarını iyi bilmeyen bir ‘müptedi’, Üstad’a bir şey / **soracak olmuş** ve Üstad da yüzünü buruşturarak yanındakine dönmüş ve “Kim bu?” diye sormuştur. (s.146)

4.1.1.2.4. “-DIk, -DUk” Ekli Sıfat-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

- “Şimdi biraz da Batı’ya özenip, ‘Şurasını beğenmedim, şurasını da sevmedim’ diye eleştiri taklitleri / yaptığımız oluyor.” (s.258-s.259)

4.1.1.2.5. Sıfat-Fiil Grubu + Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

- “Divan edebiyatından söz etmezse, onun önemli bir yanını / **ihmal etmiş oluruz** bence.” (s.32)
- “Önemli olan, / **geri dönmeyi göze alamayacağımız kadar yol gitmiş olmaktır** bu konuda.” (s.35)
- “İnsan sonra ‘bu ne işime yaracayacak?’ diye düşünmekten, uğraştığı konulara / aklını veremez olur.” (s.35)
- Bence Mustafa’nın hayatını yazarlarsa / çok iyi etmiş olurlar. (s.72)

- Kendi kabiliyetlerini durmadan kaybeden milletlerin, seviye farkını kapatmaları hiçbir zaman beklenemez, dolayısıyla de dünya barışına / hizmet edilmiş olamaz. (s.93)

- Fikri Santur Hoca, tahtayı, resim yapar gibi doldururdu ve kompozisyonunu bitirince de elinden tebeşiri bırakırdı ve tam o sırada / zil çalmış olurdu. (s.124)

- Bazı şeyler de / hiç olmamış olsaydı. (s.251)

- “Seninle / ülkemizde hiç denenmemiş bir işe girişmiş bulunuyoruz.” (s.258)

4.1.1.3. İsim-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller

İsim-fiil + fiil kuruluşundaki birleşik fiil yapısındaki yüklemeler bu başlık altında verilmiştir.

4.1.1.3.1. “-mAyA başla-” Kuruluşundaki Yüklemeler

- “Sonunda Mustafa İnan gerçek doçent oldu; ama şartları görünüşte pek değişmedi: asistanlarıyla birlikte oturduğu küçük ‘Mekanik Odası’nda / çalışmaya başladı.” (s.18) (s.98)

- “Bir yandan da üniversitede ilk seminerleri / düzenlemeye başladı.” (s.18)

- Sünnet düğünü günü haber verdim onlara; annem / ağlamaya başladı. (s.34) (s.143)

- Bu yüzden, baştan aşağı pekiyi dolu karnesini de babasına / **göstermemeye başladı** Mustafa İnan. (s.43)

- Eve de roman / **getirmeye başlamıştı**, ama kız kardeşi Güzide’ye vermiyordu. (s.56)

- Erkekler bizde belirli bir yaştan, yani elli yaşlarından sonra çevrelerindeki / harcamaya başlarlar. (s.56)

- Herkesle birlikte / **aramaya başladı** bu parlak öğrenciyi: “Kardeşim Adanalı Mustafa siz misiniz?” (s.64)

- Birlikte çalışırken, bir süre sonra Mustafa İnan, konuyu arkadaşlarına / anlatmaya başlıyordu. (s.71) (s.101) (s.103) (s.134) (s.163) (s.221) (s.247)
- 1930 yıllarında ilk sarsıntı geçer gibi oldu; bütün sakallıların filozof, bütün gözlüklülerin profesör olmadığı / anlaşılmaya başladı. (s.76) (s.76) (s.251)
- Oysa, Mustafa İnan'ı daha okul sıralarında / efsaneleştirmeye başlamışlardı. (s.76)
- Bir gün Mustafa Efendi tahtaya kalktığı sırada, o ana kadar bulutların arkasında gizlenen güneş birdenbire ortalığı / aydınlatmaya başlamıştı. (s.76)
- Derste not tutmadığı için deftere alışık olmayan Mustafa Bey, bir çizgili defter satın alarak ve Almancada çok kullanılan cümleleri alt alta yazarak / ezberlemeye başlamıştı. (s.84)
- Oysa Tanzimat'la birlikte varlığına inandığı 'büyük gelenek' önemli sarsıntılar / geçirmeye başlamıştı. (s.93)
- Bu yüzden öğrencileriyle fazla uğraşmadı ve onlar da derslere / gelmemeye başladılar. (s.102)
- "Adanalı arkadaşım ile ikimiz hafta sonları Mustafa'dan matematik dersleri / almaya başladık." (s.108)
- Belki de Jale Ogan, ilk ders aldığı günlerden itibaren Adanalı öğrenciyi / **sevmeğe başlamıştı.** (s.112)
- "Mustafa bu konuda benden de ileri giderdi: seninle konuşmakla kalmazdı, oturur hemen seni üniversiteye / hazırlamaya başladılar..." (s.114)
- Soba, yanlış kurulduğu için / **tütmeye başlamıştı** ve borulardan eşyanın üstüne zifir akıyordu. (s.119)
- Hastaneden çıkınca bebek için karyola alacak para olmadığı için, küçük Hüseyin bir sepette / büyütölmeye başladı. (s.124)
- Mustafa Hoca evden getirdiği yemek tasını masasının gözüne yerleştirdi, çekmecesinden çıkardığı küçük kâğıt parçalarına yazılmış notlara bakarak / düşünmeye başladı. (s.125) (s.185) (s.200) (s.208) (s.224) (s.226)
- Herkes hocanın konferanslarına, seminerlerine / koşmaya başladı. (s.128)
- "Mekanik denilen bilim dalı, nedense bu kürsünün başına Mustafa Hoca geçtikten sonra birdenbire ve baş döndürücü bir hızla / ilerlemeye başladı." (s.128)

• Belki de geçim yükü hocayı yoruyor diye düşünüyorlardı asistanları; çünkü dışardan iş almayı sevmeyen Mustafa İnan, bilirkişilik / yapmaya başlamıştı. (s.139)

- Mustafa İnan da / endişelenmeye başlamıştı. (s.139)
- “Ben hemen evden fırladım, / başladım koşmaya.” (s.141)
- “Benden de izin koparınca / başladı içmeye.” (s.142)
- “Ben / **yalvarmaya**, acıklı şeyler söylemeye **başladım**.” (s.142-s.143)
- “Ben yalvarmaya, acıklı şeyler / söylemeye başladım.” (s.142-s.143)

(s.208)

• Yıllar sonra, Mustafa İnan da kendi evinde toplantılar / düzenlemeye başladı. (s.148)

- Büronun son zamanlarında, ayda bir / uğramaya başlamıştı. (s.151)
- Birden bütün öğrenciler hep bir ağızdan / konuşmaya başladı. (s.171)

(s.208) (s.208)

• “Son mısradan başlayarak yukarı doğru / **okumaya başlamış** aynı şiiri.” (s.180)

• Üniversitede öyle kolay değildi onunla başa çıkmak; dekar olunca herkesi öyle bir / **çalıştırmaya başlamıştı** ki, özellikle memurların canı çıkıyordu. (s.180)

• Bir yıl sonra da (1937) Malatyalı Hacı Müminlerden 1327 (1911) doğumlu yüksek inşaat mühendisi Mustafa İnan, Zürich’in Eidgenössischen Technischen Hochschule’sinde bunları / öğrenmeye başlamıştı. (s.194)

• “Sonra da işin ucundan, küçük bir ucundan tutarsın ve / başlarsın denklemleri yazmaya.” (s.197-s.198) (s.209)

• Mekanik profesörü Sacit Tameroğlu’na göre, son çıkan mukavemet kitapları da yavaş yavaş Mustafa İnan’ın sistematüğini / uygulamaya başlamışlar. (s.211)

• 1965 yılında kitabın ilk şekli ofsette basılarak öğrenci notları şeklinde ortaya çıkınca, 500 tane basılan ve 16 liraya satılan kitap üç günde tükendi ve hemen karaborsaya düşerek, öğrenciler arasında 55 liraya / satılmaya başladı. (s.212)

• Mustafa İnan, okumakta olduğu kitaptan başını kaldırdı, önündeki kâğıda bilmece gibi kısa notlarını / yazmaya başladı. (s.215)

- İlk doktorayı yaptırdıktan sonra birçok asistan, doktoraları konusunda ona / danışmaya başlamıştı. (s.218)
- Profesör olduğu yıl ek görev olarak Makine Fakültesi'nde mukavemet / okutmaya başlamıştı. (s.225)
- “Yıllar geçtikçe bu yorgunluğu arttı, biraz çekimser / davranmaya başladı.” (s.228)
- “Yıllar geçtikçe bu yorgunluğu arttı, biraz çekimser davranmaya başladı: ‘Aman çok hızlı gitmeyin, aman acele ederek bütün işleri bozmayın,’ / demeye başladı.” (s.228)
- “Geceleri ateşi kırka kadar çıkınca / sayıklamaya başlıyordu.” (s.247)
- Hastane idaresinden ertesi sabah ‘bir zamanlar Mustafa İnan olan’ varlık daha yatağından alınıp götürülmeden, Jale Hanım’ın kucağına faturalar / yağmaya başlamıştı. (s.248-s.249)
- İnsan onları dinledikten sonra çoğu zaman kendi aklını daha çok / beğenmeye başlar. (s.266)

4.1.1.3.1.1. Birleşik Fiil + “-mAyA başla-” Kuruluşundaki Yüklemler

- O günden sonra Mustafa Bey diye / **hitap etmeye başladı** Mustafa Efendi'ye Kerim Bey. (s.73)
- Okulda ilk olarak Almanca kursu açıldığı zaman Mustafa da / **devam etmeye başladı**, sonra İngilizce kursuna yazıldı. (s.84)
- Mühendisler için gerekli olan matematiğin ötesine geçmiş, iki ya da üç boyutlu uzay yerine, ‘n’ boyutlu uzaydan / söz etmeye başlamıştı. (s.113) (s.127)
- Artık zor yıllar / **geride kalmaya başlamıştı** ve Mustafa Hoca'nın yüzü yorgun görünüyordu. (s.139)

4.1.1.3.2. “-mAk iste-” Kuruluşundaki Yüklemler

- Listelerin başı kalabalıktı, karanlık koridorda hafifçe itişen insanların arasına / karışmak istemedi. (s.11)

- Hayır canım, öyle değildi: yani / **demek istiyordu** ki, hangi fakülteye girmeli? (s.13) (s.18) (s.18) (s.25) (s.54) (s.67) (s.156) (s.171) (s.189)
- “Ne dersin, dört yüz puvanı filan geçersen, bu asık suratlı bilim ailesine / katılmak ister misin?” (s.13)
- Oysa Mustafa İnan yeni bir hava / **getirmek istiyordu**: kürsüler kurulsun, araştırmalar yapılsın istiyordu.” (s.18) (s.191)
- Profesör güldü: “Ne bekliyordun yani? Yarım saatte koca Mustafa İnan’ı / öğrenmek mi istiyordun?” (s.19) (s.76) (s.182-s.183) (s.260)
- Sabahın ilk ışıklarıyla birlikte yerinden kalktı, uyku sersemi biraz / dolaşmak istedi. (s.24)
- Rabia Hanım kocasından / saklamak istiyordu! (s.25)
- Mustafa da bir gün sinemaya / gitmek istemişti. (s.40)
- Hiç olmazsa oğlunu bir kere olsun / göndermek istemişti. (s.43)
- Sonra bir süre Giritli cebir hocasının dili dönmediği için, Mustafa İnan'a 'Mustayfendi' demesinden / yararlanmak istediler. (s.51)
- Ben kurtulmak için bahçedeki okalıptüs ağacına / tutunmak istiyorum. (s.54)
- Uzak diyarlardan gelmiş bu “hemşerim” ile biraz / **eğlenmek istiyordu** anlaşılan. (s.62)
- Onun anlayacağı dille / konuşmak istedi. (s.63) (s.110) (s.138)
- Deneyip başaracağını / **göstermek istemişti** sadece; sözünün eri olduğunu göstermek istemişti.” (s.65) (s.65) (s.140)
- Sınırlı imkânlardan / uzaklaşmak istiyordu. (s.71) (s.118)
- Oysa çok yönlü bir öğrenciydi Mustafa Bey; kendini bilimin hizmetine verdiği gibi, edebiyatla da / **uğraşmak istiyordu**, durmadan okumak istiyordu. (s.73) (s.226)
- Oysa çok yönlü bir öğrenciydi Mustafa Bey; kendini bilimin hizmetine verdiği gibi, edebiyatla da uğraşmak istiyordu, durmadan / okumak istiyordu. (s.73) (s.114)
- Okul bahçesinin duvarından atlayarak geceleri tiyatroya / kaçmak istiyordu. (s.74)

- Belki onu efsaneleştirerek bir bakıma / **kurtulmak istiyoruz** böyle değişik insanlardan. (s.79) (s.137)
- Şantiyelerde toza dumana / karışmak istemiyordu. (s.83)
- Hele yaratıcı, araştırmacı düşünce için çok yorulmak gerekiyordu; belki sağlam kafa sağlam vücutta bulunuyordu, ama galiba sağlam vücutlar, Mustafa Bey'in nahif bedeni kadar / **yorulmak istemiyordu**, ya da bu sözde bir eksiklik vardı. (s.88)
- “Çünkü Mustafa İnan, onlardan çok daha derinlere doğru / **yayılmak istiyordu** aslında.” (s.90)
- “Artık, eli yüzü düzgün bir ‘hayat arkadaşı’ bularak düzenli bir hayat / sürmek istiyorlardı.” (s.94)
- Jale Hanım da acaba neden arkadaşını kovalayarak paketi elinden / **kapmak** istiyordu. (s.112)
- Bugün belki durgun halimden başka şeyler anladın veya / anlamak istedin. (s.115)
- Herkesten önce bilim dünyasında bir yıldız gibi / parlamak ister. (s.128)
- Hepsi başka bir akıntıya kaptırmıştı kendini: kimi zengin bir müteahhit olup paraya / **hükmetmek istiyordu**, kimi de büyük bir masanın gerisine kurulup oradan herkese emir vermek sevdasında idi. (s.134)
- Oysa Mustafa İnan, bütün ciddiyetiyle / anlatmak istiyordu. (s.135)
- “Hem de büyük ve erişilmesi güç bir hoca oldu; yani başka insanların kafasına girmek, onları / **değiştirmek**, doğru bildiği biçimlere sokmak **istiyordu**.” (s.137)
- “Yeniden / yaratmak istiyordu.” (s.137)
- “Tatbiki mekanik dalında en iyi gençleri çevresine / **toplamak istiyordu** ve iyi olmayanlardan hemen kurtulmak istiyordu.” (s.137)
- “Tatbiki mekanik dalında en iyi gençleri çevresine toplamak istiyordu ve iyi olmayanlardan hemen / kurtulmak istiyordu.” (s.137)
- “Mustafa tartışmayı sevmezdi. İnsanlara bir şeyler / öğretmek istiyordu.” (s.138)
- Hayalindeki öğrencileri karşısına aldı, onlara biraz başka dersler / vermek istedi. (s.144)

- Toplantılara devamlı olarak katılan bir profesörün anlattığına göre, ‘mazinin ve tarihimizin iyi ve güzel taraflarını / **sevmek** ve mazi ile tarihi mümkün olduğu kadar devam ettirmek’ **istiyorlardı.** (s.146)

- Hoca, genç yardımcılarını hayata, toplum hayatına / alıştırmak istiyordu. (s.149)

- Ben yeni şeyler / yapmak istiyordum. (s.152) (s.246)

- “Mesleğimizin esaslı umdelerinden biri olan ‘tolerans’ üzerinde bütün cepheleriyle geniş bir araştırmaya / girmek istemiyorum...” (s.164)

- “Manevi âlem için önemli olan bu dünya görüşünün canlı olmayan âlem için de benzer şekilde düşünülebileceğini / **göstermek** ve bu suretle de toleransın evrensel bir anlayış tarzı olduğu sonucuna varmak **istiyoruz.**” (s.164)

- “Manevi âlem için önemli olan bu dünya görüşünün canlı olmayan âlem için de benzer şekilde düşünülebileceğini göstermek ve bu suretle de toleransın evrensel bir anlayış tarzı olduğu sonucuna / varmak istiyoruz.” (s.164) (s.235)

- O zamanlar henüz Mustafa Hoca’nın derslerini dinlememiş olduğu için, Alman Kültür Merkezi’nde ‘Düşünme Sanatı’ diye bir konferans vereceğini duyunca da bu fırsatı / kaçırmak istememiş. (s.169)

- Şair de her şeyi / **konuşturmak istiyor**; geçmişin kaybolmasına gönlü razı değil. (s.178-s.179)

- “Yalnız, bir ilim çatısı altında ve nezih bir topluluk huzurunda bu yakışıksız davranışınız dolayısıyla bilmeniz gereken bazı hususları / açıklamak **isterim.**” (s.182-s.183)

- “Başkalarını zemmederek kendini guya yükseltmeye çalışmanın hiçbir zaman muteber olmayan sakim ve ucuz bir ‘şark’ âdeti olduğunu / belirtmek isterim.” (s.182-s.183) (s.225)

- Bu adam Londra’da bir avukatlık firmasının şefidir ve iki yıldan beri M... (mason) / olmak istemektedir. (s.187) (s.187) (s.209) (s.228) (s.236)

- “Ama Mustafa işin esasıyla ilgiliydi; Cahit Arf’ın dediği gibi uğraştığı problemlere ‘Matematik bir elbise’ / giydirmek istiyordu.” (s.188)

- “Allahtan artık bizde de Mustafa gibi düşünenler çıkıyor: İş başından alıyorlar, kendilerine göre metodlar bulup geliştiriyorlar; kendilerine göre bir gelenek / kurmak istiyorlar.” (s.198) (s.209)

- Bununla beraber eksiklerin olmadığı da iddia edilemez; fakat düzeltme ve düzenleme işi üzerinde daha fazla / durmak istemedim. (s.212)
- “Ben de Oppenheimer gibi her alanda dal budak / salmak isterdim.” (s.214)
- Fransızca şiir yazıyor. (Ben de / yazmak isterdim.) (s.214)
- Hoca da sevdiği öğrencisi Mustafa İnan’ı / **gücendirmek istemedi**; biraz söylendi, biraz homurdandı, ama sonunda bu öğrenciyi hem de 20 üzerinden 9 alan herkesi birden geçirdi. (s.221-s.222) (s.226)
- Fakat 27 Mayıs Devrimi birçok girişimi / **gerçekleştirmek istiyordu**, bilim adamlarına da çok ihtiyaç vardı. (s.228)
- İdareciliği bırakmıştı, hocalığı da / bırakmak istiyordu. (s.230)
- “Meselâ beni Yahya Kemal çevresine / tanıtmak istemezdi.” (s.234)
- “İnsanları / tanımak istiyordu.” (s.235) (s.260)
- “Bu nedenle insanların ilgi alanlarına giren her şeyi / bilmek istiyordu.” (s.235) (s.235)
- Artık rahat çalışabileceği bir yerde kendi başına buyruk / yaşamak istiyordu. (s.236) (s.248)
- “Kitabın ikinci cildini de bir an önce / bitirmek istiyorum.” (s.240) (s.246)
- Mustafa İnan, Fransa’ya / **geçmek**, Kolmar ve dolaylarındaki Fransız köylerini gezmek **istedi**. (s.245)
- Mustafa İnan, Fransa’ya geçmek, Kolmar ve dolaylarındaki Fransız köylerini / gezmek istedi. (s.245)
- Hayır, hemen hastaneye / dönmek istiyordu. (s.245) (s.246)
- Hayatı boyunca kendi ülkesinde yaşamak isterdi Mustafa İnan ve herhalde kendi ülkesinde / ölmek isterdi. (s.248)
- Çünkü Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu bilim adamı / **yetiştirmek istiyordu**, bu adı taşıyan bir kuruluşu bile vardı. (s.269)
- Size göre kusur sayılan bazı yanlarımızı / korumak istiyoruz. (s.269)
- Biz bu çeşit kusurlarımızı / düzeltmek istemiyoruz. (s.269)

4.1.1.3.2.1. Birleşik Fiil + “-mAk iste-” Kuruluşundaki Yüklemler

• Profesör güldü: “Bir de demek isteyecek miydin? Bunu ben teklif ettim; yani seni / **rahatsız etmek**, yani bilime karşı bir ilgi uyandırmak **istiyorum** sende.” (s.18)

• Ne yapayım, sizlere / **yük olmak istemiyorum**; kitaplar da pahalı. (s.39)

• Fakat boş / söz etmek istemiyordu. (s.59)

• Yüzyıllarca kendi haline bırakılmış taşranın kaderine / **karşı gelmek istiyordu** Mustafa, şivesini ve özelliklerini kaybetmeden. (s.71)

• Mühendislik bir ‘iş’ti ve Mustafa İnan / işadamı olmak istemiyordu. (s.82)

• “Artık, eli yüzü düzgün bir ‘hayat arkadaşı’ bularak düzenli bir hayat sürmek istiyorlardı; daha fazla / ziyan olmak istemiyorlardı.” (s.94)

• “Önce matematikten, fizikten filan / imtihan etmek istemiş.” (s.98)

• Mustafa Bey de / doktora yapmak istiyordu. (s.112)

• Mustafa İnan’ın eniştesi Nedim Kozacıoğlu gene / **yardım etmek istedi** onlara. (s.119)

• Evet Mustafa İnan, kendi yerini ve inandığı kavramları “sarih” olarak / tayin etmek istiyordu. (s.130)

• Hoş sohbet ve ölçülü Mustafa Bey, bir kere, neden hislerini / hüküm altına almak istesin? (s.135)

• Toplantılara devamlı olarak katılan bir profesörün anlattığına göre, ‘mazinin ve tarihimizin iyi ve güzel taraflarını sevmek ve mazi ile tarihi mümkün olduğu kadar / devam ettirmek’ istiyorlardı. (s.146)

• Doğu ile Batı’yi, kendilerine göre / ‘meczetmek’ istiyorlardı. (s.146)

• Musiki ve mimarîyi tam olarak / **muhafaza etmek** ve Batı’nın –onlar Garp diyorlardı- metodlarını alarak bunları memleket meselelerine tatbik etmek **istiyorlardı**. (s.146)

• Musiki ve mimarîyi tam olarak muhafaza etmek ve Batı’nın –onlar Garp diyorlardı- metodlarını alarak bunları memleket meselelerine / tatbik etmek istiyorlardı. (s.146)

• Mustafa İnan ‘yuvarlak tanımları’ pek sevmezdi. Onları hemen / açıklığa kavuşturmak isterdi. (s.173)

- Aşikârdır ki bu programlı ve maksatlı gidişin 'kevni fesad' (olduran ve öldüren) bir saniini (yaratıcısını) ve bir nâzımını (düzenleyicisini) / tasavvur etmek isteriz. (s.183)

- Üstelik memleketimde benden önce neler yapılmış olduğunu da bir kaleme / **kestirip atmak istemem** doğrusu. (s.196)

- “Son periyot olarak, içinde bulunduğumuz asrın ilk yarısında başlayan ve merhum Kerim Erim tarafından memleketimize getirilen modern matematik ruhundan / bahsetmek isterim.” (s.198)

- Mustafa İnan da kimseyi / tedirgin etmek istemiyordu. (s.222)

- “Anlaşılan, fıkralarıyla / meşhur olmak istemiyordu.” (s.231)

- “Fakat onların çoğu, Mustafa gibi, içe dünyalarını başkalarına / **tecrit etmek isterler**, bu dünyalarını adeta başkalarından kıskanırlar.” (s.233)

- Bu sözü sanki hiç / ağızlarına almak istemiyorlardır. (s.240)

- “Mustafa’ya bu yazıyı Sadi Belger, yıllarca önce yazıp / hediye etmek istemiş.” (s.256)

4.1.1.3.2.2. Belirtili İsim Tamlaması + “-mAk iste-” Kuruluşundaki Yüklemler

- Hem de büyük ve erişilmesi güç bir hoca oldu; yani / **başka insanların kafasına girmek**, onları değiştirmek, doğru bildiği biçimlere sokmak **istiyordu**. (s.137)

4.1.1.3.2.3. Sıfat Tamlaması + “-mAk iste-” Kuruluşundaki Yüklemler

- Profesör güldü: “Bir de demek isteyecek miydin? Bunu ben teklif ettim; yani seni rahatsız etmek, yani / **bilime karşı bir ilgi uyandırmak istiyorum** sende.” (s.18)

- “Hem de büyük ve erişilmesi güç bir hoca oldu; yani başka insanların kafasına girmek, onları değiştirmek, / doğru bildiği biçimlere sokmak istiyordu.” (s.137)

4.1.1.3.3. “-mAyA çalış-” Kuruluşundaki Yüklemler

- Başını uzattı, içeri / bakmaya çalıştı. (s.12)
- Hüseyin Bey ‘le Rabia Hanım sevinçlerini / **gizlemeye çalışıyorlardı** ayrıca. (s.15) (s.220)
- “Meselâ ben şimdi sana bilim adamı olmanın yararlarını açıklamaya çalışırken, belki de küçük çapta bir ‘ekol’ / **kurmaya çalışıyorum**, ne dersin?” (s.17)
- “İnsanların yaşantılarında dedikodunun ötesinde bir şeyler / **bulmaya çalışmalıyız**, değil mi?” (s.18) (s.191)
- Bununla birlikte Mustafa’ya savaşın ağırlığını / duyurmamaya çalıştılar. (s.26)
- “Yok canım. Mustafa’yı / tanımaya çalışmıyor muyuz?” (s.32)
- Profesör güldü: “Mekanik romanı. Elde ettiğimiz bütün bilgileri roman kazanı içinde kaynatarak yenir yutulur duruma / getirmeye çalışacağız.” (s.50)
- Mustafa kendini küçümseyerek süzenlere derdini / anlatmaya çalıştı. (s.63) (s.268)
- Her konuda değişik görüşlerle ortaya çıkarak, her konuda bir şeyler / yapmaya çalışıyorlardı. (s.75) (s.152) (s.259) (s.261)
- “Talebe, sağa sola boynunu uzatarak hocanın sırlarını / görmeye çalışıyordu.” (s.86)
- Öğrencilerin bir kısmı geçinmek için çukulata filan satarken, bir kısmı da – Mustafa İnan gibi- lise öğrencilerine ders vererek hayatlarını / kazanmaya çalışıyorlardı. (s.102)
- Hayır ondan değilmiş: “Mustafa çok sigara içerdi de; kafasını toparlasın, bize ders vermeye devam edebilsin diye sigarayı, onun koynundan / almaya çalışırdım.” (s.112)
- Onlara göre hoca, projelerinde yararlı olacak bir uzay ve hesap bilgisi yerine, kendini tatmin etmek için soyut kavramları / öğretmeye çalışıyordu. (s.113) (s.266)
- Kelimenin anlamında bile ürkütücü bir şey vardı: ‘Hizmete mecbur’ birtakım insanlar, bu mecburiyetlerinden / kaçmaya çalışıyorlardı. (s.123)
- ‘Kâmil bir insan’ / olmaya çalışıyordu. (s.129)

- Mustafa İnan bu sporu hem çok yapmış ve bütün çevresine / yaptırmaya çalışmıştı. (s.144)
- Vidalarla eklenen delikli çubuklardan vinçler, kamyonlar / yapmaya çalışıyordu. (s.152) (s.259)
- Bütün derslerinde, bütün konferanslarında, Mustafa İnan bu safrayı / **azaltmaya çalıştı**; ama bu safrayı sifıra indirerek anlatılan konuyu kuru ve cansız duruma düşürmekten de kaçındı. (s.169)
- “O, bu hususta çeşitli eserleriyle ve yorulmak bilmez tedrisatıyla modern matematik ruhunu / **aşılama**ya ve yaymaya **çalışmıştır**.” (s.199)
- “O, bu hususta çeşitli eserleriyle ve yorulmak bilmez tedrisatıyla modern matematik ruhunu aşılama ve / yaymaya çalışmıştır.” (s.199)
- Mustafa bunu da / göstermeye çalışıyordu. (s.200)
- “Birçok eserde rastlandığından farklı olarak burada Mukavemet, aralarında hiçbir bağıntı bulunmayan, çeşitli problemlerin bir koleksiyonu olmaktan / kurtarılmaya çalışılmıştır.” (s.211)
- Din ve İlim’den ‘Takvimlerin Temeli’ne kadar, ‘Müzik ve Matematik’ten ‘Nefis Kontrolü’na kadar çeşitli konularda insanları aydınlatmaya ve etki alanını / genişletmeye çalışmıştı. (s.213)
- Seminerlerde konuşan Mustafa İnan gibi / davranmaya çalışırım. (s.218)
- Hocası Kerim Erim gibi, bilim alanında yeni yetişenleri elinden geldiği kadar dış ülkelerde / tanıtmaya çalıştı. (s.218) (s.219) (s.261)
- Sonra bir gün Teknik Üniversite Radyosu da susturuldu ve Mustafa Hoca bu olaydan birkaç hafta sonra Türkiye radyolarında millete seslenen subayların sesini duyunca bunca sıkıntısını ağlayarak / gidermeye çalıştı. (s.223)
- Birlikte yemek yedik ve Mustafa’yı / kandırmaya çalıştık. (s.227) (s.241)
- Mustafa İnan yabancı ülkelere ‘bilgisini ve görgüsünü artırmak için’ giderken, gerçekten de bu işleri ve özellikle genel görgüsünü artırma işini / gerçekleştirmeye çalışmış. (s.233)
- Bir yerde hesaplar o kadar uzuyordu ki, bazı etkenlerin tesirlerini ihmal ederek, yok sayarak problemleri / basitleştirmeye çalışıyorduk.” (s.235)
- Bununla birlikte akşamları gezerek kendini / avutmaya çalışıyordu. (s.241)
- “Üzülme,” dedi Jale İnan, ağladığını / göstermemeye çalıştı. (s.246)

- “Mustafa İnan da kendini / savunmaya çalışsaydı.” (s.252)

4.1.1.3.3.1. Birleşik Fiil + “-mAyA çalış-” Kuruluşundaki Yüklemler

- Eski ve yeni her konuda yan yana yaşıyor, karşıt anlayışlar birbirlerini / yok etmeye çalışıyorlardı. (s.74)
- Sonra bir gün ortadan kaybolarak devlete olan borçlarını ödeyecek duruma gelinceye kadar izlerini / belli etmemeye çalışıyorlardı. (s.122) (s.133)
- Mustafa Hoca durumu bildiği için bizi / **tedirgin etmemeye çalışır**, büroya gelince bize görünmezdi. (s.151)
- “Biz daha çok bilim nakilciliğinden medet umduğumuz gibi, insan nakilciliğinden / sonuç çıkarmaya çalışıyoruz.” (s.260)

4.1.1.3.4. “-mAyA kalk-” Kuruluşundaki Yüklemler

- Birkaç yıl önce (1947) profesör bir arkadaşıyla proje bürosu / **açmaya kalkmıştı** Mustafa Hoca. (s.150)
- “İlim yoluyla çözemediği olaylar hakkında birtakım ‘doktorin’, ‘prensip’ ve kaideler / koymaya kalkmıştır.” (s.159)
- “Mevcut dinler birbiri üstünde ‘sulta’ / kurmaya kalkıyor.” (s.185)

4.1.1.3.4.1. Birleşik Fiil + “-mAyA kalk-” Kuruluşundaki Yüklemler

- Bu yüzden profesörler, birbiri arkasından mektebi / terk etmeye kalkıyordu. (s.77)

4.1.1.3.5. “-mAyA çabala-” Kuruluşundaki Yüklemler

- “Onun için kimse ‘kuş’ ya da ‘inek’ / görünmemeye çabalar.” (s.49)
- “1944’te kürsünün başına geldiğime göre, aşağı yukarı on yıldır bir şeyler öğretmeye, bilimin ve araştırmanın ne olduğunu / anlatmaya çabalıyorum.” (s.144)

4.1.1.3.6. “-mAyA bak-” Kuruluşundaki Yüklemler

- “Aman dedim, ne olur bu duvara adınızı / yazdırmaya bakın.” (s.145)

4.1.1.3.7. “-mAyA dal-” Kuruluşundaki Yüklemler

- Sonra çalışma masasına oturur ve / okumaya daldı. (s.143)

4.1.1.3.8. “-mAk gerek-” Kuruluşundaki Yüklemler

- Bu kalabalık ailenin işlerine yetişmek için sabah karanlığından akşam karanlığına kadar / çalışmak gerekiyordu. (s.24)
- Her şeye yeniden / başlamak gerekiyordu. (s.34)
- “Hızlı / **tutmak gerekiyor** notları, yapabilecek inisin?” (s.37)
- ‘Herkesin dostu’ / **olmak gerekiyordu** kısaca. (s.55) (s.232)
- Herkesin derdine / koşmak gerekiyordu. (s.55)
- Ve en önemlisi, onların derdine koşarken, onların işine / yaramak gerekiyordu. (s.55)
- Bu kadar çok cephede / savaşmak gerekli midir? (s.74)
- Özellikle bilim alanından efsaneyi / çıkarmak gerekiyordu. (s.76)
- Hele yaratıcı, araştırmacı düşünce için çok / yorulmak gerekiyordu. (s.87)
- Onları tedirgin etmeden, onlara yeni olan karşısındaki ilkel korkuyu hissettirmeden düşünmeye / alıştırmak gerekiyordu. (s.88)
- Doğuyu, tedirgin etmeden, Batı’ya / yaklaştırmak gerekiyordu. (s.88)
- Bunun için belki de yüz yıl / yaşamak gerekiyordu. (s.90)
- Bunların hakkından gelmek için öyle uzun boylu düşünmeye ihtiyaç yoktu, yalnız / koşuşmak gerekiyordu. (s.122)
- Çok şeyi / tanıtmak gerekiyordu. (s.126)
- Okul bitirdikten sonra onları çevreye yabancılaşmaktan / kurtarmak gerekiyordu. (s.149)
- Arkadaşı büyük bir proje işine ortak etmişti onu ve iş büyük olduğu için adam / çalıştırmak gerekmişti. (s.150)

- Ondan şiddetle / kurtulmak gerekiyordu. (s.160)
- Yalnız şu noktayı gözden uzak / tutmamak gerekir. (s.173)
- ‘Polarize Işık’ nedir? Daha önce ‘Işık nedir?’ diye / sormak gerekir. (s.192)

- Hastanelere / **gitmek**, tahliller yaptırmak **gerekiyordu**. (240)
- Hastanelere gitmek, tahliller / yaptırmak gerekiyordu. (240)

4.1.1.3.8.1. Birleşik Fiil + “-mAk gerek-” Kuruluşundaki Yüklemler

- Atmak yetmezdi, bir de kaldırmak, yani bir şeyin üstünden geçirdikten sonra / **fırlatıp atmak gerekirdi** onu kızdıran eşyayı. (s.160)

4.1.1.3.9. “-mAk zorunda/mecburiyetinde kal-” Kuruluşundaki Yüklemler

- Bununla birlikte, Mustafa İnan da eniştesinin teklifini kabul ederek müteahhit olsaydı, oğlunun doğduğu gece Haydarpaşa Numune Hastanesi’nden Erenköy’deki kayınpederinin evine kadar / **yürümek zorunda kalmazdı** belki. (s.16) (s.237)

- Sizin yarım saatte çözebileceğiniz bir integral problemi için Newton yirmi yıl / uğraşmak zorunda kaldı. (s.38)

- Evet, Newton adlı dev bile başarıya ulaşmak için Descartes, Kepler ve Galile gibi devlerin sırtına / çıkmak zorunda kalmıştır. (s.38)

- Mustafa, para kazanma meselesini sık sık düşündü, / düşünmek zorunda kaldı. (s.62)

- Şevi oturarak / inmek zorunda kalmıştı. (s.81)

- Bu hocalar yüzünden birçok öğrenci okuldan / ayrılmak zorunda kaldı. (s.81)

- Bir gün de oturup anlatmaya vakti olmadığı için notlarını arkadaşına / vermek zorunda kalmış. (s.103)

- Bir yer / tutmak zorunda kalmışlardı. (s.150)

- Zaafını kapatmak için çeşitli spekülasyonlara / sapmak zorunda kalmıştır. (s.159)
- Bizim gibi her şeye başından / **başlamak zorunda kalmadın** oğlum. (s.213)
- Hürriyet neden durmadan / gelmek zorunda kalıyordu? (s.225)
- Tanımadığı insanlarla işbirliği yaparak Ortaköy’de bir apartmanın yapımına / **katılmak zorunda kaldı** sonunda. (s.236)
- Her gün yemeğimi evden getirip gaz ocağında / ısıtmak zorunda kalmazdım. (s.238)
- İki adımda bir durup / dinlenmek zorunda kalıyordu. (s.241)
- Mustafa İnan, öldükten sonra, yurduna kavuşabilmek için hastanede üç gün / beklemek zorunda kaldı. (s.250)
- Yani her sabah yedide kalkıp sekizde derse koşmasaydı, rahat yaşamaya boş vermek zorunda kalmasaydı, bütün hayatınca paraya boş vermek zorunda kalmasaydı ve bazı şeylerin anlaşılmasını sağlamak için de sonunda / ölmek zorunda kalmasaydı. (s.251)
- Sabah karanlıkları kaldırılarak test cambazlıklarını / **öğrenmek zorunda kaldılar** uyku sersemi. (s.262)
- Binbir güçlkle soğuk bir banyoda yıkandıktan sonra, arkadaşlarından utanarak havlular içinde büzülerek, yurdun tek sıcak yeri olan okuma salonunda çalışan arkadaşlarının arasında / kurumak zorunda kalabilirsin. (s.264)

4.1.1.3.9.2. Birleşik Fiil + “-mAk zorunda / mecburiyetinde kal-”

Kuruluşundaki Yüklemler

- Sonunda Genel Çekim Kanunu’nu bulmak için diferansiyel ve integral hesabı da / icat etmek zorunda kaldı. (s.38)
- Sonra onun gibi bütün gücümüzle kendimizi ve dünyayı / değiştirmeye çalışmak zorunda kalırız. (s.79)
- Yani her sabah yedide kalkıp sekizde derse koşmasaydı, rahat yaşamaya / boş vermek zorunda kalmasaydı. (s.251) (s.251)

- Her sabah insanlarımızın balık istifi olduğu bir otobüste kendine ve resim tahtana bir yer bulabilmek için, sabah karanlığında / yollara düşmek zorunda kalabilirsin. (s.264)

- Ölen profesörünün yerine birdenbire / ders vermek zorunda kalmıştı. (s.265)

4.1.1.4. Zarf-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller

Bunlar, *fiil + zarf-fiil eki + fiil* kuruluşundaki tasvir fiillerinden oluşmuş yüklemlerdir.

4.1.1.4.1. “-Abil-” İle Kurulmuş Yüklemler

- Bir Newton’u mahalle mektebinde, falaka korkusuyla, anlamadığı bir dilin alfabetiyle ve kelimeleriyle savaşıırken / düşünebiliyor musun? (s.28) (s.62) (s.188)

- Ya da Leibniz’i dört yaşında damdan düşerken gözünün önüne / getirebilir misin? (s.28) (s.36) (s.126)

- Trenle Pozantı’dan Konya’ya üç günde / varabildiler. (s.31)

- “Anlamıyorsun ana, ben büyüdüm artık, bu işleri kendi başıma / yapabilirim.” (s.34) (s.37) (s.54) (s.90) (s.91) (s.132) (s.161) (s.233) (s.239)

- Bu ‘n’i herkese / **anlatabilmeliyim**, herkes ‘n’ nedir öğrenmeli benden. (s.45) (s.144) (s.154) (s.232)

- Herkese, her durumda bir şeyler / öğretebilirdi. (s.45) (s.55) (s.131)

- Olmaz, yalnız benim okumamla olmaz; hep birlikte bir şeyler / yapılabilir. (s.53) (s.66) (s.85) (s.90) (s.150)

- Her şey / öğretilir. (s.55) (s.55) (s.55) (s.158) (s.158)

- “Mustafa Hoca’yı görseydin, onun resmini de yakışıklı futbolcuların yanına hiç çekinmeden / asabilirdin.” (s.65)

- Birey olarak ortaya çıkmadıkça, uyuşuk felsefemizden vazgeçemedikçe ve tek tek katkılarımızı insanlarımızdan esirgedikçe bizi kim / değiştirebilir? (s.67)

- Bir insan hem sınıf arkadaşınız hem de hocanız / olabilir mi? (s.73) (s.160) (s.177)

- Malazgirt hakkında çok şey / **söylenebilirdi**, fakat gazların genleşmesi hakkında bir ‘Alpaslan Kanunu’ olmadığı gibi, matematikte de bir ‘Hüsamettin Serisi’ yoktu. (s.76)

- Adanalı Mustafa hiç ders çalışmadan koca Mühendis Mektebi’ni / **bitirebiliyordu**, hem de her dersten tam yirmi not alarak, yani tam not alarak bitiriyordu. (s.77)

- Mustafa not tutmadığı için hiç olmazsa dersi / dinleyebiliyordu. (s.80)

- Halden anlayan hocalara Mustafa Bey aracılığıyla biraz dert / dinletilebiliyordu. (s.84)

- “İşte Mustafa da talebeliği sırasında hocalık yaptığı için iki tarafı biraz daha iyi / değerlendirebiliyordu.” (s.85) (s.203)

- Yıllar geçtikçe öğrenci de biraz olsun cesaretleniyordu ve Mustafa İnân devrinde büyük bir suskunlukla böyle hocaların yaptıklarını sineye çeken talebe milleti artık / konuşabiliyordu. (s.86)

- “Gelenek, hayranlıkla başlatılamazdı; gelenek, sabırla küçük halkaları birbirine ekleyerek / yaratılabilirdi.” (s.89)

- İnsan kendini / koruyabilirdi. (s.90)

- Nasıl bu yalanı / söyleyebilirdim? (s.91)

- Oysa diyorlar, hepimiz çalışkandık lisedeyken, hepimiz yurt dışında / okuyabilirdik. (s.100)

- Bu evde kızlar erkeklerden kaçmıyordu, bu evde Mustafa Bey gece yatısına bile / kalabiliyordu. (s.109)

- Durumları gerçekten zordu: eve et ‘yüz gramlarla’, odun da ‘beş on kilolarla’ / alınabiliyordu. (s.119)

- Onlar da sinemaların hep duhuliyesine gidiyorlar, ucuz meyhanelerde bir iki kadeh / içebiliyorlardı. (s.122)

- Çocuk sepetten / düşebilirdi. (s.124)

- Sobamız iyi yansın, çocuğumuza iyi bakılsın, ayın sonunu getirecek paramız olsun, duraklarda uzun zaman tramvay beklemeyelim, suyumuzu soğuk içebilmek için bakkalda buz / bulabilelim. (s.126)

- Bütün bunları düşünmekten vakit kalırsa memleketimize yeni bir mekanik anlayışı getirebiliriz herhalde; 'fotoelastisite'yi bile / öğretebiliriz. (s.126)

• ‘Açık sistem’de insan her türlü çevreye açtı, her ortama / girebilirdi. (s.133)

• Bundan ne derece başarılı oluruz bilemiyorum, ama hiç olmazsa böyle bir meseleyi dert edinenler olduğunu / **gösterebiliriz** insanlara.” (s.135) (s.161)

• “Bütün Adana’nın durumu, bizim sınıf talebesinin giyiminden / anlaşılabilirdi.” (s.136)

• Amerika Birleşik Devletleri’nde bugün Kızılderililerin durumu bile / incelenebilirdi. (s.149)

• Arada bir şiir bile / okunabilirdi. (s.149)

• “Teknik buluşlar, iki yönlü, insanlık hayrına veya zararına / kullanılabilir.” (s.150)

• İnsan, motoru, gazı, freni ve debriyajı bildikten sonra, ‘Araba kullanma’ Problemini hemen / çözebilmeli. (s.151)

• Dedem resim yapardı, anneannem de eline aldığı her sazı / çalabilirdi. (s.152)

• İcat kursları açılır ve icadın prensipleri ve metodları / anlatılabilirdi. (s.158)

• “Bu anlamda bir şair, bir hakim, bir mutasavvıf ve veli, âlimden çok derin olarak realiteye / ulaşabilir.” (s.159) (s.201)

• “Bir Mustafa İnan herkese / yetişebilir mi?” (s.159) (s.239)

• “Belki bu kadar akıl bir insanda birleşince memleket daha ileriye / götürülebilirdi.” (s.161)

• Kadayıf’ın ‘ketaif’, yani tüylü kumaşlar anlamına geldiğini bilseydiniz, bu tatlıyı / yiyebilir miydiniz? (s.167)

• Musevice’den, Ermenice’den, Yunanca’dan ne kadar çok kelime aldığımızı bilsek, azınlıklara bu kadar / kızabilir miydik? (s.167)

• Pozitif bilimlerin metodlarıyla çalışan bu bilim dallarından ‘Harekât araştırması’, ‘Strateji ve oyunlar teorisi’, ‘Yöneltişi sistemleri’, ‘Kontrol teorisi’, ‘Ekonomik plancılık’, ve ‘Enformasyon teorisi’ gibi birkaç tanesini / sayabiliriz. (s.173)

• Maddi durumunu düzeltirsin ve profesörler yapı kooperatifine girerek yıllardır yorulan kafanı / dinleyebilirsin. (s.178)

- Hadiselerde yalnız bir illiyet sıralanışı yoktur, bir de bunlar arasında ahenk ve istikamete yönelmiş bir program ve bir maksat / sezilebilir. (s.183)
- Olayların nedenini değil, nasıl olduğunu / **anlayabiliyoruz** ancak. (s.184) (s.219) (s.260)
- “Zira takdir eder ki doğruluk ve iyiliğin kaynağına ancak bu imanlı kimseler / erişebilir.” (s.185)
- “Bu bir çevre meselesidir ve / **diyebiliriz** ki bir ‘hayat ekolü’ meselesidir.” (s.187-s.188)
- Bununla birlikte ‘Kuvvet, bir cismin hareketini sağlayan etkidir’ diye bir tanım da / verebiliriz. (s.190) (s.210)
- “Model testere ile kesiliyor ve elde edilen dilimlerde, cismin her noktasındaki ‘gerilme durumu’ / bulunabiliyordu.” (s.193)
- Acaba Belçika’daki köprünün çökmesine sebep olan iç gerilmeleri / görebilecek miydi? (s.194)
- “Gerçi kitapta bazı formül ve çözümlerle birlikte birkaç iş teoreminin ispatındaki genellik yeni / sayılabilir.” (s.211)
- “Anlattığım konuyu iyi karşılırsa mesele yoktur, artık onu herkese / açabilirim.” (s.218)
- Bilmiyordu ki insanların çeşitli faaliyetlerine türlü zulüm ve tedbirlerle bağ / **vurabilirler**, yalnız düşünme kudretine ve hürriyet sevgisine asla. (s.224)
- Fakat toplantılarda çok yorgun hissediyordu kendini, çoğu zaman yorgunluktan gözleri kapanıyordu, silkinerek zorlukla kendine / **gelebiliyordu**; bu durumun hastalıkla ilgili olduğunu Hikmet Bey de anlayamamış. (s.230)
- “Fakat onun gibi, birlikte çalıştığı kimselerin ilerlemesinden zevk duyan, başkalarıyla ilişki kurabilen, çevresini kıskanmayan bir bilim adamı ‘ekol’ / kurabilir.” (s.232)
- “Şimdi daha genel çözümlere gidebiliriz, elimizde makineler var ya, her problemi daha enine boyuna / inceleyebiliriz.” (s.235) (s.250)
- “Şimdi daha genel çözümlere gidebiliriz, elimizde makineler var ya, her problemi daha enine boyuna / inceleyebiliriz.” (s.235)

- Ama hiç belli olmaz; ilerde bu sahaya da ilgi / **artabilir**, belki bizim oyuncuların resimleri de yüz binlerce satan dergilerin orta sayfalarına dört renkli olarak basılabilir. (s.239)

- Ama hiç belli olmaz; ilerde bu sahaya da ilgi artabilir, belki bizim oyuncuların resimleri de yüz binlerce satan dergilerin orta sayfalarına dört renkli olarak / basılabilir. (s.239)

- Matbaacılar cilt işini / yetiştirebilmişler miydi? (s.246)

- Oysa günde yüz kitap / ciltleyebiliyorlardı. (s.246)

- “Sonra da Jale Hanım’ın kullandığı arabasına binerek Ortaköy’deki evine yollansaydı, bunca üzüntü, sıkıntı ve hastalığa mal olan kendi evine ilk defa istediği gibi biraz / dinlenebilseydi.” (s.252)

- “İşte ben de amatör olduğumuz için korkuyorum: Acaba Mustafa’yı biraz olsun / tanıtabildik mi?” (s.259)

- “İnsanların iç dünyasına ancak ayrıntıları bilerek girebileceğimizi bir / öğrenebilsek.” (s.260)

- “Acaba bir gün insanımızı / tanıyabilecek miyiz?” (s.260)

- Bu ‘eyyamcı’ kalabalığın seline / kapılabilirsin. (s.262)

- Sana da, işte artık öldün derler: artık ne kapıları arkandan / **kilitleyebilirsin**, ne de asistanlar senden bir şey öğrenmesinler diye sabah dokuzda ortadan kaybolup, akşam beşten sonra gelebilirsin. (s.263)

- Bir aydından zaten başka türlü bir davranış / beklenebilir mi? (s.264)

- Talihli olarak küçük bir burs bulsan bile yurt köşelerinde / sürünebilirsin. (s.264)

- Hatta ısınmak için okul yerine kahveye gitmeyi bile / isteyebilirsin. (s.264)

- Bir gün gelir de kendini gösterebilirsen, sen bütün bu zorlukları yaşamış olduğun için, bu zorluklara çare bulmak için herkesten daha gerçekçi / davranabilirsin. (s.265)

- İstersen elbette öğrencilerini / korkutabilirsin. (s.265)

- Gerekince öfkelenebilirsin, haksızlığa karşı / çıkabilirsin. (s.266)

- İçinde bir lira duruyordu, aceleden ancak onu / çıkarabilmişti cebinden. (s.266)

4.1.1.4.2. “-Agel-” İle Kurulmuş Yüklemler

- “Mustafa geziye daha yeni gitmişti. Birdenbire, bir akşam, beklemediğim halde Mustafa / çıkageldi.” (s.140)

4.1.1.4.3. “-Iver-” İle Kurulmuş Yüklemler

- Boğaz’dan söz ederken bir çırpıda iki kıyıdaki vapur iskelelerini, gidiş-dönüş sırasına göre / sayıvermişti. (s.47)
- Batı’nın önemli, önemsiz bütün kapıları birden / açılıvermişti. (s.76)
- Oyunun kurallarını bilmeyen bek de bu tavsiyeye / **uyuveriyordu** ve işte penaltı. (s.100)
- “Bir şeyler / **yazıver** işte: Talebem şöyle çalışkandır, böyle ciddidir filan dersin, olur mu?” (s.214)
- Bu kadcık masrafa kırk yılda bir kere de devlet senin için / katlanıversin. (s.241)

4.1.1.4.4. “-Akal- / -Ip + kal-” İle Kurulmuş Yüklemler

- “Hesaplar yerde / takılıp kalmıştı.” (s.38)
- “Bütün Adana hayretten / donakalmıştı.” (s.42)
- “Ülkeyi kurtarma heyecanından / tıkanıp kalırsın.” (s.67)
- “Ama çoğunlukla eski günlerin, soğuk öğrencilik yıllarının hayali içimize / yerleşip kalıyor.” (s.261)

4.1.1.4.5. “Adur- / -Ip + dur-” İle Kurulmuş Yüklemler

- Hepsi bitkindi, kasabanın sokaklarında ne yapacaklarını bilmeden / dolaşıp duruyorlardı. (s.31)
- Yoksa babası gibi, gönüllü askerliği sırasında öğrenilen mors alfabesinin peşine takılırdı insan ve posta seyyarı olarak istasyonlar arasında / dönüp dururdu. (s.71)

- Neden beni / **seyredip duruyorsun**, sanki bundan sonra ne yazacağımı biliyormuş gibi?” (s.73)
- Mahkemelere, hem de Sarıyer’deki gibi uzak olanlarına / koşup duruyordu. (s.139)
- “Kaç gündür / tekrarlayıp duruyoruz.” (s.191)
- Sayısız bilimsel derneklerin, komisyonların yürütücüsü olarak / koşuşup durmuştu. (s.213) (s.249)
- “Sanki işimiz gücümüz yokmuş gibi kaç gündür bununla / uğraşıp duruyoruz.” (s.258)

4.1.1.4.6. “-Ip + git-” İle Kurulmuş Yüklemler

- Yoksa bir gün sonraki Fransız uçaklarının bombardımanı sırasında / ölüp gideceklerdi. (s.30)
- Artık kendimi böyle zamanlarda o kadar mecalsiz hissediyorum ki, trende, vapurda âdeta şuursuz, kalabalık içinde / sürüklenip gidiyorum. (s.115)
- “Hayır, ben de biliyorum; ama bak Oğuz, sen de ötekiler gibi bu 'badire'yi kolayca atlatsaydın, bu haksızlığın acısını çekmeseydin, bu mektepte olup bitenleri / unutup gidecektin.” (s.181) (s.258)
- “Çıkıp gidiyorlar, / adam yalnız, rehber tekrar geliyor: için aydınlandı mı?” (s.186)
- Birçokları gibi ben de büyük şehirde / kaybolup gidecek miyim? (s.262)

4.1.1.5. Çekimli Fiil + Fiil Kuruluşundaki Yüklemler

Çekimli fiil ile kurulmuş yüklemler, incelediğimiz romanda örneğine rastlanıldığından bu başlık altında verilmiştir. Bu grubun isim unsuru, çekimli bir fiilden oluşur.

4.1.1.5.1. “-dI + dur-” İle Kurulmuş Yüklemler

- Onlar gibi olmadığını, nasıl üstün bir öğrencilik dönemi geçirmiş olduğunu / anlattı durdu. (s.265)

4.1.2. Sıfat Tamlaması

Oğuz Atay’ın Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanında yüklemi oluşturan sıfat tamlamaları özelliklerine göre 4 ana başlık altında incelenmiştir. Çalışmamızda, yüklem olarak kullanılan sıfat tamlamalarına 269 adet örnekte rastlanılmıştır.

4.1.2.1. Belirtme Sıfatıyla Kurulan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Yüklemler

Belirtme sıfatlarıyla oluşturulmuş sıfat tamlaması yapısındaki yüklemler bu başlık altında verilmiştir.

4.1.2.1.1. İşaret Sıfatı İle Kurulan Yüklemler

- Bu sebeptendir / ki radyomuzun açılışından ayrı bir sevinç duymaktayız. (s.224)

4.1.2.1.2. Asıl Sayı Sıfatı İle Kurulan Yüklemler

- Beş parasızdı / ve yorgundu. (s.27)
- Ağzı bilyalı bu gazozu da herkes içemezdi; çocukların ‘gazuz, gazuz!’ diye bağırarak sattıkları bu bulanık renkli sıvı da çok pahalıydı çünkü: tam / **yüz paraydı** şişesi. (s.40)
- “Fakat çay da pahalıydı, bardağı / bir kuruştı.” (s.41)
- O zamanlar Yeni Melek Sokağı’ndaki ‘Özcan’a gidilirmiş; kırk dokuzluk rakı, mezesiyle birlikte / bir liraymış. (s.97)

- Bir gün aynı asistana, “Yalçın Bey bana yüz lira borç verebilir misiniz?” demişti; koca Mustafa İnan, bir asistanından borç istemişti, hem de / yüz lira. (s.133)
- “Hüseyin / dokuz yaşındaydı.” (s.143)

4.1.2.1.3. Belgisiz Sıfat İle Kurulan Yüklemler

- “Küçük Mustafa’nın da yaşaması / **bir mucizeydi**; çünkü Anadolu’da çocukların yaşaması –hele o zamanlar- mucizeydi.” (s.23)
- Falakaya yatırmak için hoca yaramazlığa filan bakmıyordu da; falaka / bir alışkanlıktı. (s.26)
- Okulda yaşamak gerçekten / bir lükstü. (s.42)
- Müdür Nahit Cemal de ileri görüşlü / bir adamdı. (s.42)
- 1930 yılları / bir uyanış dönemiymiş. (s.68)
- “Ben / **biraz rahatsızım** da. Arada bir hata olursa ben düzeltirim, sonunda da mevzuyu hülâsa ederim.” (s.73)
- İnsanları ve özellikle insanımızı tanıyordu; yenilikleri hemen kabul ettirmek / bir hayaldi. (s.86) (s.204)
- “Mustafa İnan’ın hayran olduğu Ömer Hayyam, aslında / bir matematikçiydi.” (s.89) (s.201)
- Yaşar / biraz kabadayı imiş. (s.99)
- Her zaman insana nasıl yardım edileceğini bilen / bir arkadaş. (s.110)
- “Düşünürdüm ki sen / **bir öğrencisin** ve ben de bir profesörüm; ben bilim adamıyım, sen henüz bilime yabancısın.” (s.113)
- “Düşünürdüm ki sen bir öğrencisin ve ben de / **bir profesörüm**; ben bilim adamıyım, sen henüz bilime yabancısın.” (s.113)
- Seni samimî olarak temin ederim ki, halim / **tamamen samimi idi** ve hiçbir şey ifade etmek için takınılmış sunî bir vaziyet değildi. (s.115)
- “Hoca tam anlamıyla / bir artistti.” (s.170)
- Bu bilime akıl erdirmek / biraz zordur. (s.177)
- İşte öyleyse profesörlükten sonrası / bir hiçtir. (s.177)
- İlim kesbiyle payei rıfat
Aşk imiş her ne var âlemde

Arzuyu muhal imiş ancak

İlim / **bir kıylükal imiş** ancak” (s.183-s.184)

- “Kuvvet **bir vektördü**, yani kuvvetin bir doğrultusu, bir yönü ve bir şiddeti -büyüklüğü- vardı.” (s.191) (s.191) (s.191)

- Peki bu / bir rastlantı mıydı? (s.196)

- Bütün yazalar matematikçidir; çünkü dil / bir matematiktir. (s.201)

- “Anlaşılan hafızalar / **biraz zayıf**; ama Mustafa’nın hafızası öyle değilmiş.” (s.208)

- “Basit ve açık anlatmak / başka şeydir.” (s.213) (s.237)

- Dürüst oluşumu da gözümde büyütmedim; bu / bir bünye meselesidir. (s.217)

- “Bu söz Mevlânâ’nın Mesnevi’sinden / bir mısra.” (s.256)

4.1.2.1.4. Soru Sıfatı İle Kurulan Yüklemler

Soru sıfatları ile kurulmuş olan sıfat tamlaması yapısındaki yüklemler bu başlık altında verilmiştir.

4.1.2.1.4.1. Soru Sıfatı + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- Mustafa’nın en yakın arkadaşlarına soruyorsun; / ‘Nasıl bir insandı?’ (s.128)

4.1.2.2. Niteleme Sıfatıyla Kurulan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Yüklemler

Oğuz Atay’ın Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanında niteleme sıfatlarıyla oluşturulmuş yüklemler bu başlık altında verilmiştir.

4.1.2.2.1. Unsurları Tek Sözcükten Oluşan Yüklemler

- Hangisi / daha iyi? (s.13) (s.27)

- “Yani hangisi / daha kazançlı?” (s.13)
- Belki heyecan / daha büyüktü. (s.15) (s.137)
- “Aslında Mustafa İnan’ın doçentliği, bir bakıma / çok eskiydi.” (s.18)
- Mustafa / **uslu çocukt**, neden dövsün onu hocası? (s.26)
- Tahıl taşıyan bu arabalardan başka bir de faytonlar vardı, ama fiyatları on ile yirmi beş kuruş arasında değiştiği için bunlar / pahalı taşıtlardı. (s.40)
- Ağzı bilyalı bu gazozu da herkes içemezdi; çocukların ‘gazuz, gazuz!’ diye bağırarak sattıkları bu bulanık renkli sıvı da / **çok pahalıydı** çünkü: tam yüz paraydı şişesi. (s.40)
- “Bu liseden mezun olmak / çok zordu.” (s.41) (s.50) (s.87)
- “Okulun yemekleri / çok iyiydi.” (s.41)
- Ahmet Usta babadan / daha anlayışlıydı. (39)
- “Amcalarımla birlikte kervanı uğurlamaya gittik; yolculukta, geceleri havlayarak beni korkutan köpekleri düşündüm: burada kalmak / daha rahattı.” (s.44)
- “Hoca / çok yaşlıydı.” (s.48)
- Soluk benizliydi. (s.51)
- Mustafa ağabey / dokuzuncu sınıfta. (s.53)
- Sacit İpekçioğlu, Adana Lisesi ile hep öğünürdü: “Yalnız izcilikte değil, sporda da / çok ileriydik. (s.61)
- 1927 yılları / **heyecanlı zamanlardı**, herkes iyi işler başaracağına güveniyordu. (s.61)
- ‘Laboratuvar’, ‘tatbikat’ henüz, bazı hocalara / yabancı kavramlardı. (s.84)
- Mustafa İnan’ın öğrencileri / efendi çocuklardı. (s.87)
- Mustafa İnan’ın hocaları da efendi insanlardı, öğrencilerde saygı uyandırıyorlardı. Hepsi de Mustafa’yı seviyorlardı, hepsi de / iyi niyetliydi. (s.87)
- “Bunlar / kolay formüllerdir.” (s.89)
- Burada belki Doğuluydu, / **alçak gönüllüydü** yani. (s.90)
- “Bizim sınıf,” derken yüzünü tatlı bir gülümseme kaplıyor Profesör Rıfat Yazar’ın, “Bizim sınıf, liseyi bitirerek mektebe imtihanla giren / ilk sınıftır.” (s.96)
- O / **çok mu zengindi** sanki? (s.97)
- “Büyük oyuncular / hepsi.” (s.99)

• Mustafa Bey, Müzeler Müdürü Aziz Ogan'ın kızı Jale Hanım'ı da 'ünlü' bir öğretmen oluşu yüzünden tanıdı: / **"Lise son sınıftaydım, on üç kişiydik sınıfta."** (s.107)

• O zamanlar tatil / Cuma günüydü. (s.107)

• Bu ev, çocukluğunu ve ilk gençliğini yatılı okulların sıkıcı ortamında geçiren genç öğrenci için / çok ilginçti. (s.108)

• "Mustafa gibi, daha tabîî yaşamayı, eğilimlere uygun yaşamayı seçenler için böyle bir yönetmeliğe uygun yaşamak / oldukça zordur." (s.113)

• Sen / **çok iyisin**, açıksın... dünyada bundan daha mesut bir şey tasavvur edemiyorum... (s.115)

• Hava / çok tuhaf. (s.116)

• (Ah! Beni seven ve tanıyan / çok uzakta.) (s.116)

• Velhasıl / çok üzgündüm. (s.117)

• Doğrusu dün / şaşkın vaziyetteydim. (s.117)

• Bundan evvel, yani 3 numaralı mektupta anlattığım gibi zihnen / çok yorgundum. (s.118)

• Buna mukabil o gün yollarda / pek yalnızdım. (s.118)

• "Vallahi bilmem ki? Ben o sırada / **çok şeydim**... Bilemiyorum." (s.128)

• 'Nasıl bir insandı?' / **'Çok mükemmeldi,'** –Allahtan bunu unutmamışlar-tatlı tatlı gülümsüyorlar, gözleri uzaklara dalıyor. (s.128)

• Ha, evet hafıza / çok kuvvetliydi. (s.129) (s.234)

• Profesör Mustafa İnan'ın eşi arkeolog Jale Hanım gerçekten / güç durumdaymış. (s.141)

• Biraz kuruntuluymuş / Mustafa İnan. (s.141)

• Biliyorsunuz Türkçe'de kök kelimeler / tek hecelidir. (s.149)

• Kâzım İsmail'in toplantılarına katılmış Tekin Bey: "Hocanın kendi evinde düzenlediği toplantılar / **çok farklıydı**, çok ciddiydi." (s.150)

• Kâzım İsmail'in toplantılarına katılmış Tekin Bey: "Hocanın kendi evinde düzenlediği toplantılar çok farklıydı, / çok ciddiydi." (s.150)

• "Kahvaltı sofrasındaki titizliğine bu kaşık / çok uygundu." (s.153)

- Mustafa Hoca'nın kürsü arkadaşları da çoğunlukla bu bakımdan / aynı durumdaydı. (s.153)

- “Yahya Kemal'in Süleymaniye'de Bayram Sabahı adlı eserinde geçen kelimelerin ortalama hece sayısı 2,43 der ki, yukarıdaki değere / çok yakındır.” (s.156)

- Bilgi de / çok yönlüdür. (s.156)

- ‘Çocuk’ kelimesinin de aslında domuz yavrusu anlamına gelmesi / **pek mi hoştu** sanki? (s.166)

- Ekonomik ve sosyal problemler, çok karışık ve girift durumlar arzeder; eğer matematik bir terimle ifade etmek istersek, bu problemler / çok parametrelidir. (s.173)

- “Ayrıca, sistemin belirli bir an için değil, bir zaman süresi boyunca durumunun izlenmesi, diğer bir deyimle istatistiğin dinamik bir karakter taşıması / çok önemlidir.” (s.174)

- Tabii bunlar / ‘bilimsel makaleler.’ (s.175)

- Bu yıllarda kullanılan deney malzemeleri duyarlı olmadığı gibi, ölçme araçları da bugünküne oranla / oldukça ilkel. (s.196)

- Tabii bu öncülerin durumu ‘Memleketin ilmî durumuna göre bir hayli ileri, fakat garp anlayışına nazaran / çok mütevazı’ imiş. (s.197)

- Profesör Murat Dikmen de / **aynı görüşte**: “Timoshenko, Mustafa Hoca'nın mukavemeti sevdirmeye çalıştığı sıralarda, konuyu popülerize etmişti.” (s.211)

- “Bana göre / en iyisi.” (s.211)

- Babası da / çok zenginmiş. (s.214)

- Herkes de onu tanıyordu: Evet Mustafa İnan gerçekten / **meşhur mukavemetçiydi** ülkesinde. (s.219) (s.219)

- Ankara'dan döndüğü zaman / çok memnundu. (s.227)

- “Akşam seni çok merak ettim, hava serindi, üstün de / pek ince.” (s.243)

- Artık sabahları / **çok keyifliydi** hoca: “Bu insanların anlam bakımından ne ilgi çekici isimleri var,” diye seviniyordu. (s.244)

- Öğrenci durumu sezmişti tabii: Çünkü öğrenci tek bir kişi değildir, / **yüzlerce gözdür**, kulaktır, beyindir. (s.265)

- Öğrenci durumu sezmişti tabî: Çünkü öğrenci tek bir kişi değildir, / **yüzlerce** gözdür, **kulaktır**, beyindir. (s.265)
- Öğrenci durumu sezmişti tabî: Çünkü öğrenci tek bir kişi değildir, / **yüzlerce** gözdür, kulaktır, **beyindir**. (s.265)

4.1.2.2.2. Unsurları Sıfat Tamlamasından Oluşan Yüklemler

- Çok dindar bir aileydi / Hacı Müminler. (s.23)
- Mustafa Efendi, / **olgun görünüşlü küçük bir adamdı** artık, bazı işlerini artık kendisi halledebilirdi. (s.33)
- Bu / **ne garip bir çocuktu** canım: Helenler diyordu, Kopernik diyordu, kafaları karıştırıyordu. (s.53)
- Oysa / **çok yönlü bir öğrenciydi** Mustafa Bey; kendini bilimin hizmetine verdiği gibi, edebiyatla da uğraşmak istiyordu, durmadan okumak istiyordu. (s.73)
- Düşman / bu kadar çok cepheli midir? (s.75)
- “Kim bu adam?” sorusuna Jale Hanım heyecan ve telâşla karşılık verdi: / **“Çok akıllı, çok bilgili bir adam, üstün bir adam.”** (s.110)
- “Kim bu adam?” sorusuna Jale Hanım heyecan ve telâşla karşılık verdi: **“Çok akıllı, / çok bilgili bir adam, üstün bir adam.”** (s.110)
- “İşte / tam sana göre bir ‘adam.’” (s.110)
- ‘Nefis muhasebesi’ uzun bir yoldu, / hayat kadar uzun bir yol. (s.132)
- Hocaya göre ‘üslup’, özellikle her konuda insanlara bir şeyler öğretmek isteyenler için / çok önemli bir problemdi. (s.169)
- Raftan bir kitap çekti profesör: “İşte fiziğin temelleri hakkında / oldukça esaslı bir kitap.” (s.190)
- “Bu şantiyenin şefi / **çok iyi bir insanmış**, işine sabahları çok erken gelirmiş, çünkü akşamları erken yatarmış.” (s.207)
- Annesi de / ince ruhlu sanatçı bir kadınmış. (s.214)
- Ne biçim bir adam / bu: İhtisas alanı varken Hint felsefesiyle, Bagavad Ghita ile uğraşmış. (s.215)
- Düşünmek / çok zor bir spordur. (s.238)

4.1.2.2.3. Sıfat Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- Hacı Hasan’ın torunlarından olan Hüseyin Bey / **daha açık fikirli**; ailenin Müminzade lakabına uygun sözün Türkçesini seçmişler onlar. (s.23)
- Evin erkeği onları derledi, toplardı, bir kara vagona bindirdi: / “Kırk kişilik vagon.” (s.31)
- “Yani ne demek istiyorum? Bütün talebelerin mektepleri kopya ile mi bitirmesini istiyorum? Ne yapabilirim? Sizlere bazı şeyleri anlatmak / o kadar güçlü ki.” (s.54)
- “Çıkan tefrikalar / çok mu daha iyi?” (s.59)
- Ulan / **hepinizden kötü durumdayım** ben; benim neden boynum bükük değil? (s.78)
- Birinciler, yani bahriye yakalı kısa pantolonlu olanlar, muhallebi çocuklarıydı; şalvarlılar da / ikinci sınıf vatandaş.” (s.136)
- “Halbuki, güneşi sabit kabul eden Kopernik sistemi / çok daha basittir.” (s.155)
- “Metinde çok heceli kelime kullanmak bakımından Latince, Türkçe’ye / en yakın dildir.” (s.156)
- Henry Ford’un dediği gibi, ‘Düşünmeye mecbur kalmak bir kimse için / en büyük cezadır.’ (s.157)
- “Psikoloji ve sosyolojiye ait gelişmeler, diğer pozitif bilimler yanında / çok geri durumdadır.” (s.158)
- Matematik kurallara göre meydana getirilen yapma bir dil, yaşayan dillere göre / **çok az heceliydi**; ama bu ‘üslup’ meselesi yüzünden, bu hece çokluğu bir israf değildi.” (s.169)
- Adam sonra üstad tarafından kabul ediliyor, onun karşısında bir tabureye oturuyor ve frak cebinden çıkardığı bir çeki imzalıyor: / **bir yıllık aidattır** bu. (s.186)⁴

⁴ “bir yıllık aidat” tamlamasında, tamlayan olan “bir yıllık” kelime grubundaki “bir”, tek başına bir asıl sayı sıfatıdır. Ancak buradaki örnekte aidatın miktarını belirten “bir yıllık” tamlamasıdır. Tezimizde bu tamlamaya uyan bir başlık bulunamadığından, Sıfat Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler grubuna dahil edilmesi daha uygun görülmüştür. Selma Gülsevin, söz konusu tamlamalar ile ilgili bir makalesinde bu konuya değinmiş, bu sıfatlar için ‘miktar sıfatları’

- İstanbul'daki 'doçent' Mustafa'dan / çok daha rahattı. (s.194)
- Tabî bu öncülerin durumu 'Memleketin ilmî durumuna göre / **bir hayli ileri**, fakat garp anlayışına nazaran çok mütevazı' imiş. (s.197)
- Ne garip adam. (s.214)
- Ne büyük saadet! (s.216)
- "Ve bunun üzerine Allah göstermesin Mustafa denilmeliydi ona, o / ne biçim söz?" (s.252)

4.1.2.2.4. Sayı Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- "Rabia Hanım o zamanlar daha / on üç yaşında." (s.23)
- "Lise son sınıftaydım, / **on üç kişiydik** sınıfta." (s.107)
- 1954 yılı Haziran'ında İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Dekanlığı'na seçildiği zaman / kırk üç yaşındaydı. (s.145)
- Daha / kırk dokuz yaşındaydı. (s.225)

4.1.2.2.5. Tamlayanı Yönelme Grubundan Oluşan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Yüklemler

Tamlayanı yönelme grubundan oluşan sıfat tamlaması yapısındaki yüklemler bu başlık altında verilmiştir.

4.1.2.2.5.1. Yönelme Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- "Ne var ki Mustafa'nın sınıfı belki de 'ziyan olmuş bir nesil' olarak / birbirine bağlı bir topluluktu." (s.95)

adlandırması önerisinde bulunmuştur. Miktar sıfatları hakkında Gülsevin, bir sayı adının arkasına, uzunluk, ağırlık gibi miktar ifade eden ismin getirilmesiyle oluşan sıfatlardır, der ve bu sıfat gruplarının, başka bir ismin önüne gelerek onun miktarını göstereceğini ekler (Gülsevin, 2005: 215-217).

- “Bilim adamının dini, hatta bütün kültürlü insanların dini, belirli bir çerçeve ile sınırlı inançlar olamaz, bilim adamının dini korkuya dayanamaz, / **kendine özgü bir dindir** onun dini.” (s.185)

- “Evet, bence / **içe dönük bir adamdı** Mustafa; belirli bir seviyeyi aşan insanların içe dönük olduğuna inanıyorum ben.” (s.233)

- “Aile çevresinde düzenli, / **ilişkilerine bağlı bir insandı**, Mustafa.” (s.234)

4.1.2.2.6. Tek Sözcük + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- “Bu / **uzun bir ıştır**, belki de seni ilgilendirmez.” (s.19)
- Duyarlı bir gençmiş. (s.23)
- Rabia Hanım / çok zor durumdaydı. (s.27)
- Mustafa Efendi, olgun görünüşlü / **küçük bir adamdı** artık, bazı işlerini artık kendisi halledebilirdi. (s.33)

- Adana o zamanlar / **elektriksiz**, yolu bozuk **bir şehirdi**. (s.40)
- “Ketum bir insandı.” (s.42)
- Uzun bir yolculuktan / bu. (s.43)
- Hem de çalışkandı, hem de sınıfta herkesi güldürüyordu; / **yeni bir ‘kuş’ tipiydi**, hayata dönüktü. (s.51)

- İstanbullu bir gençti / bu. (s.62)
- “Çünkü insanların bir ülküsü olması, bilime gönül vermesi aslında / gülünç bir şeydir.” (s.67)

- “Küçük Gauss’un bulduğu / yeni bir formüldü.” (s.70)
- Bu çalışma, Mustafa’nın ‘müderis’ olmamak için, doktora – araştırma gibi zahmetli bir yoldan geçerek gerçek bir profesör olmak için / ilk ciddi teşebbüsüydü. (s.84)

- “İşte böyle / **‘milliyetçi’ bir çocuktan** Mustafa.” (s.98)
- “Kim bu adam?” sorusuna Jale Hanım heyecan ve telâşla karşılık verdi: “Çok akıllı, çok bilgili bir adam, / üstün bir adam.” (s.110)

- “Yalnız talebenin değil, asistanın, doçentin, profesörün... Öğretme konusunda / yaman bir ruhbilimciydi.” (s.127)

- “Evet, ‘Nefis Muhasebesi’ aslında / beylik bir deyimdir.” (s.131)
- Ayrıca, nefis kontrolunda bozucu tesirlerin yalnız dışardan gelmesi de bahis konusu değildir, zira kontrol edilecek sistem / **canlı bir yaratıktır**, bozucu tesirler dıştan bloke edilse bile fesat içeride mevcuttur. (s.132)
- ‘Nefis muhasebesi’ / **uzun bir yoldu**, hayat kadar uzun bir yol. (s.132)
- Bu konuda verdiği bir konferansta şöyle diyordu: “Düşünmek, ilmî araştırmalar sonunda sabit olmuştur ki, en çok enerji (kalori) sarf edilmesi icap eden / fizikî bir olaydır.” (s.143-s.144)
- İşte kelimelerin nereden geldiği de / **böyle bir meseledir**. (s.149)
- “Bu / güzel bir şeydi.” (s.153)
- Mustafa Hoca’nın kürsü arkadaşları da çoğunlukla bu bakımdan aynı durumdaydı: Bir giriş hesabı, onlar için / külfetli bir işti. (s.153)
- Düşünmek Mustafa Hoca’ya göre, / ‘derunî bir konuşma’ idi. (s.154)
- Profesör, genç adama baktı: “İşte bunun için Mustafa / iyi bir hocaydı.” (s.154)
- “Tolerans / evrensel bir düşünce tarzıdır.” (s.165)
- “Milli gelir kavramı / ortalama bir değerdir.” (s.173)
- Bu katkısı da / ‘**elegant**’ bir **çözümüdü** tabî. (s.176)
- Bilim, her şeyden önce, üniversiteyi bitirdikten sonra ‘bilim yoklaması’ ve ‘yabancı dil sınavı’ gibi engelleri aşarak doktora öğrencisi olmaya hak kazanabilmek için / gerekli bir şeydir. (177)
- “Olmaz, elektronik hesap makinası / ruhsuz bir deyim.” (s.188)
- “Leonardo birçok şeyi birden merak eden / evrensel bir dehaydı.” (s.191)
- “Evet ‘kuvvet’ / fiziksel bir deyimdi.” (s.191)
- Efsane bir geleneğe dayanır ve / efsane bir bütündür. (s.203)
- “Zekâsı ve hafızası, karakteriyle nadir şahsiyetlerdendi, memleket için / büyük bir kayıptır.” (s.207)
- Samimî bir arkadaşmış. (s.207)
- “Rahmetli / çok hoş sohbet idi.” (s.209)
- Güç bir durum! (s.216)
- Oppenheimer / **büyük bir fizik bilginiydi** çocuklar. (s.216)

- Evrensel bir aydınlı. (s.216)
- “Çünkü yaşamın kendisi / müspet bir kavramdır.” (s.231)
- “Özellikle araştırmacı olan bir üniversite hocası için sanatçı ruh / gerekli bir şeydir.” (s.232)
- “Bu bakımdan da / iyi bir idareciydi.” (s.234)
- “Aile çevresinde / **düzenli**, ilişkilerine bağlı **bir insandı**, Mustafa.” (s.234)
- “Üniversite çevresinde / **iyi bir hoca**, dürüst bir bilim adamı ve kimsenin hatırını kırmayan bir idareciydi.” (s.234)
- “Üniversite çevresinde iyi bir hoca, / **dürüst bir bilim adamı** ve kimsenin hatırını kırmayan bir idareciydi.” (s.234)
- “Yani bir yerde, derinliklerinde / yalnız bir insandı.” (s.234)
- “Belki bu anlamda / gerçek bir idareciydi.” (s.235)
- Sıcak bir yaz günüydü. (s.250)
- Öğrenciyi, bu talihsiz arkadaşımız gibi, bir düşman olarak karşısına alanlar için öğrenci gerçekten / ürkütücü bir devdir. (s.265)
- Arkadaşımızın denemiş olduğu oyun, gerçekten / tehlikeli bir oyundur. (s.265)
- Çünkü sen de benim gibi / saf bir taşralısın. (s.268)

4.1.2.2.7. Belirtisiz İsim Tamlaması + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- Cahit Arf gülüyor: / “**Şalvarla kısa pantolon arası bir şey**: bir çeşit uzun pantolon giyerlerdi bu çocukları.” (s.136)

4.1.2.2.8. Tek Sözcük + Belirtisiz İsim Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- “Rabia Hanım o zamanlar daha on üç yaşında. Hüseyin Avni, askerlikte öğrendiği sanatından yararlanarak bir iş buldu: / seyyar posta memurluğu.” (s.23)
- Belki de gene / bir çamaşır günüydü. (s.24)

4.1.2.2.9. Edat Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- “Oysa İsviçre’de doktora yaparken şartlar / ne kadar başkaydı.” (s.18)
“Mustafa gibi, her şeyin aslını merak edenler için yol göstericiler de / yok denecek kadar azdı.” (s.94)

- Bu konularda / **bir dretnot** (İngilizce, dread nought: korkusuz) **gibi korkusuzdu** hoca. (s.167)

- Evet, Türk mekanikçiler görmüşlerdi ki, yabancı mekanikçiler uzaydan gelen üstün yaratıklar değildir, onlar da / bizim gibi insanlardır. (s.175)

- Yani kuvvet, / kütle kere ivmedir. (s.190)

- Ben henüz dünyada bazı iyi niyetlerin olduğuna / inanacak kadar gencim. (s.269)

4.1.2.2.10. Edat Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- Fransız ansiklopedicileri gibi bir şeylerdi / bunlar. (s.75)

- “Bu lakap Mustafa’nın bir hatırasıdır; / benim hüviyetim gibi bir şeydir.” (s.102)

4.1.2.2.11. Bağlama Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- Çok uzak ve düşünülmesi zor bir gelecek. (s.12)

- Düşünmek genellikle / uzun ve yorucu bir ‘vetire’ idi. (s.157)

- Görülüyor ki arkadaşlar, bilim / uzun ve çetin bir yoldur. (s.178) (s.216)

4.1.2.2.12. Sıfat Tamlaması + Bağlama Grubu Kuruluşundaki Yüklemler

- Profesör Hasan Özoklav’a göre de hocanın kitabı özellikle Türkiye’de birden ün kazanan Timoshenko’nun kitabından / çok daha açık ve seçikmiş. (s.211)

4.1.2.2.13. Kısaltma Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- Adana o zamanlar elektriksiz, / yolu bozuk bir şehirdi. (s.40)

4.1.2.2.14. Tekrar Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- Erkek kardeş Mengü de bu kalın kaşlı ağabeyden hoşlanmıştı: “Ablama ders vermeye gelmişti; / 9-10 (dokuz-on) yaşlarındaydım.” (s.108)
- “Haksızlık bunlara verilen isimde başlıyordu: Biz Kızıllıderili diyorduk, halbuki derileri / sarı-siyah renkтейdi.” (s.165)

4.1.2.2.15. Tekrar Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- Bu dünya insan için / bitmez tükenmez bir merak kaynağıydı. (s.35)

4.1.2.3. Sıfat-Fiillerle Kurulan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Yüklemler

Sıfat-fiiller ile kurulmuş sıfat tamlaması yapısındaki yüklemler bu grup altında incelenmiş, 13 alt başlık halinde verilmiştir.

4.1.2.3.1. “-AcAk” Ekli Sıfat-Fiil Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- Bu kahraman muhakkak / ‘**yeri doldurulamayacak bir kayıp**’tır ve bu nedenle, yani yerini dolduramayacağımızı bildiğimizden, onunla ilgili bir araştırma yapmak bizim gibi ciddi kimseler için söz konusu olamaz. (s.204)

4.1.2.3.2. “-Ar” Ekli Sıfat-Fiil Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- Bununa birlikte bütün sınıf toptan başarılı olurmuş; / “**Hepsi girer-hepsi geçer**” bir sınıfmış imtihanlarda. (s.100)

- Kitap, Mustafa İnan'ın 'ilim nakilciliği' ya da 'ithal malı ilim' yerine 'telif ilim' getirme çabasının / elle tutulur bir örneği idi. (s.211)

4.1.2.3.3. “-An” Ekli Sıfat-Fiil Grubu İle Kurulan Yüklemler

- Onu aramak için / **aklımıza en son gelen yerd**i mektep. (s.97)
- Mühendis, her an, / **yaptığı işin farkında olan adam**dır canım. (s.154)
- Bunlar, / özellikle bizim insanımızı bekleyen tehlikelerdir. (s.157)
- “Zor gördüğü bilgi alanlarında yorulan aklın kurtuluşu ve ümidi / basit olan prensiplerdir.” (s.159)
- Ya da / binde bir görülen istisna mıydı? (s.196)
- Bugün eriştiğimiz ve hepimizin göğüslerini kabartan zaferin asıl mânâsı, / aydınlığın zulme, akıl ve ilmin gerilik ve cehalete olan galebesidir. (s.224)
- “**Edebiyat çevrelerinde güzel şiir okuyan**, / derin kültürü olduğu anlaşılan **biri**di.” (s.234)
- “Edebiyat çevrelerinde güzel şiir okuyan, / derin kültürü olduğu anlaşılan biri di.” (s.234)

4.1.2.3.4. “-An” Ekli Sıfat-Fiil + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- “Mustafa İnan, işte bu bakımdan / ‘düşünen’ bir bilim adamıydı.” (s.232)

4.1.2.3.5. “-An” Ekli Sıfat-Fiil Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- Belki de / öğrencileri okul yönetimine ortak eden ilk yöneticiydi. (s.42)
- Üçüncü sınıf talebesi Mustafa Bey'in dünyasını yenileştiren bir zamandı. (s.112)
- Halbuki beyler, / **ilim adamı ender yetişen bir kuş**tur, ona itina edilmelidir. (s.126)

- Bu usul, nafız bir kontrol usulü gibi görünse de, / basit olduğu kadar tatbiki güç olan bir yoldur. (s.132)
- “Görünüşte ihtirassız, başkalarına bir şey kabul ettirme çabasında olmayan ılımlı bir insandı / Mustafa.” (s.137)
- “Kahvaltı sofrasındaki titizliğine bu kaşık çok uygundu. Ya da / **yumurtanın akıyla sarısını ayıran**, viskoziteye göre yapılmış **bir kap**: Ortada bir delik var, sanki yumurta akının biçimini hatırlıyor, hafızalı aletler gibi.”(s.153)
- ‘Piyango’ da / İstanbul’da yaşayan bir İtalyan’dı. (s.166)
- Gülmek, / doktorayı verdikten sonra unutulmuş bir eylemdi. (s.171)
- Mustafa İnan, / **‘her şeyle uğraşan bir adam’dı**; her şeyle ve bu arada mekanikle de uğraşıyordu tabii. (s.174)
- “Fizik metodlar maziye, gaip maziye diriltmiştir. Bu metodlara tarihlendirme diyoruz. Karbon On Dört de / 1946’dan sonra geliştirilen bir metoddur.” (s.179)
- “‘Işık’ da ‘Kuvvet’ gibi, / tanımlanması hiç de kolay olmayan bir kavramdır.” (s.192)
- “Burkulmanın bir stabilite meselesi olarak bir mukavemet kitabında böyle anlatılması, / ender rastlanan bir olay.” (s.211)
- Çünkü bazılarının göre ‘Kuvvet’ para ile organizasyonun çarpımına eşittir; bize göre de kuvvet / ivme ve kütleyi ilgilendiren bir büyüklüktür. (s.217)
- “Mektedir arkadaşlarına göre yemeyi içmeyi, güzel fıkralar anlatıp hoş konulardan söz etmeyi seven bir insandı.” (s.234)
- “Üniversite çevresinde iyi bir hoca, dürüst bir bilim adamı ve / kimsenin hatırını kırmayan bir idareciydi.” (s.234)
- Her yerde herkese söyledim: Düşünmek / çok enerji isteyen bir iş. (s.238)
- “Bir hastalık gibi, bir ruh hastalığı gibi / insanın içini kemiren bir korku.” (s.261)

4.1.2.3.6. “-mİş” Ekli Sıfat-Fiil + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- “Burada sistem her çeşit tesirlere açık bulunmakla beraber / **silahlanmış bir vaziyettedir**, gelecek bozucu tesirlere karşı koyacak tedbirleri vardır demektir.” (s.132)

- “Eve vardım sonunda, ama soluk soluğa / bitmiş bir vaziyetteyim.” (s.141)

4.1.2.3.7. “-mİş” Ekli Sıfat-Fiil Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- Seniha Hanım’a göre, ağır hareketli, / **çile çekmiş**, çocukluğunu yaşayamamış **bir çocuktu**. (s.42)

- Seniha Hanım’a göre, ağır hareketli, çile çekmiş, / çocukluğunu yaşayamamış bir çocuktu. (s.42)

- “Ya da yumurtanın akıyla sarısını ayıran, / viskoziteye göre yapılmış bir kap.” (s.153)

- “Mustafa / yalnız hoca olmak için yaratılmış bir arkadaşı.” (s.226)

4.1.2.3.8. “-DIK” Ekli Sıfat-Fiil İle Kurulan Yüklemler

- Efendim bilim, / uğraştığımız şeydir. (s.176)

4.1.2.3.9. “-DIK” Ekli Sıfat-Fiil Grubu İle Kurulan Yüklemler

- “Mustafa’nın en çok anlaştığı insandı / bu matematikçi.” (s.19)

- Jale Hanım’la tanıştığı yıl, / Kerim Erim’in Mustafa’yı ‘doçentim’ diye arkadaşlarına takdim ettiği yıldır. (s.112)

- Eğer birimizin bir kıymeti varsa, o da / diğerinin ona verdiği değerdir... (s.115)

4.1.2.3.10. “-DIK” Ekli Sıfat-Fiil Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- Aziz Ogan’ın Erenköy’deki yaşantısının ve Kerim Erim’in kişiliğinin genç öğrenciyi etkilediği bir zamandı. (s.112)
- Bu ‘hikmet’in getirdiği bir güzellikti / belki, olgunluğun getirdiği bir güzellikti. (s.170)
- Bu ‘hikmet’in getirdiği bir güzellikti belki, / olgunluğun getirdiği bir güzellikti. (s.170)
- Aşikârdır ki bu programlı ve maksatlı gidişin ‘kevnî fesad’ (olduran ve öldüren) bir saniini (yaratıcısını) ve bir nâzımını (düzenleyicisini) tasavvur etmek isteriz, zira bu da / hayatta diğer misalleriyle bol bol alıştığımız bir düşünce tarzıdır. (s.183)
- “Bu, / bütün toplulukların oybirliğiyle kabul ettikleri bir özelliği idi.” (s.234)

4.1.2.3.11. “-mAz” Ekli Sıfat-Fiil + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- Mustafa İnan için öğretmek / vazgeçilmez bir tutkuydu. (s.45)
- Bugün iktisatçılar için matematik / vazgeçilmez bir bilimdir. (s.201)

4.1.2.3.12. “-mAz” Ekli Sıfat-Fiil Grubu İle Kurulan Yüklemler

- Üniversite yıllarında / **dört ayrılmaz arkadaşı** onlar: Mustafa (İnan), Müeyyet (Berdan), Şevket (Arat), ve Namık (Sılay). (s.227)

4.1.2.3.13. “-mAz” Ekli Sıfat-Fiil Grubu + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- Çünkü, çok sevdiği Karacaoğlan’ın da dediği gibi, / **‘İlleri var bizim ile benzemez’ bir yerdi** bu Frengistan. (s.248-s.249)

4.1.2.4. “+DAn biri” Yapısıyla Kurulan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Yüklemler

Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanda bu yapıdaki yüklemler, Leyla Karahan’ın (2012) “Türkçede ‘+DAn biri’ Yapılı Kelime Grupları” makalesi esas alınarak sınıflandırılmıştır. ‘+DAn biri’ yapısında olan yüklemler bu başlık altında verilmiştir.

4.1.2.4.1. Sıfat Tamlaması + “+DAn biri” Kuruluşundaki Yüklemler

- Mustafa’nın hayatı boyunca ürküttüğü çamaşır günlerinden biri. (s.24)
- Mustafa İnan’ı, / **hayatında en çok üzen olaylardan biriydi** bu. (s.138)
- Bu, / hocanın üzerinde çalıştığı en ilginç konulardan biriydi. (s.175)

4.1.2.4.2. Belirtili İsim Tamlaması + “+DAn biri” Kuruluşundaki Yüklemler

- İlk yazın sıcak günlerinden biriydi. (s.11)
- “Liseyi bitirdiği zaman / Divan edebiyatının ateşli hayranlarından biriydi.” (s.29)
- “Okul binası / o zamanların en güzel yapılarından biriydi.” (s.41)
- Eğitim, / **onun konularından** sadece **biridir**. (s.172)

4.1.3. İsim Tamlaması

Oğuz Atay’ın Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanında isim tamlamasından oluşan yüklemler özelliklerine göre üç ana başlık altında incelenmiştir. Çalışmamızda, yüklem olarak kullanılan isim tamlamalarına 113 adet örnekte rastlanılmıştır.

4.1.3.1. Belirtili İsim Tamlamaları

Belirtili isim tamlamasından oluşan yüklem bu grup altında incelenmiş, 10 alt başlık halinde verilmiştir.

4.1.3.1.1. Unsurları Tek Sözcükten Oluşan Yüklem

- “Biraz heyecanlandım doğrusu, belki de / törenin etkisidir.” (s.21)
- Babası bundan hiç hoşlanmadı; fakat sinema da / evlerinin karşısındaydı. (s.40)
- Çünkü ülkemizin insanları daha / yaşamının acemisidir. (s.55)
- Evet, / **sözünün eriydi** Mustafa. (s.60) (s.60) (s.62)
- “Mustafa, müşkül ve karara varılması gereken hususlarda / sınıfın hakemi idi.” (s.84)
- “Mustafa, arkadaşları futbol oynarken topun uzağında duruyordu, ama / hayatın içindeydi.” (s.90)
- Bu adamdan ne anlıyorsun? / Antikanın biri. (s.125)
- Talebeler demeyeceksin, çünkü talebe zaten çoğuldur, / ‘talib’in çoğuludur. (s.125)
- Diploma; Yunancada iki kere katlanmış anlamına geliyor, defter de aynı dilde ‘diphtheria’ yani yüzülmüş hayvan derisinin değişik bir biçimi, difteri hastalığı da / derinin iltihabıymış. (s.166)
- Sandviç’in tarihi de ilginçti; 18. yüzyılda yaşayan İngiliz lordu Earl of Sandwich, / kumarbazın biriydi. (s.166)
- (Tanrılara ceza vermek / kulların haddi miydi?) (s.172)
- Kızılderililer ve Arya – Dharma gibi konulardaki çalışmaları / bunların dışında. (s.175)
- “Ben / **canımın derdindeyim** Kale.” (s.248)

4.1.3.1.2. Tamlayanı ya da Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Yüklemler

Tamlayanı ya da tamlananı sıfat tamlamasından oluşmuş belirtili isim tamlaması yapısındaki yüklemler bu başlık altında verilmiştir.

4.1.3.1.2.1. Sıfat Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- “Siz de / **bu bilimin içindesiniz** galiba.” (s.13)
- Mustafa İnan 1931 yılında liseyi bitirdiği zaman / karışık duygular içindeydi. (s.59)
- “Artık bu leylî meccanî yaşantı bitmeliydi; artık, herkesin kendini başına bir evi olmalıydı; artık, kendi odalarında uyumak gibi masum / bir ihtirasın peşindeydiler.” (s.94)
- Bu Salih Murat da / kaç yılın adamıdır. (s.124)
- Kısaca / ‘**açık sistem’in adamıydı**; heyecanını ve sözünü kimseden esirgemiyordu. (s.133)
- Mustafa İnan, / **günlük olayları yaşamakla yetinen orta sınıfın dışındaydı** artık. (s.135)
- Şimdi / **bu zümrenin de yabancısıydı** artık. (s.136)
- ‘Kilit’ (kleidi), ‘harita’ (kharta), ‘fener’ (fenarion), ‘cins’ (genos), ve hatta ‘temel’ (themelion) de / **aynı dilin kelimeleridir** aslında. (s.167)
- Hoca espriyi beğenmedi galiba; ne yapalım, o zamanlar daha / bu işin acemisiydik. (s.180)
- Bu adam Londra’da / **bir avukatlık firmasının şefidir** ve iki yıldan beri M... (mason) olmak istemektedir. (s.187)
- “Mustafa gibi samimi insanların meselesidir.” (s.187-s.188)
- “Mustafa da Teknik Mekanik ve Genel Mukavemet Kürsüsü’nde yirmi üç yıl başkanlık etmişti; 1944 yılından ölümüne kadar / bu kürsünün başındaydı.” (s.190)
- “1940 yıllarında, bir Türk bilgin adayının bu başarısı, / sabırlı ve titiz bir çalışmanın sonucudur.” (s.196)

- İktisadî hayatın her etkeni, başka / bir ya da birçok etkenin fonksiyonudur. (s.201)

- “Yani / **bütün bunların bileşkesi miydi** Mustafa İnan?” (s.234)

- “Yani / **bütün bunların hepsi miydi** aslında?” (s.234) (s.234)

4.1.3.1.2.2. Tek Sözcük + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- “**Bölgenin** (Gaziantep, Mardin, Maraş, Silifke, Mersin vs.) **tek yatılı lisesiydi.**” (s.41)

- Cumhuriyetin ilk yıllarıydı, / daha söz ayağa düşmemişti. (s.60)

- Bilmez ki hafıza, / zekânın bir unsurudur. (s.47-s.48) (s.154)

- “Bu lakap / Mustafa’nın bir hatırasıdır.” (s.102)

- Bu araçlarda matematik vardı ve matematik, bir bakıma / tembelliğin en üstün sanatıydı. (s.153)

- Elasto-mekanikte Başlangıç Değerleri Metodu ve Taşıma Matrisi / hocanın ‘ilim nakilciliği’ taşımayan başka bir eseri idi. (s.213)

- “Yayım yapmak / **önemli bir işmiş** aslında.” (s.213)

4.1.3.1.3. Tamlayanı ya da Tamlananı Belirtili İsim Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Yüklemler

Tamlayanı ya da tamlananı belirtili isim tamlaması olan belirtili isim tamlaması yapısındaki yüklemler bu başlık altında verilmiştir.

4.1.3.1.3.1. Belirtili İsim Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- Bu konulardaki eserler tarifler ve tasvirlerle doludur; hepsi / özel meselelerin koleksiyonu mahiyetindedir. (s.196)

4.1.3.1.4. Tamlayanı ya da Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Yüklemler

Tamlayanı ya da tamlananı belirtisiz isim tamlaması olan belirtili isim tamlaması yapısındaki yüklemler bu başlık altında verilmiştir.

4.1.3.1.4.1. Belirtisiz İsim Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- Bu kılıklar / **pahalı-ucuz**, zengin-fakir **ayrımlarının** da ötesindeydi. (s.136)
- Bu kılıklar pahalı-ucuz, / zengin-fakir ayrımlarının da ötesindeydi. (s.136)

4.1.3.1.4.2. Belirtisiz İsim Tamlaması + Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Yüklemler

- Mühendis Mektebi'nin birinci sınıfındaydı. (s.71)
- Bu, / ilmin ve tekniğin sesinin kesilmesi ve gençliği susturma gayretinin bir maddi sembolü idi. (s.223)

4.1.3.1.5. Unsurları Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Yüklemler

- İnan ailesinin temel desteği idi / 'leylî meccanî'. (s.63)
- 1967 yılının 8 Ağustos gecesi idi. (s.250)

4.1.3.1.6. Unsurları Sıfat Tamlamasından Oluşan Yüklemler

- "Hüseyin Avni Bey / çok çocuklu bir ailenin en küçüğüydü." (s.22)
- Şehrin en lüks binek aracı da / Kız Öğretmen Okulu'nun katırla çekilen yaylı arabasıydı. (s.40)
- Belki de bu söz, / daha uzun bir cümlenin bir parçasıydı. (s.88)

4.1.3.1.7. Ünvan Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- Mehmet (Profesör Mehmet İnan) / Rabia Hanım'ın kucağındaydı. (s.29)

4.1.3.1.8. Sıfat-Fiil Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- Yerli halktan memurluk yapanların çocukları. (s.136)

4.1.3.1.9. Birleşik İsim + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- “Bu da yanlış, / Kristof Kolomb'un hatasıydı.” (s.165)
- “Demirel, **Mustafa İnan**'ın öğrencisiydi / ve hocasına da çok saygısı vardı.” (s.231)

4.1.3.1.10. Tamlayanı Zamir Olan Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Yüklemler

Tamlayanı zamir olan belirtili isim tamlaması yapısındaki yüklemler bu başlık altında verilmiştir.

4.1.3.1.10.1. Şahıs Zamiri + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- Genç adam itiraz etti: “Bunları duyurmak / sizin göreviniz.” (s.69)

4.1.3.1.10.2. İşaret Zamiri + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- İkinci devre adını verdiğimiz bu zamanın en karakteristik tarafı, Garptan ‘İlim nakilciliği’ ve / bunun yayımıdır.” (s.198)

4.1.3.2. Belirtisiz İsim Tamlamaları

Belirtisiz isim tamlamasından oluşan yüklemeler bu grup altında incelenmiş, 7 alt başlık halinde verilmiştir.

4.1.3.2.1. Unsurları Tek Sözcükten Oluşan Yüklemeler

- Bu / **devlet hastanesiydi**, tanıdık bir doktor da bulmuştuk. (s.17)
- “Burada laboratuvar falan yoktu, herkese bir oda bile yoktu. Adı değişmişti, ama / **mühendis mektebiydi** henüz burası.” (s.18)
- “Hüseyin Avni Bey’in dedeleri / Malatya eşrafındandı.” (s.22)
- Kimdi bu Efe Rasim? / Matematik hocasıydı. (s.52)
- “Bilimde bile bir gelenek / söz konusuydu.” (s.89)
- “Sevinç içindeydik.” (s.111)
- “Düşünürdüm ki sen bir öğrencisin ve ben de bir profesörüm; ben / **bilim adamıyım**, sen henüz bilime yabancısın.” (s.114) (s.215)
- Ben de / **antika meraklısıyım** gardaş, bak arkeoloji müzesi müdürü Aziz Ogan’ın kızını aldım. (s.125)
- Mesele, / zihniyet meselesi. (s.127)
- Başkalarıyla hesaplaşmaya da hiç girişmedi; çünkü / ‘hikmet sahibi’ idi. (s.131)
- Birinciler, yani bahriye yakalı kısa pantolonlu olanlar, / **muhallebi çocuklarıydı**; şalvarlılar da ikinci sınıf vatandaş.” (s.136)
- “Bir kere gene hastalanmıştı, / soğuk algınlığı.” (s.142)
- Bu enerjiyi bulamadığı için veya sarf etmek külfetine doğuştan istekli olmayan insan yavrusu ise, böyle bir işe karşı daima / tembellik içindedir. (s.143-s.144)
- Sonra Oppenheimer olayını tartışıyorlar: Bütün sorumluluk / fizik bilgininde miydi? (s.150)
- “Bana sorarsanız cumhuriyetten beri bizde iki şey ilerledi: biri / **narenciye ziraatı**, biri de tiyatro.” (s.161)

- Masanın üstünde köprü modelinin fotoğrafı duruyordu: / virendel kirişi. (s.195)
- 1938 yılında fotoelastisite, deney araçlarının yetersizliği bakımından, henüz / başlangıç dönemindeydi. (s.195)
- İkinci devre adını verdiğimiz bu zamanın en karakteristik tarafı, Garptan / ‘İlim nakilciliği’ ve bunun yayımıdır.” (s.198)
- “Keyiflenmişti: Artık anlatmanın, şiir okumanın zamanı gelmişti, / edebiyat vaktiydi artık.” (s.229)

4.1.3.2.2. Tamlayanı ya da Tamlananı Sıfat Tamlamasından Oluşan

Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Yüklemeler

Tamlayanı ya da tamlananı sıfat tamlaması olan belirtisiz isim tamlaması yapısındaki yüklemeler bu başlık altında verilmiştir.

4.1.3.2.2.1. Belgisiz Sıfat ile Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması + Tek Sözcük

Kuruluşundaki Yüklemeler

- Yeterinden fazla / bir ‘mahviyet’ içindeydi. (s.91)
- Genç karı-koca devlet hastanelerine karşı / bir güvensizlik duygusu içindeydi. (s.123)
- Herkes / bir telaş içindeydi. (s.129)
- Bu / bir ‘Mukavemet’ meselesiydi. (s.130)
- Ankara Üniversitesi ile ilgili / bir betonarme hesabıydı. (s.150)
- “Sonuçlarda ister istemez bir ‘tolerans’ tanımak / bir tabiat kanunudur.” (s.164)
- “‘Ana gibi yar, Bağdat gibi diyar olmaz.’ Burada ‘Ana’ bildiğiniz ‘anne’ değil, / bir yerin adı.” (s.168)
- “Bu / **bir çevre meselesidir** ve diyebiliriz ki bir ‘hayat ekolü’ meselesidir.” (s.187-s.188)
- “Bu bir çevre meselesidir ve diyebiliriz ki / bir ‘hayat ekolü’ meselesidir.” (s.187-s.188)

- Durgun suya atılan bir taşın meydana getirdiği dalganın yayılması gibi, ılık da / bir ‘titreşim’ olayı mıydı? (s.192-s.193)

- Efsaneyi yaratmak da / bir araştırma işidir. (s.203)
- “Bu sözler / bir felsefe profesörümüzün.” (s.205)
- Mustafa İnan gene not aldı: Evrensel bilgili / birkaç kişi arasında. (s.215)

4.1.3.2.2. Niteleme Sıfatıyla Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- Sarı madenler üzerinde / profesörler. (s.12)
- Mustafa İnan 1931 yılında liseyi bitirdiği zaman / karışık duygular içindeydi. (s.59)

4.1.3.2.3. İşaret Sıfatı İle Oluşturulmuş Sıfat Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- Yani / şu dalgın profesör fıkrası mıydı Mustafa İnan? (s.83)

4.1.3.2.3. Tamlayanı ya da Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlamasından Oluşan Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Yüklemler

Tamlayanı ya da tamlananı belirtisiz isim tamlaması olan belirtisiz isim tamlaması yapısındaki yüklemler bu başlık altında verilmiştir.

4.1.3.2.3.1. Belirtisiz İsim Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- Hocanın, 1953’ten 1959’a kadar bir makalesine rastlanmıyor; çünkü 1954-1957 yılları arasında / İnşaat Fakültesi dekanıydı. (s.175)

4.1.3.2.4. Belirtili İsim Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- Bir kere; daha talebe iken / arkadaşlarının hocası durumunda idi. (s.78)
- Belki, **daha yeni kurulan bir düzenin heyecanı içindeydiler**; / millet olmanın heyecanını daha yeni yeni öğreniyorlardı. (s.94)

4.1.3.2.5. Bağlama Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- Bu bir ‘Mukavemet’ meselesiydi; / ‘Dış Kuvvetler’ ve ‘İç Kuvvetler’ problemiydi. (s.130)
- “Buna sebep aklın kendine has olan / tembellik ve kolayca sapma temayülüdür.” (s.159)
- “Bilhassa pozitif bilimi ve teknik bilgiyi / geniş halk tabakalarına yaymak ve bu sahada ilgi toplamak mecburiyetindeyiz.” (s.161)

4.1.3.2.6. İsim-Fiil Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- Bir an önce / aileme bakmak zorundayım. (s.59)
- Hepsi başka bir akıntıya kaptırmıştı kendini: kimi zengin bir müteahhit olup paraya hükmetmek istiyordu, kimi de büyük bir masanın gerisine kurulup oradan herkese / emir vermek sevdasında idi. (s.134)
- “Hep birlikte / terakki etmek mecburiyetindeyiz. (s.161)
- Mustafa İnan da sellüloid ve bakallit gibi maddelerle / deney yapmak zorundaydı. (s.195)
- Onu bütün yönleriyle / **anlamaya çalışmak**, neyi yapabildiğini ve neyi yapamadığını ortaya koymak **zorundayız**. (s.161)
- Onu bütün yönleriyle anlamaya çalışmak, neyi yapabildiğini ve neyi yapamadığını / ortaya koymak zorundayız. (s.161)

4.1.3.2.7. “-mAk” Ekli İsim-Fiil + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- Birçok cephede birden / savaşmak zorundaydı. (s.63)
- Zaman geçtikçe geri kalmış memleketler kendi imkânlarıyla / kalkınmak zorundadırlar. (s.92)
- “Hep birlikte terakki etmek mecburiyetindeyiz; onun için her sahayı / düşünmek mecburiyetindeyiz.” (s.161)
- Mustafa’nın ‘samimi değil’ damgasını yemek istemiyorsak, bilim adamlarını / **öğrenmek**, onları tanımak **zorundayız**. (s.161)
- Mustafa’nın ‘samimi değil’ damgasını yemek istemiyorsak, bilim adamlarını öğrenmek, onları / tanımak zorundayız. (s.161)
- Mustafa İnan’ı / bilmek zorundayız. (s.161)
- Bilim adamını bekleyen tehlikeleri açıkça / görmek zorundayız. (s.161)

4.1.3.3. Farsça İsim Tamlaması

Delice, Türkçe Sözdizimi adlı kitabında isim tamlamalarının bir alt grubu olarak Farsça İsim Tamlaması başlığını vermiştir (Delice, 2018: 42). Oğuz Atay’ın Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanında örneklerine rastlanması, çalışmamızın Bulgular kısmına Farsça İsim Tamlaması başlığını da ekleme ihtiyacını oluşturmuştur.

- “Bu çocuklar da bu bakımdan / ‘nevi şahsına münhasır’dı.” (s.95)
- İlim kesbiyle payei rıfat
Aşk imiş her ne var âlemde
Arzuyu muhal imiş / ancak
İlim bir kıylükal imiş ancak” (s.183-s.184) (*arzu-yi muhal* “imkânsız arzu”)

4.1.4. İsim-Fiil Grubu

Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanında isim-fiil grubu yapısında olan yüklem 1 ana başlık altında incelenmiştir. Çalışmamızda, yüklem olarak kullanılan isim-fiil gruplarına 3 adet örnekte rastlanılmıştır.

4.1.4.1. Bir Hareket İsmi ve Ona Bağlı Bir Tamlayıcıdan Oluşmuş İsim-Fiil Grubu Yapısındaki Yüklem

Bir hareket ismi ve ona bağlı bir tamlayıcıdan oluşan isim-fiil yapısındaki yüklem 2 alt başlık halinde verilmiştir.

4.1.4.1.1. Hareket İsmi “-mA” Ekli İsim-Fiilden Oluşan İsim-Fiil Grubu Yapısındaki Yüklem

- “‘Süvari’ denilen ayaklı çay bardaklarıyla çay içmek / en büyük zevkimiz.” (s.41)

4.1.4.1.2. Hareket İsmi “-mA” Ekli İsim-Fiilden Oluşan İsim-Fiil Grubu Yapısındaki Yüklem

- Aram Manavyan’a göre ‘dünyanın en heyecan verici ve en inanılmaz olayı’ / Çolak Salim Bey yerine bir yıl Mustafa İnan’ın ders vermesiymiş. (s.72)
- “Benim asıl korkum / onun sigara içmesi idi.” (s.141)

4.1.5. Tekrar Grubu

Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanında tekrar grubu yapısında olan yüklem bu başlık altında incelenmiş, 3 ana başlık halinde verilmiştir. Çalışmamızda, yüklem olarak kullanılan tekrar gruplarına 4 adet örnekte rastlanılmıştır.

4.1.5.1. Unsurları Anlamalı Sözcükten Oluşmuş Yüklemler

- Dünyada neler / **olup bitiyor**, insanlık nereye gidiyor demeye çok vaktiniz vardır. (s.217)

4.1.5.2. Zıt Anlamalı Kelimelerin Tekrarıyla Oluşmuş Yüklemler

- “Ne var ki, bütün bunlar Batı’da çoktandır biliniyordu ve yıllardır insanlarımız Batı’ya / gidip geliyordu.” (s.128) (s.238)

4.1.5.3. Bir Unsurun Tekrarıyla Oluşmuş Yüklemler

- “Peki neden zekâsı / pırıl pırılmış?” (s.205)

4.1.6. Edat Grubu

Oğuz Atay’ın Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanında edat grubu yapısında olan yüklemler 4 ana başlık altında incelenmiştir. Çalışmamızda, yüklem olarak kullanılan edat gruplarına 29 adet örnekte rastlanılmıştır.

4.1.6.1. Tek Sözcük + Edat Kuruluşundaki Yüklemler

- “Hepsi / bu kadar.” (s.19) (s.87) (s.100) (s.118)
- Mustafa İnan’ın doktorasında kesin bir doğum tarihi kullanması da, nüfus kâğıtlarımızın ciddi bir şekilde doldurulmadığını / gizlemek içinmiş. (s.22)
- Belki de sık sık hastalanması, zayıf bünyeli olması, hemen yorulması / bu yüzdendi. (s.25)
- İnsan ters talihi için olsa olsa bir ‘Şikâyetname’ yazardı, / o kadar. (s.52) (s.133) (s.139)
- “Sanırım Mustafa da / bizim gibi idi.” (s.84)
- ‘Kurtuluş’ takımıyla yapılan bir voleybol maçında da Mühendis Mektebi / kaybetmek üzereymiş. (s.99)

- “İşe yaramayan şeylerden / kurtulmaktan yanaydı.” (s.137)
- “Mustafa tartışmayı sevmezdi. İnsanlara bir şeyler öğretmeyi istiyordu, insanları karşısına alıp onlarla tek taraflı olarak konuşmak istiyordu yani; / monologdan yanaydı.” (s.138)
- Bu konuda yazdığı makalede toleransa büyük ölçüde yer veren Arya-Dharma görüşünü / benimser gibi. (s.164)
- “Şimdi de ne yazık ki –bir şairin dediği gibi- ‘İzlenimler tozlu bir zaman perdesi arkasında / kaybolmuş gibi...’ imiş.” (s.205)
- “Ertesi gün sınıf / mahşer gibiydi.” (s.220)
- “Korkmuş, yılmış bir hâli / var gibiydi.” (s.242)
- Ertesi gün hastaneye geldiler; ateş yoktu, halsizlik yoktu, durum sanki / düzelmiş gibiydi. (s.242)
- Her şey / **eskisi gibiydi**, durumda bir anormallik yoktu, belki her şey eskisi gibi düzelecekti. (s.245)

4.1.6.2. Belirtili İsim Tamlaması + Edat Kuruluşundaki Yüklemler

- Mustafa’nın annesi de / **çocukların okumasından yanaydı**; kızlarının bile öğretim görmesini istiyordu. (s.39)
- Masal ile gerçeğin ayrılmasından yanaydı. (s.77)
- “Ayrı milletlerin bir arada okuyan çocukları gibiydiler.” (s.136)

4.1.6.3. Sıfat Tamlaması + Edat Kuruluşundaki Yüklemler

- Bu adamlar / ülkeye yeni ayak basan yabancılar gibiydi. (s.75)
- Kendisi hakkında anlatılan masallara karşıydı. (s.77)
- Ülkenin ‘ileri gelen aydınları’ da böyle konularda / beylik görünüşlerden yanaydı. (s.135)
- “Halbuki beyler, bir memleketin muhtelif müesseseleri / bileşik kaplar gibidir.” (s.161)
- “Çünkü tartışmayı sevmezdi, çünkü / insanlara insan gibi davranmaktan yanaydı” (s.220)

4.1.6.4. Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Edat Grubu Yapısındaki Yüklemler

İsim unsuru sıfat-fiil grubundan oluşan edat grubu yapısındaki yüklemler bu başlık altında incelenmiş, 1 alt başlık halinde verilmiştir.

4.1.6.4.1. “-mİş” Ekli Sıfat Fiil Grubu + Edat Kuruluşundaki Yüklemler

- “İkimiz de sanki / uzun ve ağır bir yükten kurtulmuş gibiydik.” (s.111)
- Profesör olan bir bilimin / sonu gelmiş gibidir. (s.177)

4.1.7. Ünvan Grubu

Çalışmamızda, yüklem olarak kullanılan kişi ismi gruplarına 1 adet örnekte rastlanılmıştır.

- Çocukluğunun ilk yıllarında bile uslu akıllı bir / Mustafa Bey’miş. (s.27)
- Eski öğrencilerinin en heyecanlı öğrencisi gene / Mustafa Hoca idi.” (s.20)

4.1.8. Kişi İsmi Grubu

Karahan, *birleşik isim* teriminin başka bir terimle karışması ve kavramı karşılamada yetersiz kalması sebebiyle *kişi ismi* teriminin kullanılmasının daha uygun olacağını öne sürmüştür (Karahan, 2023: 93).

Bu grubun başlığını Leyla Karahan’ın sözdizimi kitabında kullandığı *Kişi İsmi Grubu* adı ile çalışmamıza eklemeyi uygun gördük. Çalışmamızda, yüklem olarak kullanılan kişi ismi gruplarına 1 adet örnekte rastlanılmıştır.

4.1.8.1. Unsurları Tek Sözcükten Oluşmuş Yüklemler

- Sen benim hemşerim filan değilsin, diye içinden gülümsedi genç adam; benim asıl hemşerim / Mustafa İnan. (s.15)

4.1.9. Bağlama Grubu

Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanında bağlama grubu yapısındaki yüklem 2 ana başlık altında incelenmiştir. Çalışmamızda yüklem olarak kullanılan bağlama gruplarına 7 adet örnekte rastlanılmıştır.

4.1.9.1. Unsurları Tek Sözcükten Oluşmuş Yüklem

- Durgun ve ağırbaşlıymış / ayrıca, çocukluğundan beri böyleymiş. (s.26)
- Belki de bu yüzden / **durgun ve mahzundu** biraz küçük Mustafa. (s.27)
- “Vallah, bugün Avrupa’da mukavemet dersi başka türlü okutuluyor, ama bizim okuduğumuz da / makbul ve kâfidir.” (s.86)
- Üstelik kendisini çok sağlıklı göstermek istermiş hoca: “Bak Sacit, dişlerim nasıl / sağlam ve beyaz.” (s.140)
- “İlmî tarih daima / zafer ve saadettir.” (s.157)
- “Ümit ederiz ki şu dakikaların ciddiyetini kavramış olmalısınız(herhalde), rehberler tekrar gelir: bunlar / ‘akıl’ ve ‘vicdan’mış.” (s.186)

4.1.9.2. Unsurları Sıfat Tamlamasından Oluşan Bağlama Grubu Yapısındaki Yüklem

- “Burada sistem her çeşit tesirlere açık bulunmakla beraber silahlanmış bir vaziyettedir, gelecek bozucu tesirlere karşı koyacak tedbirleri vardır demektir, bu tarz kontrol / daha elâstiki ve daha mütekâmildir.” (s.132)

4.1.10. Kısaltma Grubu

Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanındaki kısaltma grubu yapısında olan yüklem özelliklerine göre 3 ana başlık altında incelenmiş, her ana başlık özelliklerine göre alt başlıklarla verilmiştir. Çalışmamızda yüklem olarak kullanılan kısaltma gruplarına 26 adet örnekte rastlanılmıştır.

4.1.10.1. Yönelme Grubu Yapısındaki Yüklemeler

Yönelme grubu yapısındaki yüklemeler unsurların özelliklerine göre 4 alt başlık halinde verilmiştir.

4.1.10.1.1. Unsurları Tek Sözcükten Oluşan Yüklemeler

- Hem de çalışkandı, hem de sınıfta herkesi güldürüyordu; yeni bir ‘kuş’ tipiydi, / hayata dönüktü. (s.51)
- Mustafa İnan iç dünyası ile / Doğu’ya bağılıydı. (s.93)
- Geleneklerine bağılıydı / Mustafa İnan. (s.93)
- “Doğu, birikmiş dertleriyle herkesi / yutmaya hazırды.” (s.94)
- “Düşünürdüm ki sen bir öğrencisin ve ben de bir profesörüm; ben bilim adamıyım, sen henüz / bilime yabancısın.” (s.114)
- Her şey / sağığıya uygundu. (s.146)
- “Cahit Arf’ın dediğı gibi, belirgin bir seviyeyi aşan, hem de çok aşan bir insan olarak / içe dönüktü.” (s.234)

4.1.10.1.2. Belirtili İsim Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemeler

- “Mustafa İnan, birçok bilim adamı (özellikle matematikçilerin çoğı) gibi özel yaşantısında muhafazakârды; / ülkesinin geleneklerine bağılıydı.” (s.183)

4.1.10.1.3. Belirtisiz İsim Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemeler

- “Yani demek istiyorum ki bizim ülkede her şey / pamuk ipliğine bağılı.” (s.25)
- Lise yıllarında başlayan bir sevgiyle / **Divan edebiyatına bağılıdı**, Divan edebiyatının büyük geleneğine hayrandı. (s.93)
- “İstanbul Teknik Üniversitesi / sicil kaydına uygundur.” (s.256)

4.1.10.1.4. Bağlama Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- “Mustafa İnan, / pırıl pırıl bir zekâya ve engin bir hafızaya malikmiş.” (s.204)

4.1.10.2. Uzaklaşma Grubu Yapısındaki Yüklemler

Uzaklaşma grubu yapısındaki yüklemler unsurların özelliklerine göre 3 alt başlık halinde verilmiştir.

4.1.10.2.1. Unsurları Tek Sözcükten Oluşan Yüklemler

- “Aslında Mustafa tek başına çalışırdı; çünkü her zaman / bizden ilerdeydi.” (s.71)
- Bunun ötesinde söylenenler / efsaneden ibaretti. (s.76)
- “Bize gelince... henüz yazılı belgelerle Mustafa’nın değerini ölçebilecek / kaynaklardan yoksunuz.” (s.208)

4.1.10.2.2. Sıfat Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- Belki de yanıliyordu İlhan Bey; belki bütün değerli kimselerin onun çevresinde toplanması / bir rastlantıdan ibaretti. (s.254)

4.1.10.2.3. İsim-Fiil Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- Böyle bir özenti sonunda sahte bir bilim adamı bile olsa, / **sahte kahraman olmaktan iyidir** bence. (s.79)

4.1.10.3. Vasıta Grubu Yapısındaki Yüklemler

Vasıta grubu yapısındaki yüklemler özelliklerine göre 3 alt başlık olarak verilmiştir.

4.1.10.3.1. Unsurları Tek Sözcükten Oluşan Yüklemler

- Oysa hayat aslında onun için baş ağrıları, kramplar ve / halsizliklerle doluydu. (s.51)
- Mustafa İnan iç dünyası ile Doğu'ya bağlıydı, / bütünüyle bağlıydı. (s.93)
- Mustafa Bey de İsviçre'ye dönünce Jale Hanım'a paketler dolusu hediyeler gönderdi, elbette çoğu / **yiyeceklerle doluydu** paketlerin, çünkü savaş yıllarının en makbul hediyesi buydu. (s.109)
- Yazıhaneleri / grafiklerle doludur. (s.201)
- “Hüseyin de / bizimle beraberdi.” (s.247)

4.1.10.3.2. Sıfat Tamlaması + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- Bu satırları okurken sen yalnız başbaşa / **bu satırlarla beraber**sin, ben ise yalnız senin hayalinle... (s.118)
- “Daima / ileri hamlelerle doludur.” (s.157)
- “Çünkü bütün hayatı / bu iki alanda gösterdiği çabalarla doludur.” (s.220)

4.1.10.3.3. Bağlama Grubu + Tek Sözcük Kuruluşundaki Yüklemler

- Bu konulardaki eserler / tarifler ve tasvirlerle doludur. (s.196)

SONUÇ

Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanını incelediğimiz çalışmamızın birinci bölümünde Oğuz Atay'ın hayatını, edebi kişiliğini, eserlerini, Bir Bilim Adamının Romanı eserini ve roman hakkındaki görüşleri genel hatlarıyla ele aldık. İkinci ve üçüncü bölümde yüklem ve kelime gruplarıyla alakalı bilgi vermekle birlikte bunların çeşitleri ve araştırmacıların görüşlerini inceledik. 'Bulgular' başlıklı son bölümümüz olan dördüncü bölümde ise araştırmamıza konu olan eserdeki kelime grubundan oluşan yüklemelerin tümünü inceleyerek niteliklerine ve kuruluş biçimlerine göre başlıklar halinde verdik.

Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı adlı eseri incelenerek romanda bulunan yüklemi oluşturan kelime grupları 10 başlık altında toplanmıştır. Bu kelime grupları sırasıyla; Birleşik Fiil, Sıfat Tamlaması, İsim Tamlaması, İsim-Fiil Grubu, Tekrar Grubu, Edat Grubu, Ünvan Grubu, Kişi İsmi Grubu, Bağlama Grubu ve Kısaltma Grubu'dur. Bulgular kısmında kelime grupları için yapılan sıralamada belli bir kurala uyulmamıştır.

- Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanda toplam 1875 kelime grubundan oluşmuş yüklem bulunmaktadır. Çalışmamızın Bulgular kısmında 10 ayrı başlık altında incelediğimiz kelime gruplarının her birinin açıklamasında kaç adet yüklem örneğine rastlanıldığı belirtilmiştir.

- Romanda yüklem oluşturulurken kullanılan kelime gruplarından sayıca en fazla olanı *birleşik fiil grubudur*. Söz konusu romanda yüklemi oluşturan birleşik fiil gruplarını beş gruba ayırdık. Bunlar; *isim + fiil* kuruluşundaki birleşik fiiller, *sıfat-fiil + fiil* kuruluşundaki birleşik fiiller, *isim-fiil + fiil* kuruluşundaki birleşik fiiller, *zarf-fiil + fiil* kuruluşundaki birleşik fiiller şeklinde gruplara ayrılmış daha sonrasında her birinin altında özelliklerine göre alt başlıklar eklenmiştir. Bu gruba ek olarak, bir adet örneği bulunduğundan, *çekimli fiil + fiil* kuruluşundaki birleşik fiiller başlığı da eklenmiştir.

- Birleşik fiil grubundan sonra romanda en fazla *sıfat tamlaması* yapısındaki yüklemeler kullanılmıştır. En fazla kullanılan gruptan biri olan sıfat tamlamalarını dört ayrı grup içerisinde inceledik. Bunlar; belirtme ve niteleme sıfatlarıyla oluşturulanlar, sıfat-fiillerle oluşturulanlar, "+DAn biri" yapısı ile oluşturulanlar

olarak sınıflandırılmıştır. Çalışmamızda sıfat tamlamaları, dört başlık altında ve her başlığın özelliklerine göre ayrıntıları ile verilmiştir.

- “+DAn biri” yapısıyla oluşturulan kelime gruplarının isim tamlaması veya sıfat tamlaması oluşturduğu görüşünde olan araştırmacılar vardır. Karahan, bazı sıfat tamlamalarında, *tanıdıklarımından biri* gibi, sıfat unsurunda bulunan +DAn ekinin sıfat-fiilli bir yapıdan eksiltme yoluyla ortaya çıktığını, *biri* sözcüğünün bir iyelik belirtmediğini, *bir tanıdık* gibi eksiz bir yapıdan kısaltıldığını ve bu sebeple sıfat tamlaması olduğunu belirtir. “+Dan biri” yapılı kelime gruplarında bütün-parça ilişkisi vardır yalnız tamlamanın ikinci unsuru mutlaka *parçayı* belirtmelidir (Karahan, 2012: 12). Biz çalışmamızda Karahan’ın görüşüne katılarak “+DAn biri” yapılı kelime gruplarına sıfat tamlaması başlığının altında yer verdik.

- Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanda sıkça kullanılan başka bir kelime grubu ise *isim tamlaması*dır. İsim tamlamaları çalışmamızda belirtili, belirtisiz ve Farsça isim tamlaması olmak üzere üç başlığa ayrılarak incelenmiş olup başlıklar kendi altlarında özelliklerine göre verilmiştir.

- Romanda yüklem olarak kullanılan bir diğer kelime grubu da *kısaltma grubudur*. Bu grubun bazı çeşitlerine roman içerisinde yüklem olarak rastlanılmadığından çalışmamızda bu grupları 3 ana başlığa ayırarak verdik. Bunlar; yönelme grubu, uzaklaşma grubu ve vasıta grubudur.

- Oğuz Atay’ın Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanında yüklem olarak kullanılan *bağlama grubu*, -bir örnek dışında- genellikle iki isim unsuru ve onları bağlayan bir bağlaçtan oluşmaktadır.

- Romanda yüklemi oluşturan kelime gruplarından birisi de *edat grubudur*. Edat grubu, yazar tarafından çeşitli şekilleriyle kullanıldığı için sayıca az olsalar da çalışmamızda bunlara alt başlıklar halinde yer verilmiştir.

- *Tekrar grubu* romanda diğer kelime gruplarından sayıca az kullanılmıştır. Romanda yüklemi oluşturan tekrar gruplarının toplamı dördüttür. Bunların üçünün fiillerle yapılan tekrarlar olduğu tespit edilmiştir.

- Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanda diğer kelime gruplarından daha az kullanılan kelime grupları *kişi ismi*, *ünvan* ve *isim-fiil* grubudur. Yazarın cümle kurma tercihleri arasında diğer kelime gruplarına nazaran bu gruplar oldukça az kullanılmıştır.

Tablo 1’de belirtildiği gibi Oğuz Atay’ın Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanında yüklemi oluşturan kelime gruplarının toplam sayısı 1875’tir. Bunların sayıca en fazla kullanılanı ise 1421 örnek ile *birleşik fiil* grubudur. Birleşik fiiller kendi içinde beşe ayrılmış olup, bunlardan isim + fiil yapısı ile kurulan birleşik fiiller (960) de kendi içerisinde; ana yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller ve asıl fiillerle kurulan birleşik fiiller olmak üzere iki alt gruba ayrılmıştır. Ana yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiillerin de asıl fiillerle kurulan birleşik fiillerin de 480 adet kullanılarak eşit sayıda olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak beşe ayrılmış olan birleşik fiil grubunun en çok kullanılan çeşidi, bir isim ve yardımcı fiille kurulan birleşik fiil çeşididir. Yani çalışmamızda, Oğuz Atay’ın deyimleşmiş ve kalıplaşmış birleşik fiilleri oldukça sık kullandığı ve dilimizin anlamsal çeşitliliğinden büyük ölçüde faydalandığı görülmüştür.

Birleşik fiil grubundan sonra yüklemeleri oluştururken en fazla kullanılan kelime grubu 269 örnek ile *sıfat tamlamasıdır*. Romanda yüklemeler oluşturulurken en fazla niteleme sıfatlarıyla (177) kurulan sıfat tamlamalarından yararlanıldığı tespit edilmiştir.

İsim tamlamasından oluşan yüklemeleri 3 ana gruba ayırdığımızdan bahsetmiştik. Bu üç gruptan oluşan yüklemelerin toplam sayısı 113’tür. İsim tamlamasının belirtili ve belirtisiz olmak üzere ayırdığımız iki türünün de yazar tarafından neredeyse eşit sayıda kullanıldığını görüyoruz. Yazar, belirtili isim tamlamasından oluşan yüklemeleri 56, belirtisiz isim tamlamasından oluşan yüklemeleri ise 55 örnekte kullanmıştır. Romanda 2 örneğine rastladığımız için İsim Tamlaması grubuna Farsça İsim Tamlaması grubunu da dahil ettik.

Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanda yüklemeler oluşturulurken oldukça fazla kullanılan kelime grupları 10 farklı başlık altında toplanmıştır. Bu on başlığın da kendi içlerinde oldukça fazla alt başlığa ayrılmış olması, Oğuz Atay’ın dilimizin çok yönlülüğünden ustalıkla faydalanarak yüklemeleri oluşturduğunu açıkça göstermektedir. Her bir grubun kendi özelliklerine göre kaç alt başlığı olduğunu belirtecek olursak; *Birleşik fiil grubu* 5 ana başlık ve 49 alt başlıktan, *sıfat tamlaması* 4 ana başlık ve 36 alt başlıktan, *isim tamlaması* 3 ana başlık ve 28 alt başlıktan, *isim-fiil grubu* 1 ana başlık ve 2 alt başlıktan, *tekrar grubu* 3 ana başlıktan, *edat grubu* 4 ana başlık ve 1 alt başlıktan, *ünvan grubu* 1 ana başlıktan, *bağlama grubu* 2 ana

başlıktan, *kişi ismi grubu* 1 ana başlıktan, *kısaltma grubu* ise 3 ana başlık ve 10 alt başlıktan oluşmuştur.

Şekil 1’de görüleceği üzere Bir Bilim Adamının Romanı adlı romanda yüklem olarak kullanılan *birleşik fiil* grubu toplam kelime grubundan oluşan yüklem sayısının yaklaşık yüzde yetmiş altısını (%75,79) oluşturmaktadır. Bu oran diğer kelime gruplarının epey üzerindedir. Sıfat tamlaması ise toplam kelime grubu sayısının yaklaşık yüzde on beşi (%14,35) oranında kullanılmıştır. Romanda sık kullanılan bir diğer kelime grubu olan isim tamlaması ise toplam kelime grubu sayısının yüzde altısı (%6,03) oranındadır. Birleşik fiil grubu, sıfat tamlaması ve isim tamlaması dışında diğer kelime gruplarına göre nispeten daha fazla kullanılmış olan kısaltma grubu yapısındaki yüklemeler ise toplam kelime grubu sayısının yaklaşık yüzde bir buçukunu (%1,39) oluşturmaktadır.

Şekil 2, 3, 4 ve 5’te görüleceği gibi yazarın yüzde olarak sık kullandığı her bir kelime grubu ayrıca bir pasta grafiği ile verilmiştir. Bu sayede her bir grubun alt başlıklarına göre dağılımları belli olmaktadır. Şekil 2’de görüldüğü gibi birleşik fiil grubundan oluşan yüklemelerin *isim + fiil* yapısındaki kuruluşunun diğer kuruluş çeşitlerine göre daha fazla kullanıldığı tespit edilmiş, bu sebeple Şekil 3’te isim + fiil kuruluşundaki birleşik fiil yapısındaki yüklemeler de kendi alt başlıklarındaki dağılım yüzdeleriyle verilmiştir.

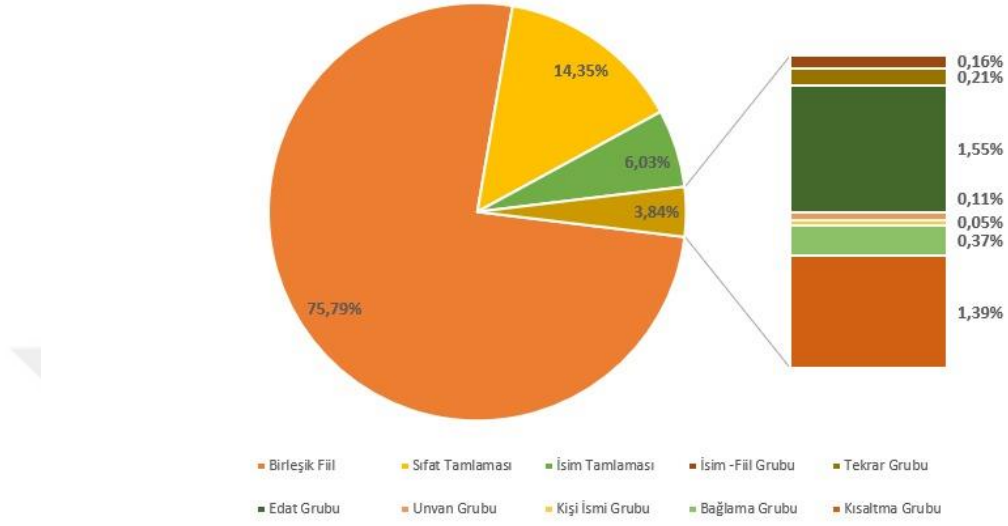
Bulgular kısmında detaylıca inceleyip sınıflandırdığımız yüklemi oluşturan kelime gruplarının sayılarına bakıldığında, Oğuz Atay’ın Türkiye Türkçesinin söz varlığını ve ifade gücünü ustalıkla kullandığı sonucuna varılmıştır. Eserlerinde dilin sınırlarını zorlamasıyla dikkat çeken yazarlar arasında bulunan Atay’ın, Bir Bilim Adamının Romanı adlı eserinin biyografik roman türünde olması sebebiyle dili daha sade, anlaşılır ve hem akademik hem de okurların geneline hitap eden bir şekilde kullandığı görülmüştür. Ayrıca Atay’ın romanı yazarken kullandığı cümlelere bakıldığında genel itibarıyla devrik cümle kullanma eğiliminin olmadığı görülmüştür.

Tablo 1: Oğuz Atay’ın Bir Bilim Adamının Romanı Adlı Romanında Kelime Gruplarına Göre Yükleme Sayısı

Kelime Grupları	Alt Başlıklar	Örnek Sayısı		Toplam
Birleşik Fiil	İsim + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller	Ana Yardımcı Fiilleriyle Kurulan	480	1421
		Asıl Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller	480	
	Sıfat-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller	30		
	İsim-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller	297		
	Zarf-Fiil + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller	133		
	Çekimli Fiil + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller	1		
Sıfat Tamlaması	Belirtme Sıfatıyla Kurulan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Yüklemler	37		269
	Niteleme Sıfatıyla Kurulan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Yüklemler	177		
	Sıfat-Fiillerle Kurulan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Yüklemler	48		
	“+DAn bin” Yapısıyla Kurulan Sıfat Tamlaması Yapısındaki Yüklemler	7		
İsim Tamlaması	Belirtili İsim Tamlamaları	56		113
	Belirtisiz İsim Tamlamaları	55		
	Farsça İsim Tamlaması	2		
İsim-Fiil Grubu		3		3
Tekrar Grubu		4		4
Edat Grubu		29		29
Unvan Grubu		2		2
Kişî İsmi Grubu		1		1
Bağlama Grubu		7		7
Kısaltma Grubu		26		26
		TOPLAM		1875

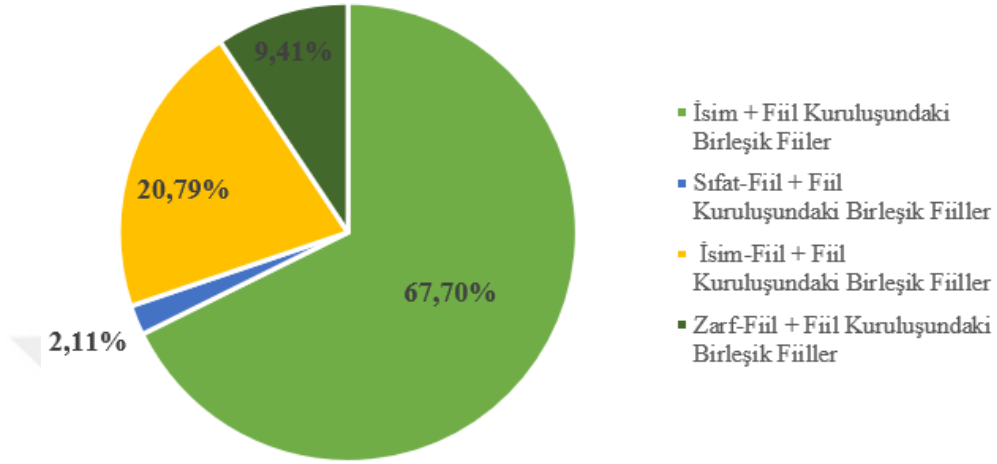
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 1: Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı Adlı Romanında Kelime Gruplarına Göre Yükleme Sayısının Yüzdeleri

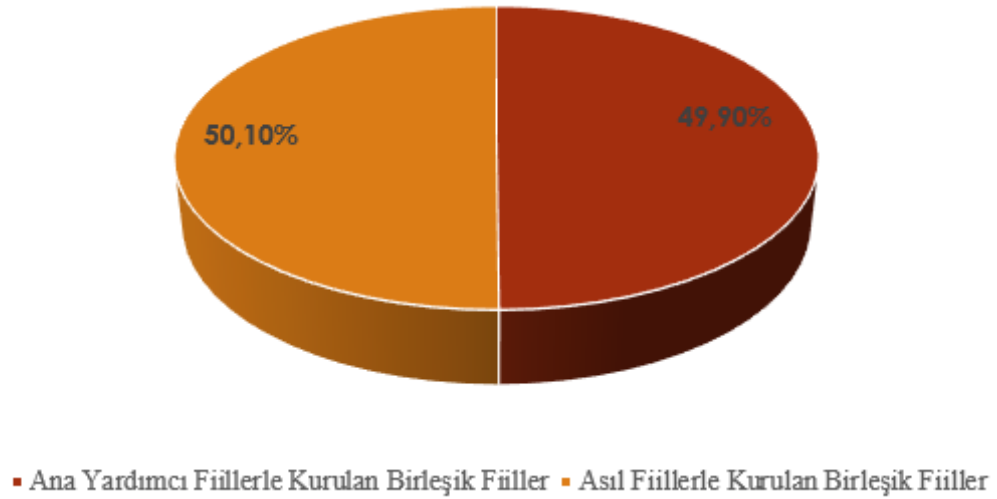
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 2: Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı Adlı Romanında Birleşik Fiil Grubundan Oluşan Yüklem Sayısının Yüzdeleri

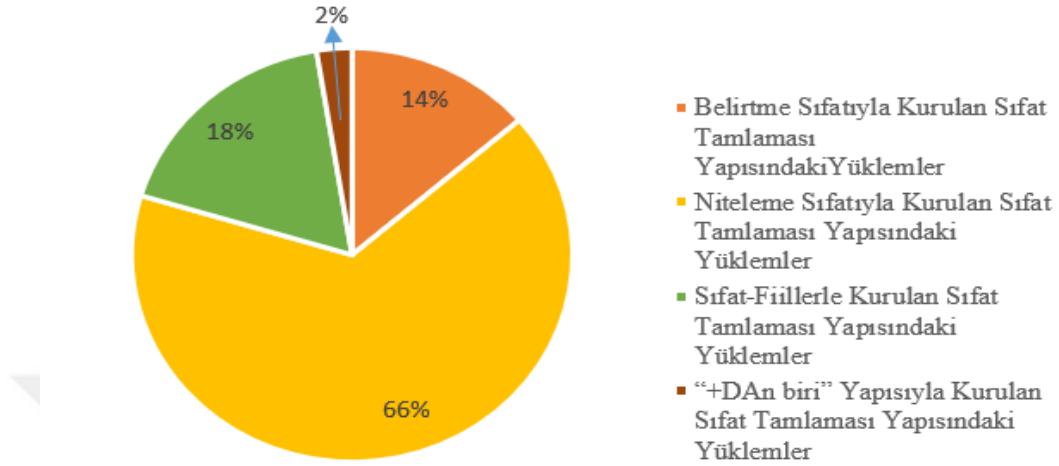
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 3: İsim + Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiillerden Oluşan Yüklem Sayısının Yüzdeleri

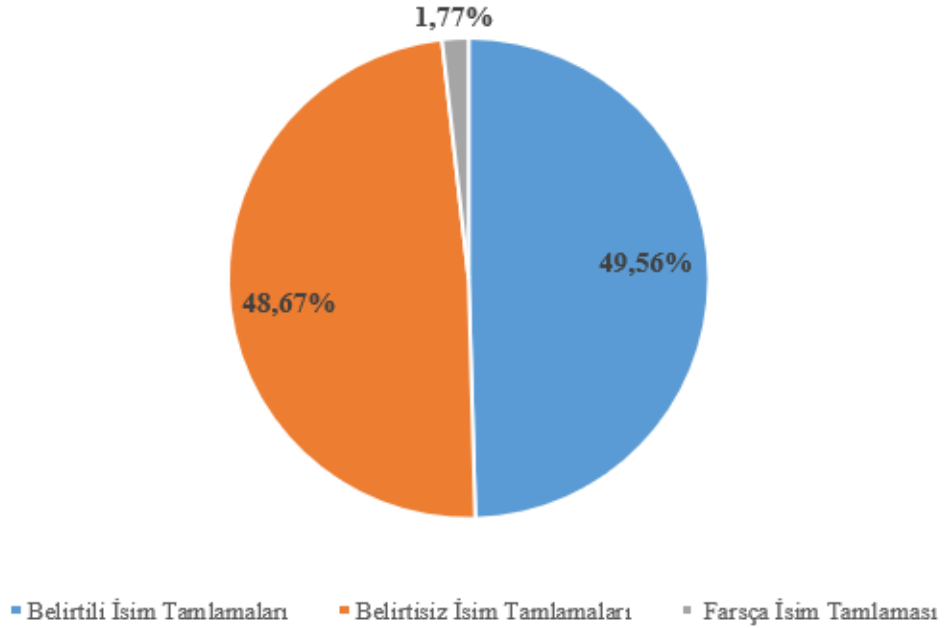
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 4: Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı Adlı Romanında Sıfat Tamlamasından Oluşan Yüklemlerin Sayısının Yüzdeleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 5: Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı Adlı Romanında İsim Tamlamasından Oluşan Yüklemlerin Sayısının Yüzdeleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

KAYNAKÇA

Akbaba, D. E. (2007). Türkiye Türkçesinde Yapısında İsim-Fiil Bulunan Birleşik Fiiller. *Dil Araştırmaları*. 1(1): 83-95.

Altun, M. (2011). *Türkçede Kelime Grupları Çözümlemeleri “Türk Romanlarından Örneklerle”*. İstanbul: MVT Yayıncılık.

Aslan, S. (2012). Türkiye Türkçesinde ol-Yardımcı Fiilli Yapıların Görünüş-Zaman Bildirimindeki İşlevleri. *Bilig*. (63): 11-30.

Atay, O. (2022). Bir Bilim Adamının Romanı. İstanbul: İletişim Yayınları.

Ay, Ö. (2011). “ol-” Fiili İle Yapılan Birleşik Çekimler ve Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Kullanımı Üzerine. *Electronic Turkish Studies*. 6(1): 659-671.

Balcı, Y. (2004). Oğuz Atay'ın Romanlarında Kahramanlar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(16): 39-53.

Banguoğlu, T. (2015). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Baydar, T. (2013). İsim + Yardımcı Fiil Şeklinde Oluşan Birleşik Fiiller Üzerine. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. (49): 55-66.

Baysal, H. B. (2002). *Oğuz Atay'ın Hayatı-Eserleri-Sanatı*. (Yüksek Lisans Tezi). Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Böler, T. (2022). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Bulak, Ş. (2021). Türkiye Türkçesinde Ünvan Grubu. *Universal Journal of History and Culture*. 3(2): 188-208.

Bulak, Ş. (2022). “Türkiye Türkçesinde Yok Sayılan Bir Kelime Grubu: Birleşik İsim Grubu”, *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*. 8(54): 907-919.

Bulak, Ş. (2022). Türkiye Türkçesinde İsmi Doğru Belirlenememiş Bir Kelime Grubu: Kişi İsmi Grubu. *Social Mentality And Researcher Thinkers Journal (Smart Journal)*. 8(62): 1397-1408.

Bulak, Ş. (2022). Türkiye Türkçesinde Sınırları Tam Olarak Belirlenmemiş Bir Kelime Grubu: Sayı İsmi Grubu. *Social Mentality And Researcher Thinkers Journal (Smart Journal)*. 8(65): 2044-2056.

Cihangir, M. F. (2013). *Türkçede Kelime Grupları Oluşturmanın Esasları*. (Yüksek Lisans Tezi). Bağdat: Bağdat Üniversitesi

Çöllü, İ. (2019). *Türkiye Modernleşmesini Edebiyatla Düşünmek: Oğuz Atay Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Delice, H. İ. (2018). *Türkçe Sözdizimi*. İstanbul: Asitan Yayınları.

Demir, C. (2007). Türkiye Türkçesi Gramerlerinde İsim Tamlaması Sorunu ve Bir Tasnif Denemesi, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*. 7(1): 27-54.

Demir, R. (2015). *Oğuz Atay Romanlarında Aydın Problemi*. (Yüksek Lisans Tezi). Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dizdaroğlu, H. (1976). *Tümce Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Doğan, E. (2012). *Türkçe Cümle Bilgisi-1*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Ecevit, Y. (2014). *Ben Buradayım: Oğuz Atay'ın Biyografik ve Kurmaca Dünyası*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Ediskun, H. (1999). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ergin, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.

Gece, K. (2015). Türkçe Sözdiziminin Temel Mantığı. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*. 8(1): 97-104.

Gencan, T. N. (1954). Sıfat Birlikleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – Belleten*. 2: 181-187.

Gencan, T. N. (1979). *Dilbilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gökdayı, H. (2017). Öbekleri Oluşturan Sözcükler Arasındaki Anlam İlişkileri. *Türk Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*. 1(11): 1-25.

Gülsevin, S. (2005). “beş kilo elma, üçer dilim ekmek” Tamlamaları Üzerine. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*. 5(2): 215-217.

Gülsevin, S. (2021). Farklı Yapılardaki Bağlama Grupları Üzerine. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. (53): 1-11.

Hatiboğlu, V. (1981). *Türk Dilinde İkileme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

İleri, S. (2008). Bir Bilim Adamının Romanı Değil. *Oğuz Atay'a Armağan Türk Edebiyatının “Oyun/Bozan” ı*. (ss.184-186). İstanbul: İletişim Yayınları.

Karaağaç, G. (2021). *Türkçenin Söz Dizimi*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Karaca, H. (2021). Birleşik Fiillerin Tasnifi ve Yapısında Birleşik Fiil Olan Birleşik Fiiller. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. (22): 258-266.

Karaca, N. (2012). Bilim Kültür ve Sanatın Bir Karakter Odağında Kesiştiği Eser: Bir Bilim Adamının Romanı. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*. 1(1): 997-1012.

Karademir, F. (2015). Türkçede İsim Cümlesi ve Alabildiği Ögeler Üzerine. *Journal of International Social Research*. 8(41): 204-219.

Karahan, L. (2012). Türkçede “-Dan biri” Yapılı Kelime Grupları Üzerine. *Dil Araştırmaları*. 11(11): 9-15.

Karahan, L. (2023). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Koraş, H. (2005). Türkiye Türkçesinde Gerekliklik. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. (17): 135-154.

Korkmaz, Z. (2017). *Türkiye Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Leontik, M. (2017). Türkçede Fiilimsiler. *HIKMET-International Peer-Reviewed Journal of Scientific Research*. 68-81.

Lorasdağı B. K. ve İnce, H. O. (2014). “Marjinallikten Non-Konformizme Oğuz Atay Eserlerinde Entelektüel”. *Doğu Batı*. (37): 63-88.

Özgür, U. (2022). Halk Şairlerinin Şiirlerinde Geçen İsnat Grupları: Karacaoğlan ve Dadaloğlu Örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. (31): 1007-1021.

Özkan, A. (2001). İsnat Grubunun Yapısı ve Görevleri. *Araştırmalar-İnsan Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 1(5-6): 1-18.

Özkan, A. (2004). Türkiye Türkçesinde Kısaltma Grupları. *Araştırmalar-İnsan Bilimleri Araştırmaları*. 6(11): 135.

Özkan, A., Toker, M. ve Aşçı, U. D. (2020). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*. Konya: Palet Yayınları.

Özkan, M. ve Sevinçli, V. (2021). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*. İstanbul: Akademik Kitaplar.

Özmen, M. (2016). *Türkçenin Sözdizimi*. Adana: Karahan Kitabevi.

Savran, H. (2002). Türk Dil Bilgisi Öğretiminde Birleşik Fiillerin İşleniş Üzerine. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 5(7): 107-113.

Seyhanlı, Z. (2009). *Türkiye Türkçesinde Yüklem*. (Yüksek Lisans Tezi). Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TOSUN, İ. (2010). Türkiye Türkçesinde + CA Ekinin Kullanım ve Anlam Çeşitliliği. *Turkish Studies*. 5(4): 1472-1486.

Uzun, M. (2022). “Bir Üslup Belirleyicisi Olarak Yüklem Eksiltili Cümleler”. *Karadeniz Araştırmaları*. 19(75): 953-964.

Yalçın, M. (Ed.) (2010). *Tanzimat’tan Bu Güne Edebiyat Ansiklopedisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. Cilt I: 141-144.